

~~TPW A115 B198~~
మమత - మానవత

TPW A115 B198 (న వ ల)

క మ లా కాంత్

జయంతి పబ్లికేషన్స్,
గోపాలరెడ్డి రోడ్ : : విజయవాడ-2.

ముద్రణ:
సెప్టెంబరు 64

2

విక్టరీ ప్రెస్,
విజయవాడ-1.

రూ. 3-00

సంపాదకులు :
యం. పెరుమాళ్లు.

శ్రీ
1463

అంకితం

ఆశలు పేకమేడలరీతి అయి, కంటకావృత
మైన ఆశయాల బాటలో ప్రయాణించలేక,
అదర్శాల నిచ్చిన నధిరోహించి గమ్యానికి
చేరలేక, సాధన, కార్యదీక్ష, ఆలోచనలు
గాలిలో తృణకణాల చందమై, జీవన్మృతు
డైన మూర్తి, మానవరక్కసుల కరోరాంత
రాత్మలకు బలిఅయిన శారదపాత్రలలాంటి
నిర్భాగ్యులకు, మేరీ, లూసీలాంటి అమృత
హృదయాలకు...

రచయిత

కమలా కాంత్.

4

మ మ త - మా న వ త

రాత్రంతా చిక్కని కాకుచీకటి నిరంకుశంగా రాజ్యం చేస్తూనేఉంది. చీకటి తెరలు అప్పుడప్పుడే విడిపోయి పలుచబడుతున్నాయి. విడివిడని ఇరుల తెరలను చేదించుకొంటూ రైలు ముందుకు దూసుకుపోతోంది ఆత్రంగా...కిరాతుని వాడి శరంలా...గమ్యస్థానం ఎప్పుడు చేరుదామా అని ఆతృత పడే బాటసారిలా...

రైల్వో రెండవతరగతి పెట్టెలో మెత్తని బెర్మీషాన మురళి నవలా పతనంలో మునిగిపోయి ఉన్నాడు...ప్రస్తుత ప్రత్యాపపు చల్లని పిల్ల పైమ్మెర అతని శరీరాన్ని తాకి గిలిగింతలు పెట్తోంది. మురళి అప్పుడే 'జోలా' 'జర్మి నల్' పూర్తిచేసి ప్రక్కన పెట్టాడు. కంపార్ట్ మెంట్ లో మురళి తప్ప యింకెవ్వరూ లేరు. ఎలక్ట్రిక్ బల్బు మాత్రం కాంతివంతంగా వెలుగుతోంది. మురళి రాత్రంతా నవల చదువుతూ నిద్రలేకుండానే ప్రయాణం చేశాడు. అతనికి పుస్తకాలుంటే చాలు. నిద్రాహారాలుకూడ మరచిపోతాడు. ఏ పుస్తకం చదవడం మొదలుపెట్టినా ఒక్కబిగిన పూర్తయ్యేవరకూ దానిని వదిలిపెట్టే అలవాటు లేదతనికి...పుస్తకాలే అతని సర్వస్వం. స్నేహితు లతనిని 'బుక్ వామ్' అంటూ ఉంటారు. ఈ దూరప్రయాణంలో కూడ మురళి అతని ప్రాణమిత్రులయిన పుస్తకాల్ని వదిలి

పెట్టలేదు. తనతోబాటు ఒక నవలలపెట్టునుకూడ వెచ్చుకొన్నాడు...

రాత్రంతా నిద్రలేకపోవటంవల్ల మురళికి అంతా బద్ధకంగా ఉన్నది. లేచి కిటికీగుండా బాహ్యప్రకృతిని చూస్తూ కూర్చున్నాడు. స్వచ్ఛమయిన పిల్ల గాలి మురళిని నునుమెత్తగా స్పర్శించి చక్కలిగింతలు పెట్టింది. కళ్ళముందు వేగంగా వెనుకకు జారిపోయే లావణ్యమైన ప్రకృతి అతనికి కన్నుల పండుగజేస్తోంది.

మురళి పరవశమైనాడు. అతని హృదయం మధుర భావాల మృదులస్పర్శతో రాగరంజితమయింది. ఎన్నో సూందర ప్రకృతి దృశ్యాలు ఒకటి తరువాత ఒకటి వేగంగా కన్నులముందు సాగిపోతున్నాయి.

అంబరాన్ని చుంబించే గిరి శిఖరాలు, ఏపుగా పెరిగి పచ్చగా కళకళలాడే చెట్లూ, పొదలూ, ఆ లావణ్య లహరి ఆస్వాదనలో మురళి తనను తానే తుణకాలం మరచి పోయాడు.

మురళి గమ్యస్థానం దగ్గరపడుతున్నకొద్దీ అతనిలో ఏదో అనిర్వచనీయమైన ఆనందం, ఆత్రం పెల్లుబికి అతన్ని ఉక్కిరిబిక్కిరి చేస్తున్నాయి.

మురళి యం. ఏ. ఆనర్స్ ప్యాసయ్యాడు. అతని చదువంతా ఢిల్లీ లోనే పూర్తయింది. ప్రస్తుతం ఢిల్లీ లోనే ఒకకాలేజీలో ఇంగ్లీషు లెక్చరర్ గా పనిచేస్తున్నాడు. స్మరద్రూపి...మంచి వర్చస్సు...బలిష్ఠమయిన శరీరం...తోటి లెక్చరర్లలోనేగాక విద్యార్థులందరిలోనూ తలలో

నాలిక. అతనంటే అందరికీ ఒకవిధమైన గౌరవం, యిష్టమూ... అభిమానమున్నూ...

“కొందరి జన్మతీరే అంత. ఏ దేశంపోయినా, ఎలాంటి జనంలోవున్నా, అందరికీ సచ్చేటట్లుగా, ఒకరిని నొప్పించకుండా, తనూ బాధపడకుండా సంతోషంతో నెట్టుకుపోగలుగుతారు. అలాంటివారిని దివ్యమైన జీవితాలనే గట్టిగా చెప్పొచ్చు. వీళ్ళడికి పోయినా దివ్యంగా చలామణీ అవుతారు.”

ఈ పైవాక్యాలు మురళికి సంపూర్ణంగా అన్వయిస్తాయి.

మురళి పేరొందిన రచయిత కూడాను... అతను వ్రాసిన వందలాది కథలు తెలుగు వివిధ పత్రికలలో ప్రచురించబడి పాఠకుల ప్రశంసల నందుకొన్నాయి. ఒక సంవత్సరం ఆంధ్రదేశపు ప్రసిద్ధ వారపత్రిక నిర్వహించిన కథల పోటీలలో అతనికి ప్రథమ బహుమతి లభించింది. అతను వ్రాసిన చాల కథలు ఇంగ్లీషు, హిందీ భాషలలోకి కూడా అనువదింపబడి ప్రజాదరణ పొందాయి.

మురళి ఆంధ్ర పాఠకలోకపు అశేషాదరాభిమానాలు చూరగొన్న ప్రసిద్ధ కథకుడే గాక మంచి నవలాకారుడు కూడా. చక్కని పాత్రపోషణ, సంభాషణ చాతుర్యం, మృదు మధుర కథాగమనం, భావగాంభీర్యతలకు అతని రచనలు పెట్టింది పేరు. అతని రచనలు పాఠకులకు నీతిబోధకంగానూ, చైతన్యకరంగానూ ఉంటాయి.

ఇంగ్లీషులో కూడా మురళి వివిధవిషయాలమీద వ్యాసాలు వ్రాస్తూ ఉంటాడు...

ఇంగ్లీషు రచనా రంగంలో కూడా తెలుగుతో సమంగా ప్రవేశమున్నది మురళికి. పేరు ప్రతిష్టలు కూడా తెలుగుతో సమంగా ఇంగ్లీషు రచనలతో కూడా గడించాడు. ఇంగ్లీషులో కథలు, పద్యాలు వివిధములయిన విషయాలమీద వ్యాసాలు వ్రాస్తూ ఉంటాడు. అతను ఏమి చెప్పినా సూటిగా, సరళంగా, భావగర్భితంగా చెప్తాడు.

మురళి తండ్రి రాజశేఖరరావుగారు. ఢిల్లీలోనే ఒక ప్రసిద్ధ వ్యాపారకంపెనీ అధిపతులు. రాజశేఖరం, అరుణా దేవిగార్లకు మురళి ఏకైక పుత్రుడు. వారు మురళిని చిన్నప్పటినుండి అల్లారుముద్దుగా పెంచారు.

“ఎంత ఇరవయ్యో శతాబ్దం రాకెట్లయుగంలోనైనా మనకు టూరిజాల్లో ఏదో విధమయిన గుడ్డినమ్మకాలుండే ఉంటాయి. ఎంత సవీన అభిప్రాయాలతో ‘అప్ టూ డేట్’గా ఉందామనుకొన్నా తరతరాలనుండి సంక్రమిస్తూ వస్తున్న మన సంస్కృతినీ, అలవాట్లనూ, నమ్మకాలనూ మానవుడు వదలుకోలేడు. కష్టంకూడా”

మురళి పుట్టిన తరువాతనే రాజశేఖరంగారి వ్యాపారం పరిస్థితులు బాగుపడినయ్యి, ఆయనకు పేరు ప్రతిష్టలు వచ్చినయ్యి, ఆయనకు ఒక గుడ్డి నమ్మకం. మురళి పుట్టిన తరువాతనే ఆయన బాగా సంపాదించారట కూడా. అందుకనే ఆయనకు మురళి అంటే అమితమైన

ప్రేమ. నింజైన సంసారం వారిది. రాజశేఖరంగారు రెండు
మూడు తరాలవరకూ తరగనంత డబ్బు సంపాదించారు.
వారికి లోటు ఏమీలేదు.

“సృష్టికంతటికీ మధురాతి మధురమైనది స్నేహితం.
స్నేహాన్ని మూలంగాతీసికొని ఎందరో కవులు ఎన్నో
కావ్యాలు అల్లారు. ఏ దగ్గరి బంధువుకీ ఇన్వని గౌరవం,
ఉత్కృష్టమయిన స్థానం, స్నేహితులకు యిన్వడం జరుగు
తుంది చాలమందిలో. అలాంటి స్నేహం లోకాతీతమైనటు
వంటిది...ప్రశంసనీయమూ...కారణం యితమిద్దమని చెప్ప
లేకపోయినా ఏదో నిరుష్టమైన శక్తి జననాంతర సాహృ
ద్యావం కారణాలుగావచ్చు”

మూర్తిగార్కి, రాజశేఖరంగార్కి ఈ విధమయిన
సంబంధమేనని చెప్పవచ్చు. రాజశేఖరంగార్కి తనప్రాణం
తరువాత ఏదయినా అమూల్యమైనదంటూ ఉంటే, అది
మూర్తిగార్తో ఆయనకున్న స్నేహబంధమే. అలాగే
మూర్తిగార్కి రాజశేఖరంగారున్నా. వారిద్దరూ ఏదో
అజ్ఞాతమైన స్నేహానుబంధానికి కట్టుబడి ఒకరి కొకరు
ప్రాణస్నేహితులయ్యారు.

మూర్తి, శేఖరంగార్లు ఒకానొకప్పుడు, ఒకరి నొకరు
విడువకుండా కలసిమెలసి ఉన్నారు. చూచేవారుకూడ
వారిద్దరినీ అన్నదమ్ములనుకొనేవారేగాని, స్నేహితు
లుగా భావించేవారే కాదు. అటువంటి ఆస్కారం వీరిద్దరే
ఇవ్వలేదని చెప్పవచ్చు.

“కాలము, పరిస్థితుల ప్రభావం, మానవజీవితాల

మీద అనుకోని పరిణామాలు, హఠాత్సంఘటనలు
సృష్టిస్తూనే ఉంటాయి.

కాలభ్రమణంలో పరిస్థితుల ప్రాబల్యంవల్ల
ఇద్దరూ విడిపోయారు. మూర్తిగారు అనేక కష్టాల్ని ఎదు-
ర్కోవాల్సి వచ్చింది. విని ఆయనతో ఆడిన చెలగాటంలో
ఆయన సర్వస్వం కోల్పోయారు. జీవితంమీద విపరీత
మయిన విరక్తిపుట్టి, సన్యసించి, దేశం నలుమూలలూ
చూసి, అన్ని పవిత్రక్షేత్రాలూ సందర్శించి వచ్చారు.
నయస్సు పెరుగగా, రోజురోజుకూ ఓపిక క్షీణిస్తూ రావ-
డంతో, ఆయన ఒక ప్రశాంత ప్రదేశంలో చిన్న ఇల్లు
కట్టుకొని తత్వచింతనతో కాలం గడుపుతున్నారు. “జీవి-
తంలో కష్టాలుపడి విసిగి వేసాన వారికి చివరికి ఆధ్యా-
త్మిక చింతనే మనశ్శాంతిని కలుగజేస్తుంది”. ఆ ఆధ్యాత్మిక
చింతన వల్లనే యిప్పుడు మూర్తిగారు శేషజీవితాన్ని
శాంతియుతంగా గడుపుతున్నారని చెప్పొచ్చు.

మూర్తిగారు రాజశేఖరంగార్ల మధ్యగల సంబంధం
పవిత్ర స్నేహబంధమే కాకుండా, మూర్తిగారు రాజశేఖరం-
గారి కుటుంబ శుభాకాంక్షీ...గురుతుల్యుడు.

“స్నేహ బంధమనేది ఒక మహోత్కృష్టమయిన
అనుబంధ బంధము అంటారు. స్నేహితులమధ్య పరిస్థితుల
ప్రాబల్యంవల్ల దూరం పెరిగిపోయినా వారి అనుబంధం
దూరం పెరిగినకొద్దీ పటిష్టమవుతుందే గాని; తరగదు”

విభిక్తంగా మూర్తిగారు దూరంగా ఉంటున్నా,
రాజశేఖరంగారి స్నేహం సడలకపోవడమేగాక, ఆయన

మూర్తిగారి సలహాలు, సంప్రతింపులు లేకుండా ఏ వ్యవహారములోకి దిగేవారుకాదు.

రాజశేఖరంగారు ప్రతి సంవత్సరమూ, పని వుసులు బాటుచూచుకొని మూర్తిగారిదగ్గరకు వస్తూనే ఉంటారు. ఆయనతో ఉండి గడిపిన కొద్దిరోజులూ, కలసిమెలగిన నాటి మధురస్మృతులను జ్ఞాపకం జెచ్చుకొని ఆనందంగా ఉంటారు. ఆ నాలుగురోజులూ పూర్వం ఉన్నట్లుగా అనుభూతి పొందేవారు. కాని మూర్తిగార్ని వదిలి తిరిగి స్థితికి వస్తూంటే రాజశేఖరంగారి మనస్సు భారమయ్యేది విచారంతో. కాని, తప్పదు. పరిస్థితులకు తలనంచక తప్పదని, ఎలాగో సముదాయించుకొని భారంగా తిరిగినచ్చేవారు.

మూర్తిగారు మురళిని చిన్నపిల్లవాడప్పు డెప్పుడో చూచారు. తరువాత రాకపోకలు లేక, దూరాభారం వలన చూడడం తటస్థించలేదు. రాజశేఖరంగారు వస్తూఉండడం, తేనుసమాచారాలు ఆయనద్వారా తెలుస్తూ ఉండడమేగాని దూరాభారంవల్ల మురళిని, అరుణాదేవిగార్ని, మూర్తిగారు చూచి ఏళ్ళతరబడి అయింది.

మూర్తిగారి గురించి, రాజశేఖరం మాటలలో చెప్పినప్పుడు వినడమేగాని...మురళికూడ మూర్తిగార్ని చూడలేదు. తనతండ్రికి, మూర్తిగార్కి మధ్య ఎలాంటి స్నేహితముందో, అతనికి బాగా తెలుసును. రాజశేఖరంగారు, మూర్తిగారి సలహాలు తీసికొంటూ ఉండడం, మూర్తిగారు ప్రత్యేకమైన సందర్భాలలో పంపే శుభా

శీస్సులు, ఇవన్నీ చూస్తుంటే మురళికి మూర్తిగార్ని చూడాలనే ఉత్సుకత పెరిగిపోయేది.

రానురాను మురళికి మూర్తిగారి యెడల; ఆయనను చూడకపోయినా ఒకవిధమయిన పూజ్యభావం ఏర్పడి పోయింది.

మురళి యం. ఏ; ఆనర్స్ డిస్టిన్క్షన్ తో ప్యాసయి నపుడు మూర్తిగారు తనెంత ఆనందించిందీ, తెలుపుతూ ఉత్తరం వ్రాశారు—అభినందనలు తెలుపుతూ ప్రతి ఉత్తరంలోనూ మురళి రచనా వ్యాసంగానికి ప్రోత్సాహం కలుగజేస్తూ వ్రాసేవాడు. వీటివల్ల మురళికి ఆయనమీద ఉన్న గౌరవం ఇనుమడించి, ఆయనను చూడాలనే తహ తహ ఎక్కువయ్యేది. తమ కుటుంబపు పేరుప్రతిష్టలకు సుఖ శాంతులకు, ముఖ్యమయిన కారణం మూర్తిగారి హృదయ పూర్వక అమృతాశీస్సులనే దృఢంగా విశ్వసించాడు మురళి. తను ఉన్నతిలోకి రావడం, పిన్నవయస్సులో నలుగురి ప్రశంసలకు పాత్రుడవడం, తన భవిష్యజీవితం సుఖమయమూ, వడ్డించిన విస్తరిలాగా చేసికొనగలగడం, అంతా మూర్తిగారి చలవవల్లనే అని నమ్మేవాడు మురళి.

ఎన్నాళ్ళనుండా వాయిదా వేస్తూనస్తున్న మురళికి యిప్పుడు అనుకోకుండా మూర్తిగార్ని చూచేభాగ్యం లభించింది. కారణం మూర్తిగారు రాజశేఖరంగార్కి తప్పకుండా అందరినీ తీసికొని వచ్చిపోమ్మని ఉత్తరం వ్రాయడమే. తన ఆరోగ్యం బాగాలేదని, అందరూ వచ్చి కొన్నాళ్ళుండి వెళ్ళమని ఉత్తరం వ్రాయడంతో...మురళి

సంతోషానికి అవధిలేకపోయింది. ఇప్పుడు కాశేజీలకు వేసవిసెలనలు కావడంవల్ల మురళికి ఏ విధమయిన అడ్డంకీ లేకపోయింది.

“ఏవ్యవహారమైనా ఒక నిర్దిష్టమైన సమయానికి పూర్తిచేసుకొందామనుకొన్నా, ఒక్కొక్కప్పుడు కాలం ఒనగూడక అది అయేనాటికే అవుతుంది కాని, సకాలానికి పూర్తిచేయలేము. సమయం దానంతటదే కలసి రావాలిగాని, మనమెన్ని ప్రయత్నాలుచేసినా వ్యర్థమే అవుతుంది.”

అలాగే మురళి కోరిక ఈనాటికి దానంతటదే పరిపూర్ణతకు వచ్చింది. ఉత్తరం చూచుకొని రాజశేఖరం గారు కొంచెం కలవరపడ్డారు. ప్రయాణానికి అన్ని ఏర్పాట్లూ చూచుకొన్నారు. బయలుదేరబోతుండగా శేఖరంగార్కి అత్యవసరమైన ఆఫీసువ్యవహారం అడ్డొచ్చి మరి నాలుగురోజులవరకు ఎక్కడికీ కదలేని పరిస్థితి కలిగింది.

ఈ సంఘటనతో మురళికి నిరాశ కలిగిందనే చెప్పాలి. కాని మురళి ఎలాగయినా తన ప్రయాణాన్ని మాత్రం ఆపకూడదనుకొన్నాడు. అందుకే బయలుదేరాడు. రాజశేఖరం, అరుణాదేవిగార్లు వెనుక, పనులు పూర్తికాగానే వస్తామన్నాడు. మురళి ఈ ప్రయాణానికి యిదే కారణం. మురళి యిప్పుడు ఆ అజ్ఞాతమూర్తి, మూర్తిగారివద్దకు వెళ్తున్నాడన్నమాట.

యింతలో మురళికి మూర్తిగారి ఉత్తరం జ్ఞాపకం

వచ్చింది. మూర్తిగారు, నాన్నగార్ని రమ్మనమని వ్రాసిన ఉత్తరం తన దగ్గరే ఉంచుకొన్నాడు. కిటికీలోనుండి దృష్టిని మరల్చుకొని, 'జర్మినల్'లో ఉంచిన మూర్తిగారి ఉత్తరాన్ని చదువుకొన్నాడు.

ఒరేయ్ రాజూ!

మీ ఉభయలకీ, చి|| మురళి బాబుకూ నా హృదయ పూర్వక ఆశీస్సులు. రోజురోజుకూ తరిగే వయస్సే కాని, పెరిగే వయస్సుకాదు. నా ఆరోగ్యమేమీ బాగుండడంలేదు. మిమ్మల్ని అందర్నీ ఒకసారి చూడాలని ఉన్నదిరా రాజూ!... ముఖ్యంగా అరుణను, మురళినీ చూచి ఏళ్ళ తరబడి అయింది. యిక నా జీవితం యిలా యిక్కడే వెళ్లిపోవాల్సిందే. మిమ్మల్నందర్నీ ఒకసారి చూచి ఆనందించగలిగే భాగ్యం నాకు కలిగించు. నన్ను నిరాశపరుచవని నాకు సమ్మకం ఉన్నది. మీ రాకకు ఎదురుచూస్తూ ఉంటా.

శుభా కాంక్షలతో,

నీ మూర్తి.

మురళి ఉత్తరం చదవడం పూర్తిచేసి ఏదో అన్యక్తమైన అనుభూతితో సతమతమయ్యాడు. మూర్తిగార్ని నాన్నగారంటే ఎంత స్నేహం! వారి స్నేహాన్ని, వారి ద్విమధ్యగల గాఢానుబంధాన్ని కొలచి లెక్కగట్టడానికి ఈ ఉత్తరం ఒక్కటి చాలు. నిదర్శనమేమీ అనవసరం. తను చెప్పదలచిన నాలుగు మాటలూ క్లుప్తంగా వ్యక్త,

స్నేహమృతాల మిళితమైన సరళమైన పదజాలంతో
చక్కగా వ్రాశారు.

ఇంకా కొన్ని గంటలలో తను మూర్తిగారి సన్ని
ధికి చేరుకొంటాడు. మూర్తిగార్ని ఎప్పుడు చూద్దామా
అని ఆతృతగా ఉన్నది. మురళికి.

ఉత్తరం మడిచి పుస్తకంలో పెట్టి రైల్వే టెం
టేబుల్ చూచాడు. ఇంకా మూడు నాలుగు స్టేష
న్లున్నాయి.

సూట్ కేస్ ను సర్దుకొని టవల్, సోఫ్ తీసికొని ముఖం
కడుగుకొని నచ్చాడు. అతని వదనంలో సంతోషపు రేఖలు
మందంగా అల్లుకొంటున్నాయి.

అప్పుడే ప్రభవించిన బాలభాస్కరుని ఎండ్ కో పరి
సరాలు పసిడికాంతితో శోభిస్తున్నాయి. స్టేషను దగ్గర
పడున్న కొద్ది రైలు వేగం మందగించింది.

గనులు తొలిచి ఒడలు విరుచుకొనే బడుగు కార్మికు
డిలా పెద్ద కుదుపుతో రైలు ఆగింది... నిట్టూర్పులాంటి
పెద్ద శబ్దాన్ని చేస్తూ.

మురళి సూట్ కేస్ తో బండి దిగి నాలుగు నైపులా
పరీక్షగా చూశాడు. స్టేషనేమంత పెద్దదికాదు. స్టేషను
ఒక ఎత్తయిన కొండప్రదేశంలో ఉన్నది. చుట్టూరా
పచ్చటి చెట్ల గుబుర్లతో నిండిన కొండలు. స్టేషనుకు ఒక
నైపున కొంతదూరంలో ఊసుగా మోలు లీలగా కను
పిస్తున్నది.

స్టేషనుకు మరొకనైపున కొండమూలలోనుండి

ఒక వెడల్పాటి కాలువ ప్రవహిస్తోంది. ఆ కాలువ ఒడ్డునే
దూరాన ఒక చిన్న పర్ణశాలలాంటి ఇల్లు; నీరెండ్రో
స్పష్టంగా కనుపిస్తున్నది.

మురళి స్తేషనులో టిక్కెట్టు ఇచ్చి కాలవగట్టు
వైపు నడిచాడు. నాన్నగారిచ్చిన గుత్తునుబట్టి ఆ పర్ణశాలే
మూర్తిగారి నివాసస్థానం అయి ఉంటుంది.

కాలవలో నీరు నిర్మలంగా చిరుసవ్వడులు చేసు
కొంటూ ప్రవహిస్తున్నది. కాలవ కిరువైపులా వింత వింత
చెట్లూ ఉత్సాహంతో ఊగిసలాడుతున్నాయి. రంగు
రంగుల పూలబాటలు ఆ చెట్లు, పరిసరాల శోభను ద్విగుణీ
కృతం చేస్తున్నాయి. అటువంటి అత్యంత సుందరమైన ప్రదేశ
శానికి రక్షగా చుట్టూరా ఎత్తయిన కొండలు. ఎక్కడో
చెట్లగుబుర్ల మాటున మత్తుగా ఎలుగె తి కూసే గండు
కోయిల కుహు కుహు నాదంతో, చిన్నారి విరిచేడెల
సౌందర్యాన్ని, యౌవనాన్ని ఆస్వాదిస్తూ మత్తుగా
ఝూమ్మని ఎగిరే అళిరాజుల సంగీతం సృతి కలుపుతోంది.

మురళి ఆ ప్రకృతికి పరనశమైనాడు. ఇటువంటి అతి
సుందర పరిసరాల్లో నిర్జన ప్రశాంత ప్రదేశంలో ప్రకృతి
దేవతతో నైయ్యం చేయగలిగే మూర్తిగాను ఎంత ధన్యులు!
అనుకొన్నాడు మురళి.

అశాంతితో విసిగి వేసారిన ప్రాణాలు, శుభిత
హృదయాలు శాంతిని పొందాలంటే ఇలాంటి అత్యంత
సుందర ఏకాంత ప్రదేశాలు చాలావరకు దోహదం
చేస్తాయి. జీవితంలో ఓడిన మూర్తిగాను ఇటువంటి

ప్రశాంత సుందరప్రదేశాన్ని నివాసస్థలంగా ఎన్నుకొన్నారంటే ఆశ్చర్యంలేదు. యిలాంటిప్రశాంత ప్రకృతిగల ప్రదేశాలు ప్రజల జీవితాలపై కలుగజేసే ప్రభావం అపారమూ, అనన్య సామాన్యము.

దాదాపు తొమ్మిదిగంటలు కావస్తోంది. ఎండ ప్రభావం అంత తీవ్రంగాలేదు. చుట్టూ క్రమ్ముకొన్న చెట్లూ, ఎత్తయిన కొండల ప్రభావమిది.

కొద్దిసేపట్లో మురళి మూర్తిగారి ఇల్లు చేరాడు. ఆ పర్ణశాలను, పరిసరాలను చూచి ముగ్ధుడైనాడు మురళి. మూర్తిగారి ఆ చిన్నయిల్లు నిజంగా పర్ణశాలలా ఉన్నది. చుట్టూ అందమయిన కాంపౌండు. లోపల వివిధరకాల పూలమొక్కలు ఒకనైపు. కాయగూరలు చురియొకనైపు. ఆయన శ్రద్ధకు చెప్పుకోవాలి మరి. స్టేషనునుండి ఎస్తూ పరిశీలించిన పరిసరాల సౌందర్యం ఒకఎత్తూ, మూర్తిగారి ప్రాంగణంలోని తోట అందచందాలు ఒకఎత్తు. అంతటా నీరవని స్వబ్రత రాజ్యం చేస్తోంది. మురళి గేటుతీసి లోపలి కడుగుపెట్టగానే బొడ్డుమల్లెలు యిచ్చిన మధురపూరితమైన సౌరభం అతనిని వుక్కిరిబిక్కిరిచేసింది. వివిధరకాల పూలు; ముద్ద గులాబి, తీగగులాబి, జాజిమల్లె...ఒక టేమిటి. సంపంగి సువాసనలకు మురళి తన్మయుడయి ఏలోకాల్లోనో, ఏ నందనవనప్రాంగణంలోనో విహరిస్తున్నట్లు గొప్ప మధురానుభూతిని పొందాడు. వివిధరకాల పూల అందచందాలు, వాటి సుగంధవీచికలు మురళిని అడుగుముందుకు వెయ్యనివ్వలేదు. మురళి మంత్ర ముగ్ధు

డిలా నిలబడి తనను, తన ఉనికినీ మరచిపోయాడు, కొన్ని క్షణాలసేపు.

‘ఎవరు బాబూ!’

మురళి ఆ పిలుపుతో ఈ లోకంలోకి వచ్చిపడ్డాడు. ఎవరో నడివయస్సావిడ గేటు అలికిడికి, పాదాలసవ్వడికి లోపలినుండి వచ్చారు. మురళి తేరుకొని జవాబు ఇచ్చే లోగా ఆమె పలుకరించారు చిరునవ్వుతో. ‘రా...మురళి బాబూ!...మీ గురించి యిప్పుడే అనుకొంటున్నాము’

మురళికి ఏమీ పాలుబోవడంలేదు. ఎవరు ఈమె?!... తన కెంతమాత్రం పరిచయంలేదు...అయినా తను చిరపరిచితుడైనట్లుగా సేపుపెట్టి ఆప్యాయతతో పిలిచారేమిటి?! నాన్నగారు మూర్తిగా రొక్కరిగురించే చెప్పేవారు కాసి, ఎన్నడూ ఏ స్త్రీ ప్రస్తావన రాలేదు. అయితే ఈమె ఎవరయి ఉంటారు?!...మురళి చివరికి తనకు తానే సమాధానపరచుకొన్నాడు. ఆమె మూర్తిగారి ఏ దగ్గరబంధురే అయిఉండవచ్చులే అని. తనను గురించి మూర్తిగారి ద్వారానే విని అలా పేరుతో పిలువగలిగారని, లేక మూర్తిగారి మాదిరిగానే తన చిన్నప్పుడెప్పుడో చూచి ఉంటారని.

పచ్చని పసిమి. అక్కడక్కడ తల నెరిసిపోయి ఉన్నది. వయస్సు నలుబదిఅయిదే శృండవచ్చు. ఆమె విశాలమైన నిర్మలనేత్రాల్లో అగాధమైన భావాలు అల్లిబిల్లిగా అల్లుకుపోయినట్లు దృగ్గోచరమైంది. ఆమె నిర్మల వదనంలో ఎన్నో అనుభవాల రేఖలు...

మురళి, తేకుకొని, ఆలోచనలకు స్వస్తి చెప్పి
చేతులు జోడించి నమస్కారం చేశాడు, సూట్ కేసెను
ప్రక్కనే ఉన్న టేబుల్ మీద పెట్టి. ఆమె వాత్సల్యపూరిత
మైన చిరునవ్వుతో అన్నారు. “మురళీబాబూ! ఆశ్చర్యంగా
ఉన్నదా!? పరిచయం లేకపోయినా, తెలిసినట్లు మాట్లాడు
తున్నానని? నే నెవరో నీకు తెలియదులే. నిన్ను చిన్నప్ప
డెప్పుడో చూచాను నాయనా. చిన్నప్పటి మురళిమీద
వాత్సల్యంకొద్దీ నీకు నేను తెలియకపోయినా యిలా పలక
రించగలిగాను అంతే...” ఆమె అతిమధురంగా మాట్లాడుకు
పోతున్నారు.

మురళి ఆలోచనలోపడి మాట్లాడలేకపోయాడు.
అతనికి తోచడంలేదు. ఆమె ఎవరు అనే మీమాంసలో
పడిపోయాడు. “నాకుఆమె తెలియదు. నేను మాత్రం ఆమెకు
బాగా తెలుసుట...తనను చిన్నతనంలో చూచారట.”
ఆలోచనలవలయంలో చిక్కుకొన్న మురళిబాబుకు వాగర్థ
సౌలభ్యం నశించింది. చిరునవ్వుమాత్రం పెదాలమీదకు
తెచ్చుకొని ‘అలాగాండీ!’ అని అనగలిగాడు...

“మూర్తిగారుమాడ యిప్పుడే మీగురించి అన్నారు.
అమ్మా నాన్నగారూ కులాసాయేనా బాబూ! వారు
రాలేదేం?”

“అంతా క్షేమమేనండీ! అందరూ బయలుదేరేటప్ప
టికి హఠాత్తుగా నాన్నగారికి ఆఫీసు వ్యవహారం అడ్డొ
చ్చింది. నన్ను ముందు వెళ్ళమన్నారు. బహుశః రెండు

మూడు రోజులలో వాళ్ళు వస్తారు” అన్నాడు మురళి నమ్రతతో.

తిరిగి మురళి అన్నాడు, “చాలరోజులనుండి యిక్కడికి రావాలని మూర్తిగార్ని చూడాలని కోరికగా ఉన్నది. మూర్తిగారి ఉత్తరం చూచుకొని నాన్నగారు ప్రయాణానికి సిద్ధమయ్యేసరికి ఎంతో సంతోషించాను... నా కోరిక ఇన్నేళ్ళకు తీరుతున్నదిగదా అని. అన్నీ కలిసి వచ్చినయ్యనుకోండి. మా కాలేజీకి యిప్పుడు సెలవలు కూడ. ఇంతా బయలుదేరేసరికి నాన్నగారు ఆగిపోయారు. నేను మాత్రం ఆగలేక ముందు వచ్చేశాను”

ఆమె వదనంలో నిండయిన సంతోషం తొణికిసలాడింది. అనిర్వచనీయమైన కాంతిపుంజం లాస్యం చేసింది.

“అవును మురళిబాబూ!...అవును మరి...నువ్వు యన్ని ఎరుగవు. నీ చిన్నప్పుడెప్పుడో చూశారు మూర్తిగారు. అంతా ఉత్తరాలద్వారానే గదూ! నీకు చూడాలని ఉండడం సహజమే!”

“మూర్తిగారి ఆరోగ్యం ఎలా ఉందండీ?!...కబురు వినడంలోనే చాలా ఆదుర్దాపడ్డాం. నాన్నగారు ఆగిపోవాల్సి వచ్చింది కాని ఆయన మనసంతా యిక్కడే ఉండి ఉంటుంది.”

‘ఫరవాలేదు మురళీ! నెమ్మదిగానే ఉన్నది. ప్రయాణంచేసి వచ్చావు బాబూ...బాగా అలసిపోయావు. కాళ్ళు కడుక్కో’ అంటూ ఆమె చెంబుతో నీళ్లు తేల్చి యిచ్చారు.

‘మూరిగారి దగర కెలాంటా నాయనా!’ అన్నారామె ప్రక్కనున్న గదికేసి నడుస్తూ.

సూట్ కేసు చేతిలోకి తీసుకొని మురళి మానంగా ఆమెవెంట నడిచాడు. ఆమెను చూస్తుంటే మురళికి అమితమైన గౌరవప్రపత్తు లుద్భవించినై మనస్సులో.

‘ఎందుకో చెప్పలేం. కొందరిని చూడగానే మన హృదయాంతరాళాల్లో వారికి విశిష్టమయిన స్థానం లభిస్తూ ఉంటుంది. కారణం అవ్యక్తమయిన జన్మజన్మాల అనుబంధాలు అయిఉండవచ్చు.’

మురళి, యిల్లు నాలుగువైపులా పరిశీలించాడు. యిల్లు నాలుగుగదులుగా ఉన్నది. గది చాల శుభ్రంగా అద్దంలా ప్రతిఫలిస్తోంది. గది గోడలకు అక్కడక్కడా ప్రసిద్ధ చిత్రకారుల సుందర ప్రకృతి దృశ్యాలు చక్కటి ఫ్రేముల్లో వేలాడదీయబడిఉన్నయ్. చిత్రాల్లోని రంగుల సమ్మిశ్రమం కంటికి ఇంపుగా కనిపిస్తున్నది.

మూరిగారి గదిలోకి వెళ్ళారు. మూరిగారుపడుకుని విశ్రాంతి తీసికొంటున్నారు.

‘మన మురళి బాబు వచ్చాడు’ అన్నారామె మృదువుగా.

ఆయన ఉలిక్కిబడ్డాడు. ఆమె స్వరం వినడంతోనే ఆతృతగా లేవడానికి ప్రయత్నం చేశారు.

ఆయనను చూడడంతోనే మురళికి ఆయనమీద గల గౌరవతత్పరతలు ఉబికివచ్చినయ్. నాన్నగారి స్నేహితాన్ని, తమ కుటుంబంతో ఆయనకుగల అనుబంధాన్ని

పురస్కరించుకొని, గౌరవభావంతో నమస్కరించాడు మురళి.

మూర్తిగారు చిరునవ్వు చిందిస్తూ “కూర్చోనాయనా” అన్నారు.

మురళి ఆయనను పరీక్షగా చూచాడు. ఆయనను చూస్తుంటే యశావర్తనంతో ఆయన ఎంత పుష్టిగా, ఆరోగ్యంగా ఉండేవారో అర్థం చేసికోవడానికి ఎంతో సేపు పట్టలేదు.

వక్రించిన జీవనసమస్యలు, మనస్సును రంపపుకోత కోసే సంఘటనలు, జీవితాన్ని బాగా కృంగదీస్తుంటాయి. మూర్తిగారు ఎదుర్కొనిన కఠోరసమస్యలు, అనుభవించిన కష్టపరంపర ఆయన ఇలా కృశించిపోవడానికి ముఖ్య కారణాలు కావచ్చు.

మూర్తిగారు చాలా ఆయాసపడున్నారు. మురళిని చూస్తూనే ఆయన ఊణకాలం సంభీభూతులై ఉండి పోయారు స్తబ్ధుగా.

‘ఓపికగాలేదు బాబుగారూ! కూర్చోలేరు. పడుకొని విశ్రాంతి తీసుకోండి. నేనిక్కడ కూర్చుంటాను’ ఆయన పాదాలవద్ద కూర్చుంటూ అన్నాడు మురళి.

కాని మూర్తిగారు పడుకోలేదు. ఏదో మాట్లాడుదామనుకొంటూనే మాట పెగలక ఏదో అస్పష్టంగా అన్నారు.

అమితమైన ప్రేమవాత్సల్యాలవలన మితిమీరిన ఆనందంమూలంగానూ, వాక్ప్రతిభ కట్టుబడి పోవచ్చు

నేమోకూడ. యిప్పుడు మూరిగారు అదే పరిస్థితిలో ఏమీ మాట్లాడలేకపోతున్నారు. మురళినిచూచి దాదాపు పాతికేళ్ళు కావస్తోంది. ఎప్పుడో చిన్నతనంలో చూచాను. తర్వాత ఇన్నాళ్ళకి ఎదిగిన మురళీకృష్ణను చూచేటప్పటికి అవధులు లేని ఆనందంలో ఉక్కిరిబిక్కిరయిపోయి, ప్రేమతో అతనివదనంలోనికి చూస్తూఉండడంతప్ప, కొంత సేపటివరకు ఏమీ మాట్లాడలేకపోయాను.

మూరిగారి విశాలమైన ఫాలభాగం, జీవన సంగ్రామంలోని ఓటమికి తార్కాణంగా అర్థంపర్థంలేని గీతల్ని పులుముకొన్నది. ఆయన నేత్రాల్లో వాత్సల్యవాహిని పెల్లుబికి వస్తోంది. వాత్సల్య పూర్వకంగా మురళిని ఆపాద మస్తకం పరిశీలిస్తూ అన్నాడు...

చేతులు జాస్తూ 'ఇటురా నాయనా, మురళీ!...'

మురళి ఆయన దగ్గరగా జరిగి కూర్చున్నాడు. మూరిగారు అతనిని దిగ్గున తనచేతులతో లాక్కొని హృదయానికి హత్తుకొన్నాడు ప్రేమతో. ఆయన నేత్రాల్లో ఒక క్రొత్తవెలుగు లాస్యం చేసింది.

'కనుకా! ఎన్నాళ్ళకు చూచాను మురళిని!' అన్నాడు మూరిగారు ఆమెవైపు తన్మయత్వంతో చూస్తూ.

మురళికి యిందాకటినుండి ఆమె జ్ఞాపకమే లేదు. మూరిగారి యెడల గౌరవ తత్పరతల మైకంలో ఏవేనో ఆలోచనానుభూతులలో తేలిపోతున్నాడు మురళి. మూరిగారు ఆమెను సంబోధించడంతో అప్పుడు అనుకొన్నాడు!

ఈమె పేరు కరుణా దేవిగారన్నమాట... నిజమే ... నిజంగా ఈమె కరుణాన్విత. 'సార్థకనామధేయరాటు' అని.

కరుణా దేవి చిన్నగా నవ్వారు. మూర్తిగారికి జవాబుగా, మురళిని, మూర్తిగార్ని పరవశమై ఆనందంతో చూస్తూ— ఆమెకూడ హానభావాలలో, మాటలలో, మురళి రాకతో క్రొత్తసంతోషాన్ని, ఉత్సాహాన్ని పుంజుకొన్నట్లే కనిపించారు.

మూర్తిగారు మురళి భుజాల్ని, వీపును, తలను, వాత్సల్యంతో వారి అమృతహస్తాలతో నిమిరారు.

'అంతా కులాసానా నాయనా మురళీ!' చివరి కెలాగయితేనేం మూర్తిగారు మాట్లాడగలిగారు.

'ఆ!... అంతా కులాసానే బాబుగారూ!'

'నాన్నా, అమ్మా రాలేదేం బాబూ ... వీలుపడలేదా?!'

జరిగిన సంగతంతా వినరంగా మురళి చెప్పాడు మూర్తిగారితో. మురళీకృష్ణ వ్రాసిన నవలల గురించి, కాలేజీ విషయాలగురించి, అవీయివీమాట్లాడారు యిద్దరూ.

మురళికి బాబుగారు చూపే అనంతమైన వాత్సల్యానురాగాల ప్రభావంతో కళ్ళు చెమర్చినై. మూర్తిగారు అలసటచేత కూర్చోలేక మెల్లగా నడుంవాలాన్నారు.

మురళి ఆయనను పరీక్షగా చూచాడు. మూర్తిగారు బాగాచిక్కిపోయిఉన్నాడు. నేత్రాలు నిస్తేజంగాఉన్నాయి. వదనం పాలిపోయిఉన్నది. చాల ఆయూసపడున్నాడు. వారి

జీవనసంధ్య దరిదాపుల్లోనే ఉన్నదని మాత్రం ఎవరయినా
ఉహించడం అంత కష్టంగాదు.

క్షణకాలం గదిలో నిశ్శబ్దత ఆవరించింది. 'మురళి
ప్రయాణంచేసి వచ్చాడు... అలసిపోయి ఉంటాడు కూడ.
స్నానానికి నీళ్ళు తోడి భోజనం కానీయ్ కనుణా!' అన్నాడు
నిశ్శబ్దతను భంగం చేస్తూ... కనుణా దేవిగాన్ని ఉద్దేశిస్తూ.

నవ్వుతూ అన్నారామె... 'రా మురళి బాబూ.
మాటల్లో నేనా విషయాన్నే మరచాను. స్నానం, భోజనం,
పూర్తికాని సే తర్వాత ఎంతయినా మాట్లాడుకోవచ్చు.'

ఆ యిల్లాళి అమృతహస్తాల వడ్డనతో మురళి తృప్తిగా
భోజనంచేసి వరండాలో మంచం వేసికొని విశ్రమించాడు.
రెండురోజులనుండి నిద్రలేకపోవడంతో బడలిక మూలంగా
చల్లనిగాలి సోకగానే ప్రాణం ఏలోక్కాల్లోకో పోయింది.
మురళి హాయిగా నిద్రపోయాడు.

*

*

*

పగలంతా మూర్తిగారు, కనుణా దేవిగారు, మురళి
అవీయవీ మాట్లాడుకొంటూ గడిపేవారు. మురళి రచనల
మీద మూర్తిగారి అభిప్రాయాలు, సలహాలు, ఎన్నో!...
మురళి రచనావ్యాసాంగానికి చాలా ప్రోత్సాహం యిచ్చే
వారు ఆయన. సాయంత్రంపూట మురళి గంటసేపు కాలవ
గట్టువెంట, కొండల్లోకి పీకాను కెళ్ళేవాడు.

మురళి సాయంత్రం అలా వెళ్తూ, మూర్తి, కనుణా
దేవిగార్ల అభిమానము, ఆప్యాయత, ఆదరణ మధురిమల
గురించే ఆలోచిస్తూ ఉండేవాడు.

సామాన్యంగా ప్రతిఒక్కరికి యింతమంచి స్నేహితం దొరకదు. మూరిగారిలాంటి స్నేహితులు లభించడం ఏజన్మలోనో చేసికొన్న మహాపుణ్యఫలితమే అయిఉంటుంది, నాన్నగార్కి.

నిత్యజీవితంలో ఎంతమందో పరిచయస్తుల్ని, స్నేహితులని చెప్పకొనేవారినీ చూసూడంటాం. ప్రతివ్యక్తి పరిచయంలో, స్నేహంలో ఎంతోకొంత స్వార్థం తేరవెనుక దాగివుంటుందన్న విషయం అందరికీ తెలిసినదే. స్వార్థరహితమైన, నిష్కల్మష స్నేహం మనం అరుదుగా చూడగలుగుతున్నాం.

ఒక వేళ స్వార్థరాహిత్యమైన స్నేహితులున్నా అలాంటి అనుబంధాన్ని ఏ కొంతమందో శాశ్వతంగా నిలుపుకోగలుగుతారు. చాలమంది ఏ మానసిక దౌర్బల్యమునకో లోనయి స్నేహాన్ని కోల్పోతున్నారు.

“శాశ్వతమైన స్నేహబంధంతో యిమిడిపోయిన మూర్తిగారు, నాన్నగారు చాల అదృష్టవంతులు” అనుకొనేవాడు మురళి.

నాలుగురోజులు గడిచినై... అయిదోరోజు మధ్యాహ్నం రాజశేఖరం, అరుణాదేవిగార్లు ఫిల్లీనుండి వచ్చారు.

వాళ్ళరాకతో కరుణాదేవిగారి ఆనందానికి మేరలేక పోయింది. సంతోషంతో కరుణాదేవిగారు, అరుణాదేవిని ప్రేమతో కావిలించుకొన్నారు.

“యిన్నాళ్ళికి దయగలిగిందటే మామీద. అబ్బ...”

ఎన్నేళ్ళకు చూచాను అయినా!” దీరమైన ఎడబాటువల్ల,
అనురాగం పెల్లుబకగా పరవశమై అన్నాడు కరుణాదేవి.

“మూరి ఏడి కరుణా—ఎలాఉంది వాడికి?” రాజ
శేఖరంగారు ఆతృతతో తన ప్రాణమిశ్రుణ్ణి నెరుకు
తున్నాడు.

రాజశేఖరంగార్ని చూస్తూనే మూరిగారు సంతో
షం పట్టలేకపోయాను. యిద్దరూ ఒకళ్ళనొకళ్ళు ఒకేయని
పిలుచుకోవడమే.

వారి స్నేహనుబంధానికి మురళి ఒడలు పులకిం
చింది.

ఈకాలంలో కానలసిన బంధువులలోకూడ ఒకరి
మీద ఒకరికి అభిమానం, ఆప్యాయతలంటూ ఉండవు.
కక్షలతోనూ, కావేషాలతోనూ, గర్వము, ఈర్ష్యాహంకా
రాలతోనూ, జీవితాంతం దూరదూరంగానే ఉంటారు.
వారిమధ్య పచ్చనిగడ్డివేస్తే భగ్గుమని మండిపోతుంది. ఇలా
నైరాలతో జీవితాన్ని తరింపజేసుకొనే కాలంలో, వీరికు
పురిమధ్య ప్రేమాభిమానాలు, ఆపేక్షలు ఎలాకలిగి పటిష్ఠ
మయ్యాయో అని ఆశ్చర్యపడ్డాడు మురళి. అదంతా జన
నాంతర సౌహృద్భావం.

ఆ మునికుటీరంలాంటి మూరిగారి పర్ణశాలలోనూ,
పరిసర ప్రాంతాలలోనూ మురళి వాళ్ళరాకతో, సందడి
జాసి అయిందనే చెప్పాలి. ఏకాంతంగా సబుగా గడిపే
మూరి, కరుణాదేవీలకు ఆనందంగా గడచిపోతోంది.

వారి స్నేహమాధురి మురళి అంతరంగంలో కొంత అనుభూతుల్ని ప్రేరేపించింది.

మూర్తి, కరుణాదేవీల అతిశయించే స్నేహవాత్సల్యాల మధ్య, జువ్వి చెట్ల ఈలపాటలు, పిల్లయేటి బిలబిలా ప్రవాహాల గలగలారావాల యింపయిన సంగీతాస్వాదనలోనూ, మహాన్నత గిరికందరాల ప్రాకృతిక దృశ్యాలను చూచి ఆనందించడంలోనే పదిరోజులు గడచినవని తెలిసికొని మురళి ఆశ్చర్యపోయాడు.

“సుందర పరిసరాల ప్రభావం మన జీవితాలమీద ఎక్కువగా ఉంటుంది. ఆహ్లాదకరమైన వాతావరణంలో, మనఉనికిని మనమే మరచి తన్మయులమయి పోతుంటాం. కాలాన్ని మరపింపజేసి, హృదయాన్ని మురిపించే శక్తి ప్రకృతిమాతకే ఉంటుంది.”

ఆరోజు...రాత్రి భోజనాలయినై...కాసేపు అవీధివీ మాట్లాడుకొని అందరూ నిద్రపోయాను...బయట అంతా పిండిఆరబోసినట్లుగా చల్లని తెల్లని వెన్నెల. వెన్నెలరేడు సబ్బప్రపంచాన్ని పరిశీలిస్తూ ముందుకు సాగిపోతున్నాడు.

మురళికి మాత్రం నిద్రపట్టలేదు. పగలునిద్రపోవడమే దీనికి కారణం. మూర్తిగారి జీవితంగురించే ఆలోచనలు కుప్పలుగా వచ్చిపడుతున్నాయి అతని మస్తిష్కంలో.

బయట కొంతసేపు చల్లగాలిలో కూర్చుందామని మురళి తోటలోకి వచ్చాడు.

దూరంగా సెలయేటి ముహుళుఃసూర్యరావం!...అడవి చెట్లగాలిపాటూ...చీకటి పురుగుల కీచుశబ్దాలు... తెల్లని

చంద్రుని చల్లని అమృతకిరణకాంతులు!!... వెన్నెల్లో
 దూరాన చెట్లగుబుర్లలో తారట్లాడే అనంతమైన నీడల
 కాలిను!!!...

మురళి గులాబి ప్రక్క పచ్చికలో కూర్చున్నాడు.
 చల్లని మలయసమీరం మెల్లగా శరీరాన్ని స్పృశిస్తోంది.
 దూరాన టేవల్లో దీపాలు మినుకుమినుకుమంటున్నాయి.

మురళి ఏవేళో ఆలోచిస్తున్నాడు. “లోపల అంతా
 గాఢనిద్రలో ఉంటే, తాను ఆ విశ్రాంతికి, సుషుప్తికి
 అతీతుడాలా ఏమిటీ అర్థరాత్రి పచ్చాడు! మూర్తిగారి
 ఆరోగ్యం ఒక మోస్తరుగా ఉన్నది. భయపడవలసిన అన
 సరంలేదు. తన సెలవలుకూడ అయిపోవస్తున్నయ్. రెండు
 మూడు రోజులలో తిరుగు ప్రయాణమవాలిందే. మూర్తి
 కుడా దేవిగార్లలో గడిపిన ఈ పదిహేనురోజులూ తానెన్న
 టికి మరువలేడు.” యిలా అతని మనోపథంలో ఆలోచనలు
 సాగిపోతున్నయ్.

యింతలో పచ్చటి పచ్చికపై మెత్తటి, పాదాల
 సవ్వడి మురళి ఆలోచనలకు అంతరాయం కలిగించింది.
 మురళి ఆలోచనలకు స్వస్తి చెప్పి ఎవరా అని చూచాడు.

ఎవరో కాదు... మూర్తిగారు!...

యింత అర్థరాత్రి, సర్వప్రపంచం నిశ్శబ్దంగా,
 విశ్రాంతి తీసికొంటుంటే, గాఢసుషుప్తికి, విశ్రాంతికి
 అతీతుడయిన తనకు తోడుగా, మూర్తిగారుకూడ ఉన్నా
 రన్నమాట. మూర్తిగారు మెల్లగా ఆయాసంలో అడుగులు
 వేసుకొంటూ వస్తున్నారు.

మురళి ఆతృతతో లేచాడు. మూ రిగార్కి ఎదు రెళ్ళి ఆయన రెక్కపట్టుకొంటూ 'మీరా!?' యింకా నిద్ర పోలేదా బాబుగానూ!?' అన్నాడు.

“నిద్ర పట్టడంలేదు గాబూ! అయినా నా జీవితానికి నిద్ర ఎన్నడో కరువైందిలే!” ఆయన కంఠంలో నిరాశ, ఆవేదన, నిర్వేదం ధ్వనించిన్నై.

“బాబుగానూ! ఆయాసంగదా...యింత దూరం యిలా నడిస్తే యింకా శ్రమకాదూ! ఎలా వచ్చారు?”

మూ రిగారు ఏదో చెప్పాలని ఆతృత కనబడు స్తున్నట్లు కనుపించారు. అయినా మెల్లగా నవ్వి మురళిని అనుసరించారు. యిద్దరూ వచ్చి గులాబి ప్రక్కనే కూర్చు న్నారు.

కొంతసేపు వా రిద్దరిమధ్య నిశ్శబ్దం ఆవరించింది. మూ రిగారు ఏదో చెప్పాలని ఆతృత కనబడుస్తున్నారు. కొన్ని నిమిషాలుగడిచాక మూ రిగారే అన్నారు ‘మురళీ! నీకు నిద్రరావడంలేదు కదూ!’

“లేదు బాబుగానూ!” మురళి కొంత ఆశ్చర్యంతో మూ రిగారి వదనంలోకి చూస్తూ అన్నాడు.

“అయితే సరే, నీకు యివాళ ఒక కథలాంటిది చెప్తాను. ఒక నిర్భాగ్యుని గాథ యిది. అతని జీవిత కథను విని జాలిజెందనివారు ఉండరు. ఆ హృదయ విదారకమైన కథను నీకు చెప్పే ఒక నవలరూపంలో చక్కగా మలచి వ్రాయగలవు. ఎందుకో దానిని నీ కివాళే చెప్పాలని పిస్తోంది. అతనిగురించి పూ ర్తిగా చెప్తాను. విని అతని

జీవితాన్ని ఒక గొప్ప రచనగా రూపొందించు. ఏమంటావు నాయనా?”

“తప్పకుండా బాబుగారూ! నాకు నిద్ర రానడం లేదు. కానీ అసలే, మీ ఆరోగ్యం బాగాలేదు. మీకు శ్రమపడి చెప్పడం నిద్రలేకుండా కూర్చోడం మంచిది కాదేమో...”

“నాకేమీ శ్రమలేదు బాబూ! మనిద్దరికీ నిద్ర రానడంలేదు. సమయమూ దొర్లి నట్టుంటుంది. నీకు మంచి నవలా రచనకు గొప్ప ప్లాటు దొరుకుతుంది. అతని జీవితాన్ని విని సానుభూతిగా రెండు కన్నీటికణాలు దొర్లి నా, ఆ నిర్భాగ్యుని శిథిల జీవితం ప్రశాంతి నొందుతుంది బాబూ! చెప్పమంటావా?...”

మురళి మారు మాట్లాడలేకపోయాడు. “చెప్పండి బాబుగారూ, వింటాను.”

మురళికి ‘బాబుగారూ’ అని ఆయనను పిలవడం అలవాటయింది. ఈ పదిహేనురోజులనుండీ...మురళికి మూర్తి గారిమీద ఉన్న గౌరవభావానికి ఫలితమిది.

మూర్తిగారు నిట్టూర్చారు. కొంతసేపు ఆయన అవ్యక్తమైన ఏరో ఆలోచనలతో సబుగా ఉండిపోయారు. ఇంతలో ఆయనను విపరీతమైన దగ్గుపెర క్రమ్మింది. కళ్ళల్లో నీళ్ళు గిరుస తిరిగినై. తేరుకొని కలవరపాటుతో అన్నాడు. “అయితే విను మురళీ! నేను చెప్పదలచు కొన్నది దుఃఖపూరితమైన ఒక నిర్భాగ్యుని జీవితాన్ని గురించి. అతని వృత్తాంతం నీకు తప్పకుండా ఉపకరిస్తుంది.

విని దానిని నీ రచనలలో పెట్టడానికి ప్రయత్నించు.
చెప్తాను విను బాబూ!”

మురళిలో ఆశ్చర్యం జాస్తి అయింది. ఆతృతగా
మూర్తిగార్ని చూస్తూ కూర్చున్నాడు.

“ఒరులేయని యొనరించిన సరసర తను కవి యప్రి
యము...” మహాభారతం సూక్తిని నువ్వు వినే ఉంటావ్.
ఆ మహాత్మ్యప్రమైన సూక్తిని అక్షరాలా తన జీవిత
కాలంలో పాటించినవాడు బుచ్చిరామయ్యగారు. తన
పితృత్వం అయిదేకరాల కొండ్రమీద వచ్చే ఫల
సాయంతో సంసారాన్ని పోషించుకుంటూ ఒకవిధంగా
లేమిడితోనే కాలం గడిపాడు. తనేమీ ఇంగ్లీషు చదువు
కోకపోయినా ఏ శాహుకారు గుమాస్తా పనో చేయదలచు
కొంటే దొరికేదేగాని ఆ ప్రయత్నమేమీ చేయకుండానే
ఆయన జీవితం వెళ్ళబుచ్చాడు—

ఇద్దరు కూతుళ్ళ పెండ్లిళ్ళు శారదా బిల్లు మాడా
వుడిలో మంచి కట్నాలిచ్చే చేశాడు. వాళ్ళు కాపరాలకు
పోయి వాళ్ళ సంసారం వాళ్ళు చేసుకొంటున్నాడు. అతి
కష్టంమీద ఏకైకపుత్రుడు సీతారాంను బి. యే. చదివిస్తు
న్నాడు. ఆ కుగ్రామంలో ఉన్న పోగులలో బుచ్చిరామయ్య
గారంత మంచివాడు, సాత్వికుడు లేడని ప్రతీతి. శాంతమైన
స్వభావం. పొరుగుూరునుంచి ఏ అతిథి వచ్చినా ఆహ్వానించి
సహపంక్తిని భోజనం పెట్టేవాడు. కుమార్తెల పెండ్లిండ్రకే తే
నేమి, కుమారుని విద్యావ్యాసంగాల కయిలేనేమి, కుటుంబ

పోషణ కయితేనేమి, చేసిన అప్పులకు మూడేకరాల పొలిం
 చెల్లిపోగా మిగతా రెండేకరాలలో వచ్చే మక్తామీద
 కుటుంబపోషణ అతి భారమైనా అట్లాగే కాలం గడిపే
 వాడు. భార్య అనసూయమ్మగారు కూడా అమిత సాధివి.
 భర్తమాట జనదాటని యిల్లాలు. ఉన్నదో లేదో కాపురం
 గుట్టుగా వెళ్ళదీసేది. లోలోన ఎన్ని బాధలు పడుతున్నా
 పైకి ఎంతో ఆనందంగా, తృప్తికరంగా జీవితం వెళ్ళతీసు
 న్నట్లే ఉండేవాళ్ళు. వీరిసంసారం గుంభనంగా సాగిపోవడం
 చూసి ఇరుగుపొరుగులు ముక్కుమీద వేలేసుకొనేవారు.
 అనసూయమ్మగారి అన్న సుందరరామయ్యగారు మంచి
 ధనిక భూస్వామి. రెండువందల ఎకరాల సు.కే.త్రమైన
 భూములు, తోటలు, దొడ్లు, ఇంకా లక్షలతో డబ్బు
 త్రిప్పుతూ ఉండేవాడు. అనసూయమ్మ అప్పుడప్పుడు
 భర్తతో చెప్పుతూ ఉండేది. “ఏమండి మా అన్నయ్య
 సహాయం అనుగుణే మనకున్న ఆర్థిక ఇబ్బందులు కొన్ని
 తొలగగలవేమో” అంటూ. కాని బుచ్చిరామయ్యగారు
 ససేమిరా అనేవాడు. ఆర్థిక సహాయానికికాదు; కాని ఒకరి
 దయాదాక్షిణ్యాలపై బ్రతకడమంత సీనం ఇంకొకటి లేదనే
 వాడు. సుందరరామయ్య గర్విష్టి. ధన మదాంధుడు.
 ద్రవ్యంముందు; బంధుప్రేమ, ఇతరుల ఇబ్బందులు ఆయన
 కొక లెక్కలోనివి కానేకావు. బీదవాళ్ళు ‘తన బంధువు’
 అని చెప్పుకోడానికే ఆయన అవమానంగా భావించేవాడు.
 తన స్వంత చెల్లెలును చూడడానికికూడా ఎప్పుడూ వచ్చే
 వాడు కాదు ఆ ఊళ్లోనే ఉంటూకుండా. అన్ని శుభ

కార్యాలకుకూడా ఏదో సాకు చెప్పి రాకుండా ఉండేవాడు. తను మొదటి ముగ్గురి ఆడపిల్లలకూ ఆ ఊళ్ళోనే వివాహాలు చేసినా చెల్లెల్నిపై సకూడ మమకారం లేకుండా, పిలవకుండా ఊరుకొన్నాడు. అటువంటి సుందరరామయ్యను సహాయం కోరటం బుచ్చిరామయ్యగారికి సుతరామూ యిష్టంలేదు. యిలాగే అప్పోసాప్పోచేసి, జీవితం వెళ్ళబుచ్చుతూ, కళ్ళు మూశాడు ఒకరోజున, బుచ్చిరామయ్య.

అప్పటికి సీతారాంకు 19 వ ఏడు. బి. యే. ఫైనల్ చదువుకున్నాడు గుంటూరులో. ఇంకా పరీక్షలునాలుగు నెలలున్నవనగా తండ్రి బుచ్చిరామయ్యగారు కాలం చేశాడు. తన చదువు సంధ్యలకు తండ్రి ఎట్లా ఆమకొనేవాడో తనకు తెలిసేదికాదు. తండ్రికూడా కుటుంబ ఆర్థిక పరిస్థితులను కొడుక్కు చెప్పేవాడుకాదు. కొడుకు అడిగేవాడూ కాదు. కొడుకు పట్టభద్రుడగుటకు తోడ్పడటమే ఆతండ్రి ధ్యేయం. తను బాగా చదువుకొని ప్రథమ శ్రేణిలో నిలబడడమే ఈ కొడుకు ధ్యాస. అలాగని, సీతారాంకు కుటుంబ పరిస్థితులు ఏమీ తెలియనివి, తెలియవనీ కాదు. ఏదో ఇబ్బందులుపడి అప్పోసాప్పో తండ్రి జరుపుకున్నాడు. ఆయన అభీష్టానుసారం తను బాగా చదువుకొని ఏదయినా మంచి ఉద్యోగంలో ప్రవేశిస్తే కుటుంబాన్ని పీడిస్తున్న ఆర్థికబాధలు తొలగి వృద్ధ మాతా పితరులను సుఖపెట్టవచ్చునని అనుకొనేవాడు.

సీతారాం మంచి స్ఫురదూపి. పల్లెటూరి వాతావరణంలో పెరిగినందువల్ల దృఢశరీరి కాగలిగాడు. అన్ని

టికీ మించి తండ్రి గుణములన్నీ ఇతనికి బాగా అలవడినై. సాధుస్వభావం; ఇతరుల కష్టములను చూచి భరించలేక పోవడం; గంభీర హృదయుడు. ఇబ్బందులతో లోపల శుభాను లేకుండున్నా, పైకి శాంతమహాసముద్రము. సహాధ్యాయులలోనూ, ఉపాధ్యాయ వర్గంలోనూ, తలలో నాల్కగా ఉండేవాడు. విద్యార్థి బృందంకూడా ఇతనిని ఆదర్శంగా తీసికొని తమ నాయకుడుగా అంగీకరించారు. చగువులోనూ, ఆటలలోనూ, సాంస్కృతిక కార్యక్రమాలలోనూ, నడవడిలోనూ, సీతారాం అందరికీ తలమాసకంగా ప్రకాశించాడు. అన్యాయాన్ని సహించలేనితనం, పట్టుదల, కార్యదీక్ష స్వతహాగా అలవడినై.

రాజకీయాలమీద చర్చలు జరుగుతుండేవి అప్పుడప్పుడూ. దేశంలోని రాజకీయ పరిస్థితి అధ్వాన్నంగా, తారుమారుగా ఉన్నది. భారతదేశ స్వాతంత్ర్యానికీ విముఖులయిన తెల్లదొరల పాలనకు వ్యతిరేకంగా, నిరసనగా మన నాయకులు, ప్రముఖవ్యక్తులు వ్యక్తిసత్యాగ్రహం ప్రారంభించారు., ఈ వ్యక్తి సత్యాగ్రహం (Individual civil disobedience) మొదట చాలా సాధారణ పంథాలో ప్రారంభింపబడింది. ఈ సత్యాగ్రహంలో పాల్గొనదలచుకొనే ప్రతివ్యక్తి, ప్రథమంలో ఏదో ఒకవిధమైన పరీక్షలో ఉత్తీర్ణుడై సమర్థుడని తెలిసే అధికార పత్రాన్ని పొందవలసియుండేది. ఈ వ్యక్తి సత్యాగ్రహంలో ఎన్నుకోబడిన అభ్యర్థులు ఏదో ఒక శాసనోల్లంఘన జరిపేవారు. అలాటి వ్యక్తుల్ని వెంటనే అరెస్టులు జరపడమూ, విచార

రణచేసి ఖైదుచేయడమూ జరుగుతోంది. ఈ వ్యక్తి సత్యాగ్రహ ప్రారంభంలో, ముందు ప్రముఖులైన వ్యక్తుల్ని ఏరుకొన్నాడు. అంటే ప్రారంభంలో కాంగ్రెస్ అధిష్ఠాన వర్గ సభ్యులు, రాష్ట్ర, కేంద్ర శాసనసభ్యులు, రాష్ట్ర మాజీ మంత్రులు మొదలయినవారు పాల్గొన్నాడు. క్రమంగా ఈ ఉద్యమంలో పాల్గొనేవారి సంఖ్యాపరమం పెరిగింది. పాతిక, ముప్పై వేలమంది స్త్రీ పురుషులు జైళ్ళలో మగ్గుతున్నారు. వీరిలో శాసనసభాధ్యక్షులు, చాలమంది రాష్ట్ర శాసనసభ్యులూ ఉన్నారు. వీరంతా ప్రభుత్వంవల్ల బర్రఫ్ చేయబడినవారే. వీరంతా, ఎన్నుకోబడిన శాసనసభలు రద్దుచేయబడినపుడు, ప్రభుత్వ దమననీతికి లొంగిపోవడంకన్న జైలుకు వెళ్ళడమే వృత్తమనుకొన్నాడు.

వ్యక్తి సత్యాగ్రహంలో పాల్గొన్నందుకేగాక యితరత్రా నిరసన కార్యక్రమాలకు, ప్రభుత్వ వ్యతిరేకోపన్యాసాలకు, వేలాది ప్రజలను అరెస్టుచేశారు. కాలేజీలోకూడ కొంతమంది ఉద్యమంలో పాల్గొని అలలుజరిపారు. పోలీసులు రానడం, లాశిచ్చార్జి చేయడం, వారిని జైళ్ళలో త్రొక్కుడం జరిగింది. ఈ వ్యతిరేకోద్యమంవల్ల ఒనగూడే ఫలితం లెలాఉన్నా, ఒకటిమాత్రం నిజం. బ్రిటిష్ ప్రభుత్వం ఎన్ని యిబ్బందులలో ఉన్నా యీ ఉద్యమానికి లొంగిపోవడంమాత్రం జరుగదు. అన్నివిధాలా అణచివేయడానికే పూనుకొంటుంది. దాని ఫలితం అప్పుడే పలుచోట్ల కనుపించిందికూడ. కాల్పులు, మార్షల్ లా, పలుచోట్ల ప్రవేశపెట్టింది. విచక్షణారహితంగా జనాన్ని జైళ్ళలో తోసు

న్నది. నాయకులందరినీ జైళ్ళలో ఉంచారు. సరయిన నాయకులు, మార్గదర్శకులు కరువయిన ఈ ఉద్యమం, నావికుడు, చుక్కానిలేనీ ఓడమాదిరి విచ్ఛిన్నంగాక తప్పలేదు.

ఉదయం కా లేజీ విద్యార్థులమీద జరిపిన కాల్పుల ఫలితంగా పలువురు గాయపడ్డారు. కొంతమందిని అరెస్టు చేశారు. నెలరోజులవరకు కా లేజీ మూసివేశారు. ఈ కాల్పులకు నిరసనగా యీ సాయంత్రం పెద్ద ఊరేగింపు, బహిరంగసభ జరపడానికి ప్రయత్నాలు జరుగుతున్నాయి. ఈ ప్రయత్నం ఫలితే మళ్ళీ కాల్పులు, యింకా ముమ్మరంగా అరెస్టులు. అమాయక విద్యార్థులు, పౌరులకు చెప్పలేని యిక్కట్లు. దీనిని ఎలాగైనా జరుగకుండా అరికట్టాలి.

యీ పంథాలో ఆలోచిస్తూన్నాడు సీతారాం తన గదిలో కూర్చుని. ఒక వేళ సభ జరిగితే తను ఆసభలో మాట్లాడనలసిన విషయాలన్నీ నోట్సు వ్రాసుకొంటున్నాడు పైవిధంగా. యింతలో అతని లక్ష్యాన్ని భంగం చేస్తూ తలుపుకొట్టిన చప్పుడయింది.

‘సీతారాం లోపలికి రావచ్చా?’ గోపి కేక వేశాడు. గోపి సీతారాం సహపాతి.

‘ఓ! గోపీ, తలుపు తీసే ఉన్నది... రాకోయ్...’

గోపీ తలుపు నెట్టుకొని లోపలికొచ్చాడు. ‘బయట ఇంకా మనవాళ్ళున్నారు. నీతో మాట్లాడాలని వచ్చాం... లోపలికి రమ్మంటావా వాళ్ళని?!’

‘ఓరి నీ అసాధ్యం... హుం బాగానే ఉన్నది నీవరస.

నన్నడగాలటోయ్ స్నేహితులను లోపలికి ఇన్వయిట్ చెయ్యడానికి.'

సీతారాం అంటే సహవీద్యాధ్యక్షులూకూడా ఎంతో గౌరవం.

గోపితోపాటు వెంకటరమణ, సత్యమూర్తి, రాం గోపాల్, జయరాం లోపలకు వచ్చారు.

'నేనే మీ అందరిదగ్గరకు రావాలనుకొంటున్నాను. ఇంతలోకే మీరు వచ్చారు. కూర్చోండి అంతా. మాశాకు గదా ప్రొద్దున సమాచారం.'

'అవును సీతారాం. ప్రభుత్వ చర్యలను నిరసిస్తూ ఒక ఊరేగింపు, బహిరంగసభ, జరపాలనుకొంటున్నాం. నీ అభిప్రాయ మేమిటి?' అన్నాడు గోపి.

'నిజంగా ప్రభుత్వంచర్య గర్హనీయమే. కాని యీపరిస్థితులలో యింకా ప్రభుత్వాన్ని రెచ్చగొట్టి యిబ్బందులు కొనిజేచ్చుకోటమే అవుతుందేమోనని నాభయం సుమా... అదీ...' సీతారాం అన్నాడు తగ్గు స్థాయిలో అందరివైపు చూస్తూ—

"ఇబ్బందులు వస్తయ్యని యీ అత్యాచారాన్ని చూస్తూ ఊరుకొంటామా సీతారాంగామా?" సత్యమూర్తి తన సహజ ఉద్రేక స్వభావాన్ని మాటల్లో వ్యక్తంచేశాడు.

"నిజమేకాని, దీనిలో ఒక బాధ్యతకూడా ఉంది. ప్రజలు, విద్యార్థులు, దేశంలో జరుగుతున్న యీ ఘోర కాండకు చాలా ఉద్రేకంలో ఉన్నారు. ప్రభుత్వం

ఈ ఉద్యమాన్ని అణచడానికి గట్టి చర్యలు తీసుకొంటున్నది.

ఉద్రేకపూరిత ప్రజలు, ఏదో సభ జరుపుతుంటే, ఇదే అదనుగా తీసుకొని దుండగులు అల్లరిపనులు, లూటీలు మొదలయినవాటికి పూనుకొంటారు. ఖాయం. అటువంటివారలు మనం రోజూ వింటూనేవున్నాంకూడా. అటువంటివి జరిగితే కష్టాలు అనుభవించేది అమాయకులు. వీటికి బాధ్యత మనం తీసుకోలేమేమోనని నా అభిప్రాయం.” సీతారాం కలవరపాలుతో ఉద్రేకి సత్యమూర్తివైపు శాంతంగా చూస్తూ అన్నాడు. ‘అవును సీతారాం... నిజమే. ఇటువంటి ఉద్యమాలలో ఎప్పుడూ ఎవరికో, కొంతసేపై వాటిల్లవచ్చు. ఎవరి జాగ్రత్తలో వాళ్ళుంటారు. ఉండేలికూడ. ఏనైనా దుండగాలు జరిగితే మనమెందుకు బాధ్యులమౌతాం వాటికి?’ రాంగోపాల్, సత్యమూర్తి అభిప్రాయాన్ని సమర్థిస్తూ అతని ఉద్దేశ్యాన్ని బలపరిచాడు.

‘దేశమంతా ఇటువంటి సభలు జరుగుతున్నాయి. విద్యార్థుల నేకమంది పాల్గొన్నాడు; ఈ ఉద్యమంలో... మనం వెనుకంజలేయకూడదు సీతారాం!’ బయరాంకొంత సౌమ్యంగా తన ఉద్దేశ్యాన్ని బయల్పరిచినా... అతనిూ విప్లవధోరణినే వాంఛించడం సీతారాం కలవరపాలును ద్విగుణకృతం చేసింది.

‘ప్రభుత్వ చర్యలను నిరసించవలసిన బాధ్యత ఎందుకో, ప్రజల ఆస్తిపాస్తులను కాపాడవలసిన బాధ్యత కూడా ఇంకా ఎక్కువే ఉంటుంది మనకు. ఇటువంటి పరిస్థితి

తులను అవకాశంగా తీసుకొని దుండగులు టాటి చేయటానికి జంకరు. దాన్ని తట్టుకోటానికి ఒక విజిలెన్స్ కమిటీగా ఏర్పడి, మనం దుండగులనుండి ప్రజల ప్రాణాలను, ఆ స్తిపాస్తులను కాపాడడానికి పూనుకోవాలి. దీనికి పురజనుల పూర్తి సహకారం లభించుతుందని అనుకొంటాను. దీనికి ప్రభుత్వ సహకారం కూడా లభిస్తుంది. ఇకపోతే మన నిరసనసభ జరపడం విషయంలో అరెస్టయిన మన నాయకులను విడుదల చేయవలసిందిగా ఒక తీర్మానం చేద్దాం. యీ ఉద్యమానికి వారి ఆమోదామోదాలు మనకు తెలియవు. తెలియజెప్పడానికి ఎవరూలేరు. దీన్ని విరమింపజేయటానికికూడా చెప్పేనాధుడు లేడు. కనుక నాయకుల విడుదలకునూత్రం తీర్మానం చేద్దాం.' సీతారాం ఉద్దేశ్యం ఒకటే... ఎలాగయినా సాత్వికంగానే సమస్యపరిష్కారం జరగాలి. సహచరుల సందర్భాన్ని సౌమ్యమార్గానికి మళ్ళించేందుకు ప్రయత్నం చేయాలి.

‘సరే మంచిదే. సరిగ్గా సాయంత్రం నాలుగు గంటలకు కాతేజీ ఆవరణలో ఊరేగింపని ప్రకటిస్తున్నాం. మీరురండి. ఏర్పాట్లన్నీ చూస్తాం. మేం వెళ్తాం సీతారాం... సరేనా’ గోపి, సీతారాంతో ఏకీభవిస్తూ కార్యసన్నద్ధుడై లేచాడు.

‘మంచిది. వస్తాము’ సీతారాం... అందరూ కార్యోన్ముఖులై, నూతనోత్సాహంతో లేచారు.

అంతా వెళ్ళారు. సీతారాం ఆలోచనలో పడిపోయాడు. స్తబ్ధంగా కూర్చుని ఉన్నాడు.

‘సీతారాంగానూ!’ ఒక అరగంటకు ఎవరో పిలిచారు బయట...

ఆలోచనలకు అంతరాయం కలుగడంతో, ఉలిక్కిపడి సీతారాం లేచి బయటకు వెళ్ళాడు.

‘నమస్కారమండీ!’ అని ఒక ముగ్ధమోహనాంగి గౌరవాభివాదం పలికింది.

‘ఓహో! శారదగారా! రండి! నమస్కారమండీ! కూర్చోండి. ఇలావచ్చారు?’

శారద కుర్చీలో కూర్చుంటూ అన్నది : ‘సీతారాంగానూ! చూశారుగా ప్రౌద్ధున జరిగిన భీభత్సకాండ?’

‘అవును శారదగారూ చూశాను!’

‘నేను మిమ్మల్ని గురించి చాలా విన్నాను. ముఖ్యముగా కాదుగాని, మీరు నుంచి వెలివివేటలుగలవారనీ, కాలేజీలో, మీరు అగ్రశ్రేణిలో వుంటారని; విద్యాస్థలందరికీ మీరంటే అమితమైన గౌరవం.’

శారద బి.ఎ. జూనియర్ చదువుతున్నది. ఆప్రాంతం డిప్యూటీ కలెక్టరుగారి మేనకోడలు. శారద అభిప్రాయమేమిటో సీతారాంకు అర్థంకాలేదు. కాలేజీలో చూడడం మినహా వారిద్దరకు వేరే పరిచయంలేదు. అటువంటిది తన నూంకు ఎందుకువచ్చినట్లు. ఏమైనా కూపీలాగడానికి వచ్చిందా ఏమిటి డిప్యూటీ కలెక్టరుగారి తరపున. అనుకొన్నాడు సీతారాం.

‘మీ సదభిప్రాయానికి కృతజ్ఞుణ్ణి. జూనియర్స్ లో ప్రముఖస్థానంలో ఉన్నారని మీగురించి విన్నాను.’

‘దానికేంగానియండి. అసలుసంగతికివద్దాం. ప్రాస్తున జరిగిన అత్యాచారానికి నిరసనగా యీ సాయంత్రం ఏదో బహిరంగసభ చునవాళ్ళు జరుపనున్నట్లుగా తెలుస్తున్నది. మీ అభిప్రాయం?’

‘అవును నేనూ విన్నాను. ఇక నా అభిప్రాయాని కేమిటి లెండి...’

‘మీ రేమీ అనుమానించవద్దు; నేను డిప్యూటీ కలెక్టరుగారి బంధువునని మీమీద సివిడిగా రాలేదండీ!’

‘శారదగానూ, మీతో ముఖపరిచయంతప్ప నాకు ఎన్నడూ ఇంత దగ్గరగా మాట్లాడుకొనే అవకాశం కలుగలేదు. ఈరోజు సుదినం. ఇంతకుముందే మిత్రులు కొందరు నా దగ్గరకు వచ్చారు. యీ విషయమై చర్చ జరిగింది. వాళ్ళు సభ జరపటానికే నిశ్చయించుకొన్నారు. యిక యీ ఉద్యమాన్ని గురించి నా అభిప్రాయాలు నాకున్నాయ్. సభలో మాట్లాడుదామని ఈ నోట్సు వ్రాసుకొన్నాను. ఏంచేద్దాం, మాట్లాడాలని ఒకటే బలవంతంచేశారు. ఇదుగో ఈ నోట్సు-మాస్తే నా అభిప్రాయాలేమిటో మీకు తెలుస్తుంది!’

శారద నోట్సు తీసికొని కాసేపు పేజీలు తిరగపేసి చూస్తుంది. “సీతారాంగానూ! మీ విజ్ఞతకు నా ధన్యవాదాలు. ఒకవేళ సభజరిగినా మీకు ఉపచ్యసిస్తే, యీ నోట్సుతో మీకు అవసరంలేకుండానే మాట్లాడగల రనుకొంటాను. ఈ నోట్సు ప్రస్తుతపరిస్థితులమీద వ్రాసిన

థీసిస్. ఇది నాదగ్గర వుండనీయండి. మరొకసారి స్టడీ చేసి మీ కందిస్తాను.'

'అట్లాగేలేండి. ఏదో నాకు జోచింది వ్రాశాను. నా అభిప్రాయాలు తప్పకావచ్చు.'

'ఇక వెళ్తానండి. నమస్కారం. నేనొచ్చినట్లు ఎవరికీ తెలుపకండి. శలవ్' అని చేతులు జోడించి నమస్కారం చేసి నిష్క్రమించింది. ప్రతినమస్కారంచేసి గుమ్మందాకా వెళ్ళి సాగనంపాడు.

సీతారాం సబుడౌతాడు. అనుకొన్నాడు 'ఎంత డెలివిగలది యీ పిల్ల!' అని.

"సాయంత్రం నాలుగుగంటలకుడే రేగింపు అనంతరం కా లేజీ ఆవరణలో బహిరంగసభ. యీ ఉదయం జరిగిన కాల్పులకు ప్రజలూ, విద్యార్థులూ విరివిగా పాల్గొని నిరస నను తెలుపగోర్తున్నాం" "ఇట్లు విద్యార్థి సంఘం"

అని అన్నిగోడలమీద ఎర్రసిరాతో పోస్టరతికిం చారు. ప్రజల్లో ఇంకా ఉద్రేకాలొచ్చినై.

యీ విషఫలితాన్నెలాగైనా అరికట్టాలి అను కొంటూ డ్రెస్సువేసుకొని బయటకు వెళ్ళడానికి తయారౌ తున్నాడు సీతారాం. తలుపుకొట్టిన చప్పుడవటంతో వెళ్ళ తలుపుతీశాడు.

ఎదురుగా పోలీసు జవాన్. వెనుక మరి నలుగురు పోలీసులు, సబ్ ఇన్స్పెక్టరు ప్రత్యక్షం. సీతారాం కలవర పడ్డాడు.

'మీరేనా సీతారాం ?' అడిగాడు ఇన్స్పెక్టరు.

‘అవునండీ!’ కలనరాన్ని అణచుకొంటూ అన్నాడు సీతారాం.

‘ఏయ్ వన్ త్రీ ఫోర్. ఈయన్ను వేన్ లో ఎక్కించండి. చేతులకు బేడీలు వెయ్యండి!’

‘ఇన్స్పెక్టర్ గారూ. నేను చెప్పేది వింటారా?’ ప్రాధేయపూర్వకంగా అడిగాడు.

‘మేమేమీ వినదల్చుకోలా ప్రస్తుతం... పోలీస్ !... డి! త్వరగా కానీయండి’

‘నేను పారిపోను, బేడీలతో అవసరంలేదు, పదండి వస్తున్నా’

సీతారాం తో వ్యాన్ వెళ్ళిపోయింది. గోపీని, జయరాజును, రాంగోపాలును, సత్యమూర్తి; ఇంకా కొంతమంది విద్యార్థులందరినీ అరెస్టు చేశారు. 144 న శెక్షన్ ప్రవేశపెట్టారు.

ఆ రోజు ఏర్పాటుచేయబడిన సభ జరగలేదు...

*

*

*

మర్నాడు అందరినీ కోర్టులో హాజరు పర్చారు. “వేరే విచారణ ఏమీ వుండదు. పోలీసు ఛార్జిషీట్ ప్రవేశపెట్టడం, మేజిస్ట్రేట్ శిక్ష వెయ్యడం; తలా ఒక సంవత్సరం శిక్ష పడుతుందేనో” ననుకొంటున్నారందరూ.

ఒక్కొక్కళ్ళనీ కోర్టులో హాజరుపరిచారు పోలీసులు. అనుకొన్నట్లే ఏమీ విచారణ జరగలేదు. తలా ఒక ఆరు నెలలు విడిచైదు పడ్డది. సీతారాంనుకూడా హాజరు పరి

చారు. ఛార్జి షిట్ ఏమీలేదు. సీతారాం వ్రాసిన ప్రస్తుత పరిస్థితులపై థీసిస్ గల నోట్సును కోర్టులో దాఖలు చేస్తూ, ఆ నోట్సు అతను ఉద్యమానికి వ్యతిరేకుడని తెలుపుతున్నదనీ, ఏమీ అల్లర్లు జరుగకుండా చూచుటకు నిర్ణయించుకొన్నట్లు తెలుపుతున్నదని, కనుక అతనిమీద కేసును పెట్టడంలేదనీ చెప్పాడు సబ్ యిన్స్ పెక్టర్. సీతారాంను విడుదలకు ఉత్తర్వు జారీచేశాడు మేజిస్ట్రేట్.

సీతారాంకు ఇదంతా ఆశ్చర్యంగా ఉంది. తను శారదకిచ్చిన నోట్సు, పోలీసుల కెలా చిక్కింది. ఒకవేళ చిక్కినా తనమీద కేసును ఉపసంహరించుకునేంత న్యాయంగాని, అభిమానంగాని, ప్రత్యేకతగాని, యీ పోలీసులకు తనమీద ఎందుకు కలిగింది. దీని కంతకు శారదే కారణం. శారదను కనుక్కోవాలి, అసలు సంగతేమిటో. సీతారాం శారద యింటికి వెళ్లుదామనుకొన్నాడు.

కాని సీతారాం శారద యింటికి వెళ్ళలా. ఏం భాగుంటుంది. పైగా డిప్యూటీ కలెక్టరుగారిల్లు. గేటులో జవానులు. పోలీసులకు కబురు చేయాలి. శారదకోసం వచ్చానంటే ఎవ రేమనుకొంటారో. బహుశః శారదకు ఇట్లా పోలీసులు వస్తారని, అరెస్టులు జరుగుతయ్యని, అందరిని అరెస్టు చేయటానికి నిశ్చయించుకొన్నారని ఖేలిసేనా దగ్గర కొచ్చిఉంటుంది. మెల్లిగా నన్ను మెచ్చుకొన్నట్లు నటిస్తూ నోట్సు పుచ్చుకొని వెళ్ళింది. అది తన మేనమామ కిచ్చి దానిద్వారా నా విముక్తి సాధించి ఉంటుంది. అబ్బ! ఎంత చురుకైన పిల్ల శారద! ఎందు

కంత అభిమానం నామీద కలిగిందో? ఏమయినా ఇది మంచికే జరిగింది. ఇంకా నాలుగు నెలల్లో పరీక్షలున్నాయి. ఇంటినద్ద ముసలి తల్లిదండ్రులు ఎన్నో కష్టాల్లో ఉండి తనను చదివింపుతుంటే, తనకు ఈ గాజకీయాలు దేనికి. ఏ సంవత్సరమో జైలుశిక్ష పడితే, తన కుటుంబ పరిస్థితులు ఏం కాను? యిదంతా ఒక విధంగా తన మంచికే జరిగింది. శారద కనుపిస్తే, కృతజ్ఞతలు, తెలుపుకోవాలి. అనుకొంటూ తన గూంకు వెళ్ళాడు.

అనుకొంటూ గూంకో అడుగుపెట్టాంటే ఆ యింటాయన వెంకట్రామయ్యగారు పిల్చాడు. 'ఏం సీతారాం! నేనూ కోర్టు కొచ్చాతే. నీ అదృష్టం బాగుండి విడుదలైనావు. ముఖ్యంగా మీ నాన్నగారి అదృష్టం బాగుంది. ఇదిగో టెలిగ్రాం. మీ నాన్నకు సీరియస్ గా ఉందిట!' అంటూ టెలిగ్రాం అందించాడు. సీతారాం ఒక్కసారి విషణ్ణుడై స్తంభించిపోయాడు. "వెళ్ళోయ్ 2 గంటలకు బండికూడా ఉన్నది. గాబరాపడకు. ఆరోగ్యం చేకూర్తుంది."

సీతారాం గబగబా గూంకో పడ్డాడు. ఆలోచనలన్నీ తండ్రి అనారోగ్యం గూర్చే...ఎలావుందో...ఎంతటి ప్రమాదస్థితిలో వుంటేనోగాని టెలిగ్రాం యివ్వరు. యింతలో ఆలోచనలు శారదపైకి మళ్ళాయి. 'శారదకు కృతజ్ఞతలు తెలుపుకోలేదే! అయినా తన కసలు, జైలియకుండా ఎంతపని చేసింది. తనను విడుదలచేసినట్లు తన నోట్సు ఆధారంగా తనమీద కేసుపోయినట్లు తన స్నేహితులకు జైలిస్తే, వాళ్లు తననుగురించి ఏమనుకుంటారు, తమను

ఇందులో ఇరికించి, తను, మెల్లిగా తప్పుకొన్నాడని అనుకోనూ ? వాళ్ళ ఎదుట తను ఎంత అవమానం పొందాల్సి ఉంటుందో ? ఇంతవరకు తనయందు ఎంతో గౌరవభావాలు ప్రదర్శిస్తున్న వాళ్లు తనపై ఎంత దురభిప్రాయం ఏర్పించుకుంటారో !

అయినా యీ ఉద్యమాన్ని గురించి తన అభిప్రాయాలు వాళ్ళతో చర్చించాడు.

దేశ స్వాతంత్ర్య పోరాటానికి తను ముందు నిలవడానికి సిద్ధమే. కాని సరియైన నాయకత్వం లేకుండా, ప్రజలే తమకు తోచినట్లు తోచిన పనులు చేయటం, ఇది అదనుగా తీసికొని దుండగాలకు దిగడం, యీ అరాచక చర్యలకు తను విముఖుడనని వాళ్ళతో చెప్పాడు. ఇలా తాత్కాలికోద్రేకంలో పడిపోయే దానికంటే సాఫీగా ఆలోచించుకోవడం మంచిదికాదని ఎవరంటారు. సరే అయిందేదో అయింది. ఏంజరుగుతుందో చూద్దాం అనుకొన్నాడు సీతారాం.

రైలు వేళయింది. తండ్రికి ఎలావుందో ఏమో ! వెళ్ళాలి. కా బేజీకూడా ముంసేశారు. వెళ్ళి తండ్రికి సేవ చేయాలి. శారదను తిరిగి వచ్చి కలుసుకొందాంలే. అనుకొంటూ స్వగ్రామం బయలుదేరాడు.

*

*

*

యిల్లు చేరుకొనేటప్పటికి సాయంత్రం 5 అయింది. తండ్రికి చాలాప్రమాదంగానేవుంది. ఆ రోజు అమావాస్య. ఆ రెండురోజులు గడిస్తేగాని చెప్పలేమనుకొంటున్నాడు.

స్వీహ కొంచెం వుంది యింకా. వెళ్ళి 'నాన్నా' అని పిల్చాడు సీతారాం.

బుచ్చిరామయ్యగారి కళావిహీనమైన ముఖంలో కొంత వెలుగు కన్పించింది. చాలా మందస్వరంలో... 'నాయనా వచ్చావా ! నీ చేతులమీదగా పోయేభాగ్యం నాకుందో లేదో అనుకొంటున్నా ? ఇంకేం ! ఇక నిర్విచారంగా కన్ను మూసా. నీవేదో గొప్ప ప్రద్యోగం చేస్తుంటే చూసి సంతోషించాలనుకొన్నా నాయనా. కాని ఆ అదృష్టం నాకు లేదు. తండ్రిగా చివరివాక్యాలు కొన్ని చెప్తున్నాను. నీ మనసుకు సరియైనదని నీ అంత రాత్రి సాక్షిగా నమ్మినదాన్ని ఆచరించడానికి వెనుకాడకు. తాత్కాలికోద్రేకాలకు లోనుగాకు. ఈ సలహాకు మించి నీ కిచ్చే ఆ సి నా కేంలేదుబాబూ! వెళ్ళి అమ్మనుడిరడించు.'

'నాన్నా !' అంటూ బావురుమున్నాడు సీతారాం. అనుగంటలకు తన అక్కలిద్దరూ, బావమరదులూ వచ్చారు.

బుచ్చిరామయ్యగారి పరిస్థితి మరీ విషమించగా, ఆ రాత్రంతా కనిపెట్టుకు కూర్చున్నాడు అందరూ. తెల్ల వారుతుందనగా ఈ లోకాన్ని విడిచి శాశ్వతంగా నిష్క్రమించారు బుచ్చిరామయ్యగారు.

యిన్నాళ్ళు ప్రేమల్లేక దూరంగా ఉండిపోయిన సీతారాం మేనమామ సుందరామయ్య, సీతమ్మ కూడా వచ్చి నాలుగు ఊరడింపు వాక్యాలు పలికారు. తరువాత తమపని పూర్తయినట్లు వెళ్ళిపోయారు.

జరుపవలసిన కర్మకాండలు అన్నీ సక్రమంగా జరిపాడు సీతారాం.

ఆ రోజు అంతా విచారంతో ఉన్నారు. అన్నం సహించలే దెవ్వరికి. అలాగే కెతికి ఒకచోట చేరారంతా. బుచ్చిరామయ్యగారి పెద్దకూతురు సుందరమ్మ, రెండో కూతురు సీత, బావలు అంతా కూర్చున్నారు. తల్లిని తనతో బాటు తీసుకుపోతానని సుందరమ్మ అన్నది.

‘ఏమమ్మా ఏమంటావ్!’

‘నే నెక్కడకు రానమ్మా’

‘అవునండి ఏంచేస్తాం పెద్దవారు అందరూ ఉండగా ఎక్కువ బాధలేకుండా కొడుకు చేతుల్లో పోయారు మామయ్య. సీతారాంకూడా మళ్ళీ కాలేజీకి పోవాలి. ఈ నాలుగు నెలలూ ఎలాగో వెళ్ళదీస్తే వా డెక్కో వుద్యోగం చేస్తాడు. అందాకా మీ రొక్కరూ ఇక్కడే ఎలా ఉంటారు చెప్పండి! మాతోరండి’ అన్నాడు పెద్దల్లుడు రాంబాబు.

‘మీకు తెలీదు నాయనా చిన్నవాళ్ళు! నే నెక్కడికి ఇప్పుడు ;రాకూడదు. పుట్టింటివాళ్ళు గడప తొక్కందే ఎక్కడికీ రాకూడదు నేను.’

‘ఆ ! పుట్టింటివాళ్ళు! నీకింకా ఆ ఆశ పోలా అమ్మా! రేపు లోకం కోడై కూస్తుందని మొహంచూపించి మొక్కు దీర్చుకుపోయారులే ఏదో—వారివద్దకు నీవేమీ పోననసరంలా. నీకెక్కడికి వెళ్ళటానికి మనస్సుసరిలేకుండా ఉంటే,

చిన్నక్క కొడుకు యిక్కడే ఉంటాడతే నీకు తోడుగా!'
అన్నాడు సీతారాం కోపం వచ్చి.

‘సరే నీ యిష్టం నాయనా!’ అన్నది ఎలాగో
దుఃఖాన్ని అణచుకొంటూ ఆ మె...

మర్నాడు కూశుళ్ళు వాళ్ళవాళ్ళ యిళ్ళకు వెళ్ళి
పోయారు.

‘అమ్మా! నేను రేపు పూరికి వెళ్ళొస్తా. కా లేజీలు
ఎప్పుడు తెరుస్తారోప మో. నెలరోజులు కానస్తుంది, కనుక్కో-
వాలి!’ సీతారాం యిక తను ఉండి చేయూల్సిన కార్య
మేమీ లేదుకదా అని ... గుంటూరు వెళ్ళిపోదలచు
కున్నాడు.

‘సరే వెళ్ళు నాయనా నాకేం ఫరవా లేదులే. ఉన్నా
డుగా తోడుగా నా మనుషుడు!’

మర్నాడు పట్నానికి తిరిగి వచ్చాడు సీతారాం.

— — —
తెక్కరర్ శర్మగారికి సీతారాం అంటే ఎంతో అభి-
మానం. ఇతని తెలివితేటలకు, సద్గుణాలకు ఆయన చాల
మెచ్చుకొనేవాడు. ఆయనను కనుక్కొంటే కా లేజీ విశే-
షాలు తెలుస్తయ్యని వెళ్ళాడు సీతారాం వారింటికి.
లోగడకూడా వారివద్దకు అప్పడప్పడూ వెళ్తున్నండేవాడు
కూడా, ఇంట్లో బాగా చనువుకూడ వర్పడింది.

‘శర్మగారూ!’ పిల్చాడు సీతారాం.

‘ఏవరండి!’ అంటూ తలుపుతీసింది శర్మగారి కూతురు
సరళ. ఆ అమ్మాయికి ఏ ఏళ్లుంటాయి.

‘నాన్నగారూ పన్నారా సరళ!’

‘ఓ, సీతారాంమామయ్యా, ఆ! నాన్నగారు శారదక్కకి పాఠం చెప్తున్నారు ఆ గదిలో!’

సీతారాం తటపటాయించాడు. శారదను ఇక్కడే కలుసుకోడమా లేదా అని. ఇంతలోనే శర్మగారే వచ్చారు. ‘ఎప్పుడొచ్చావోయ్ సీతారాం! ఏం, భయపడి పారిపోయావల్లేవుండే పోలీసుల హడావుడికి?’ అన్న రాయన నవ్వుతూ.

తిరిగి ఆయనే అన్నాడు సీతారాం జనాబిచ్చేలోగానే ‘అయితే మీ ఫాదర్ కెలావుంది సీతారాం?’

సీతారాం ఆశ్చర్యపోయినాడు ఒక్కక్షణం. ఫాదర్ సంగతి ఈయనకెలా తెలిసిందా అని. అంతలోనే వేరుకొని అన్నాడు విచారగ్రస్తుడై, “మా నాన్నగారు కాలం చేశారండీ, ఆయనకు సీరియస్ అని తెలిసే మీకెవరికీ కలియకుండానే వెళ్ళాల్సి వచ్చింది!”

‘అరె! అట్లాగటోయ్ రా లోపలకు. నువ శారద లేదూ... తెల్సుగా నీకు. ఆమె చెప్పింది. మీ ఫాదర్ కు సీరియస్ గావుందని వెళ్ళినట్లు.’

లోపలకడుగుపెట్టానే, శారద లేచినిలబడింది. ‘నమస్కారమండీ సీతారాంగారూ! పాపం మీ ఫాదర్ ఆఖరుక్షణాల్లో ఆయన ప్రక్కన ఉండగలిగారు!’

‘నమస్కారమండీ! మీకు కృతజ్ఞత తెలుపకుండానే వెళ్ళినందుకు ఊమించండి శారదగారూ!’

‘నాకా! బలేవారే మీరు’.

‘అవునండీ. మీకే. మీరు నానుండి తీసుకొన్న

నోట్సు పోలీసులకు అందించినందువల్ల ఒనగూడిన నా విడుదలకు ప్రప్రథమంలో నాకు కొంచెం చిరాకు కలిగించిన మాట వాస్తవమేలెండి. నాకు స్నేహితులలో ఏమి తలవంపులొస్తాయోనని. కాని అదే నాకు మహోపకారానికి కారణమయింది. మా నాన్నగారి అంత్యక్షణాలలో సమీపాన ఉండగలిగినందుకు మీరే కారకులయ్యాకు. కనుకనే మీకు కృతజ్ఞత తెలుపుకుంటున్నాను.'

శారద కొంచెం చిన్నబుచ్చుకొన్నది. 'నేను చాలా అనాలోచితంగా ఆపని చేశానేమో సీతారాంగామా!' అన్నది.

'అరే! అప్పుడే కోపం తెచ్చుకొంటే ఎలా చెప్పండి. వన్ను సొంతం మాట్లాడనివ్వండి. మీకు కృతజ్ఞత తెలుపుకోవలసిన కారణాలలో మా నాయనగారి మరణకాలానికి దగ్గర ఉండగలుగుటకు అనకాశం కలగడం ఒక అంశం. రెండవది మనశ్శక్తికిమించిన పనులలో తలదూర్చి వాటిఫలితాలకు తట్టుకోలేనప్పుడు తికమకపడ్తాడు మానవుడు. అటువంటి పరిస్థితిదే. ఒక చక్కని గుణపాఠం నేర్పారు నాకు. ఇక మూడవది మీతో ఇంతకుముందు నాకు యాదృచ్ఛికమైన పరిచయమేగాని, ఈ సంఘటనమూలంగా, నాకు మంచి చురుకైన, ముందుచూపుగల ఒక స్నేహితురాలు దొరికిందని సంకోషపడుతున్నాను'

శారద మనస్సులోనే ఆ మాటలకు పొంగిపోయిందని, ఆ మెహావభావాలే తెలుపుతున్నాయి.

నమ్రతకొరకు అన్నది సవ్యతూనే, శారద 'నాకు

అన్ని విశేషణాలు అనవసరం సీతారాంగారూ. అసలు జరిగినసంగతిమీకు తెలిసివుంటే, నన్నంతగా పొగడకపోగా ఇంకా కోపగించుకొంటారేమోకూడా!...అసలు ఈ కృతజ్ఞతలన్నీ మామానుయ్యకు, శర్మగారికి చెందాలి.'

'ఓహో! చాలా గూడుపురాని ఉన్నదన్నమాట దీనిలో. మాష్టరుగారూ క్షమించండి. ముందు క్షమాపణ కోరుకొని తర్వాతే తెలుసుకొంటాను, సంగతేమిటో.'

'సరేలేనోయ్ మంచి ఘనకార్యమే చేశావ్. ఆ వేశ శారద నీ నుండి ఆ కాగితాలే తేకపోతే, మాకు కృతజ్ఞతలుకాదు. తలవంపులే నచ్చేవి నీవల్ల. ఇంతనుందిమి నీ ప్రవర్తన శేలిసిఉండి, నిన్ను జైలుకు పంపించామని. అసలు నీ కృతజ్ఞతాసహస్రాలన్నీ శారదకే చెందాలి 'లా' ప్రకారం.'

'మీ మాటలతో నాలో ఇంకా కుతూహలం జాస్తోంది. ఇంతనుందికి నామీద ఇంత సానుభూతి, సదభిప్రాయం ఉన్నందుకు. అసలు జరిగిందేమిటో, కొంచెం తెలుసుకోవాలనివున్నది;మీకభ్యంతరంలేకపోతేకొంచెం.'

'కుర్రాళ్ళంతా ఏదో నిరసనసభ జరుపుతారని, నీఅభిప్రాయాలేమిటని, అంతకుముందుకోజే మనం మాట్లాడుకొన్నాం. నీ సంగతి నాకు తెలుసు. కాని మిగతావాళ్ళను కాదనలేక వాళ్ళతో కలిసిపోకతప్పదు నీవు. మీటింగులో నీ స్వంత అభిప్రాయాలు నీవు చెప్పినప్పటికీని, ప్రభుత్వం చూస్తూ ఉరుకోదు. ఏంచెయ్యాలా అని అనుకొంటూ ఉంటే, శారద చెప్పింది; మీటింగు జరుగనీయరని.

అందర్నీ అరెస్టుచేయటానికి అనుమతి పొందారనీని. బుది
 పూర్వకంగా కాకపోయినప్పటికీ, నీవే రొంపిలో ఇసుక్కో
 వటం తథ్యం అనుకొన్నాం. శారద తనువెళ్ళి పరిస్థితు
 లేమిటో చూచివస్తానని, నీదగ్గరకొచ్చి, ఆ నోట్సు తీసికొ
 చ్చింది. ఎలాగయినా వాళ్ళ మామయ్యనుకోరి, నీవీ ఉద్య
 మానికి వ్యతిరేకుడవని చెప్పిచూస్తానంది. కానీ తీరా ఇంటికి
 పోయేటప్పటికి, వాళ్ళ మామయ్యతో చెప్పే, తన ఉద్యోగ
 వ్యవహారాలలో జోక్యం కల్పించుకొంటున్నదని కోపపడ
 తాజేమోనని భయం డై రెక్టుగా చెప్పడానికి. అందుకని
 ఒకనాటకమాడింది. డిప్యూటీ కలెక్టరుగారి అబ్బాయిఒకడు
 15 ఏళ్ళవాడుస్కూలు ఫైనలు చదువుతున్నాడు. వాణ్ణిపిలిచి
 ఉపన్యాస ధోరణితో నీవువ్రాసిన నోట్సును చదవడం
 మొదలు పెట్టిందట. ఇదంతా డిప్టీ కలెక్టరుగారు విని లోపల
 కొచ్చి 'ఏమిటమ్మా, వుపన్యాసం దంచేస్తున్నావ్. అసలు
 నీచేత ఒక బహిరంగసభ పెట్టిస్తే బాగుండునే. నీ వుప
 న్యాసం వింటే, ఎవరూ, ఏ అల్లర్లకూ దిగకపోగా, పోలీసు
 వాళ్ళపనికూడా తగ్గించినదానివౌతావు. ఏదీ ఆనోట్సు' అని
 తీసికొన్నాడట. 'అవునుమామయ్యా. దీన్ని మాకా లేజీతో
 చదివే, సీతారాం అనే అతను వ్రాశాడు. అప్పుడప్పుడూ
 చెప్తుండంటానే కా లేజీతో, అతనే ఫస్టు అన్నింగ్లో అని.
 అతను వ్రాశాడు' అన్నదిట శారద.

'అరె ! అతనికూడా అరెస్టువారంటున్నదే'
 అన్నారట ఆయన.

‘అలాగాపాపం. ఇటువంటివాటికి అన్నింటికీ వ్యతి
కుడే’ అన్నదిట.

‘సరేలే. నేను చూసాను; ఆనోట్సు యివ్వు’ అని
పుచ్చుకున్నాట్ట...తర్వాత నీకు తెలిసేఉంటుంది నీవిడుదల.
ఈ విధంగా సాధించింది నీవిడుదల శారదమ్మ—

కాబట్టి నీ తరపున అందరితరపునకూడా నేనే కృత
జ్ఞత తెలిపాను ఇదివరకే!’ అన్నాడు శర్మగాను.

శారద ముసిముసి నవ్వులతో నుంచొనివున్నది.
సీతారాం వదనం కృతజ్ఞతాభారంతో కృంగిపోయింది.
‘మీ అందరినీ ఇంతశ్రమ పెట్టినందులకు మీమించండి’ అన్నాడు
సీతారాం.

“చాల్లేయ్ ఈ ఊమార్పణలు. ఇక కట్టి
పెట్టుదూ!”

“మీరు నాగురువులు. నామీదనాత్సల్యం ఉండడం
సహజం. ఇక శారదగారికి నామీదకలిగిన ఈ అవ్యాజాను
కంపానికి, నా అభినందనాలు; తప్పక చెప్పకోవటం
నా బాధ్యతండీ!”

శారద ఆ ఊణంలో చూసినచూపులలో, ఆ భావ
ప్రకటనలో అనేక కావ్యాలు చదువగలిగాడు సీతారాం.

శర్మగాను ఏరిద్దరినీచూచి చిరునవ్వునవ్వుకొన్నాడు.

“ఏమోయ్ సీతారాం! శారదకు ట్యూషన్ కావా
లిట. వాళ్ళ మామయ్యగారుకూడ మొన్న క్లబ్బులో
కనిపించి చెప్పారు. నాకేమీ తీరికలేకుండా ఉన్నది

బొత్తిగా. కాస్త ఈ రెండు నెల్లూ, నీవు శ్రమపడుదూ! నేను వాళ్ళ మామయ్యగారికి చెప్తాను!”

సీతారాం ఉక్కిరి బిక్కిరయ్యాడు. యూషన్ చెప్పాలంటే అతను రోజూ డిస్ట్రిక్ లెక్చరుగారి ఇంటికిపోవాలి. వాళ్ళ అంతస్తు గొప్పది. గొప్పవాళ్ళతో సహవాసం ఏమి ప్రమాదాలకు దారితీస్తుందోనని.

అయినా తనకింత సహాయం చేసినవాళ్ళకు తానీ మాత్రం చేయలేడా? అసలు ఇంతకూ తన ఆర్థిక పరిస్థితుల్లో చదువేం సాగుతుందో.

“ఏం అనుమానిస్తున్నావ్ సీతారాం” అన్నాడు శర్మగారు.

“వేరే అనుమానాలేం లేవండి; మాష్టారు! అసలు నాచదువే సాగుతుందా లేదా అనుకొంటున్నాను”

తన ఆర్థికపరిస్థితులు శర్మగారికి తెలుసు. తనకు స్కాలర్ షిప్ రావడానికి, తన తెలివితేటలు కారణమయినా, శర్మగారి కృషికూడా తోడుకాకుంటే అంత సులభంగా జరిగేదికాదు. కాని తన ఆర్థికస్థితిని గురించి శారదముందు సూటిగా చెప్పటానికి సీతారాం కొంచెం వెనకాడాడు.

“అదేం వీలుకాదోయ్. ఆ సంగతులన్నీ నాకు వదిలేయ్, ఈ నాలుగు నెలలూ నీవు మా యింట్లోనేవుండు. ప్రస్తుతం మా యింట్లోకూడ ఎవరూలేరుగా. మీ అక్క గారువచ్చేదాకా మనమిద్దరం వండుకుతిందాం. నేనీ రోజే

డిప్టీ కలెక్టరుగారికి చెప్పతాను; రేపటినుండి నీవు శారదకు ట్యూషన్ చెప్పటానికి వస్తావని.”

“ఏం శారదా, మీ మామయ్యకు ఇన్స్ట్రక్షన్ చెయ్ సీతారాంని రేపు”

సీతారాంకు ఇక ఏమన్నా మాట్లాడేందుకు తనకు ఆయనమీదవుండే గౌరవభావం అడ్డొచ్చింది. “సరే లెండి. వస్తానండి నమస్కారం...నమస్కారం శారదగారూ!”

“నమస్కారమండీ! రేపుతప్పక సాయంత్రం 5 గంటలకు రావాలి మా ఇంటికి” అన్నది శారద.

“సరే” నంటూ బయటకు వెళ్ళాడు సీతారాం. శారదకూడా శర్మగారివద్ద శలవుతీసికొని ఇంటికి వెళ్లిపోయింది కాసేపుతరువాత.

ఆరోజు సాయంత్రం అయిదుగంటలకు డిప్యూటీ కలెక్టరు రమణారావుగారు క్లబ్బునుపోవటానికి తయారవుతున్నాడు - ఇంతలోనే లెక్చరర్ శర్మగారు వచ్చారు— అభివందనలైన తరువాత శారద ట్యూషన్ విషయమై ప్రస్తావన తెచ్చాడు. సీతారాం విషయం ఆయనకు చెప్పాడు శర్మగారు. “ఎవరండీ ఆ అబ్బాయి, నేనూ చాలా సార్లు విన్నాను. మా శారదద్వారానే కాకుండా బయట కూడ, అంతమంచి వున్నదికి రాగలిగిన గుణాలున్నాయిని. అతన్ని చూడాలని నాకూ కుతూహలంగానే ఉన్నది. అతను ఆ రోజు విడుదలయినతరువాత ఇటువస్తాడేమోననుకొన్నాను కానీ, రాలేదు”

“వాళ్ళ నాన్నగారు సీరియస్ గా ఉన్నారని తెలి
గ్రాంవసే వెంటనే బయలుదేరి వెళ్లాడట. పాపం వాళ్ళ
ఫాదర్ పోయినారట. తిరిగిరాగానే నా దగ్గర కొచ్చాడు.
చాలా గౌరవనీయంగా కుటుంబంలో పుట్టినవాడే ఉంది.
ఎంతో అభిమానం నయసుకు మించిన తెలివితేటలు.
అయితే నేం పైకి రావటానికి ఆర్థిక అవకాశం తక్కువ”

“సరే - రేపు రమ్మనండి. 5 గంటలకు నేను ఇంటి
దగ్గరే ఉంటా... ఆ సమయంలో.”

శారదకు సంతోషంగానే ఉన్నది. సీతారాం
ట్యూషన్ అంటే మామయ్య అభ్యంతరం చెప్తాడేమోనని
భయపడ్డది కాని ఆయన ఉత్సాహం కనబర్చాడు.

*

*

*

సాయంత్రం నాలుగయింది. సీతారాం తనరూంలో
కూర్చుని ఉన్నాడు. 5 గంటలకు శారద ఇంటికి వెళ్లాలి.
అతని అభిమానం అడ్డొచ్చింది. గొప్పవాళ్ళతో పని. తను
బీదవాడు. గొప్పవాళ్ళకు బీదలంటే చిన్న చూపు-వాళ్ళకు
గౌరవమల్లా ధనంతోనే. సత్ప్రసరన, విజ్ఞానము గొప్ప
తనం అన్నీ డబ్బుతోనే కొనుక్కుంటారు... సీతారాం తండ్రి
కూడ ఈ ధోరణితోనే మాట్లాడేవాడు.

ఇంతలోకే కారుహారన్ వినిపించింది ఇంటిబయట.
తలుపు తీశాడు. “ఊ! ఇంకా కూర్చునే ఉన్నారేమిట.
వస్తారని మామయ్యగారుకూడా ఇంటిదగ్గరే ఉన్నారు. మీరు
రాకపోయేటప్పటికి నేనే జీపు తీసుకువచ్చా. రండి వెళ్దాం.”
ధీమాగా నవ్వుకుంటూ శారద వచ్చింది.

ఇక తప్పలా సీతారాంకు. కాదంటే శారదను, ఇంకా శర్మ
 గారిని, అవమానించినట్లవుతుంది. వెంటనే బయలు
 దేరాడు సీతారాం. జీపులో వెనుక ఒకశ్శ్రుప్రక్కన ఒకశ్శు
 కూర్చున్నాడు. శారద దారి పొడుగునా ఏదో చెప్పతూనే
 ఉంది. కాని సీతారాం చెవులకు అవేమీ వినపడడం
 లేదు. యాదృచ్ఛికంగా జవాబు చెప్పుకున్నాడన్నమాటే
 గాని, అతని మనస్సంతా తన చిన్నతనం, తను పెరిగిన బీద
 రికపు వాతావరణం, తనకుటుంబ వ్యవహారాలు, తండ్రి
 మరణానంతరం, అతని భవిష్యత్తేమి కానున్నదో అనీ—
 ఇప్పుడే పెద్దవాళ్ళతో పరిచయం దేనికి దారితీస్తుందోనని.
 ఏమేమో ఆలోచనల్లో వూగిపోతున్నాడు.

ఇంతలో వారి బంగళాముందు జీపు ఆగింది. ఇద్దరూ
 గేటుదాటి లోపల అడుగుపెట్టాండగానే, రమణారావు
 గారు గదిలోనుండి, బయటకు వచ్చాడు—

“నమస్కారమండి”

“రండి - మీరు వస్తారనే చూస్తున్నాము. ఇంకా
 రాలేదని మా శారదే బయలుదేరి వచ్చింది.

“నేను చిన్నవాడినండి. ‘మీరు’ అని సంబోధించడం
 నాకు బావుండలా.”

“అవును బాబూ! నీ పేరు సీతారాంకాదూ. శర్మ
 గారు నీగురించి అన్నీ చెప్పారులే. ఇవాల్సినండి నీకు,
 ఇచ్చటికి రావటానికి ఏమీ అభ్యంతరం లేదు. వచ్చి, మా
 శారద, నీవు చదువుకోండి. దానికి వెలియని విషయాలు,

నీవే చెప్పాలి. నీతోపాటు శారదనుకూడా ఫస్టుచ ప్యాసు చేయించాలి.” అన్నారాయన.

ఇంతలో శారదతోపాటు వంటనునిషి వెంకన్న, కాఫీట్రీలో వచ్చాడు. శారద కప్పులందించింది. మెల్లిగా సిప్ చేస్తున్నారు.

“శారదా! సీతారాం ఇకనుంచి యిక్కడేవుంటాడు. నీకు తెలియనివిషయాలు అన్నీ అడిగి తెలుసుకో. ఏం ? ! సీతారాం — నీ కిక్కడఉంటానికి ఏమీ అభ్యంతరం లేదుగా !”

“క్షమించండి. యీ నాలుగు నెలలు శర్మగారింట ఉంటానన్నాను. రోజూ సాయంత్రమో ప్రాద్దునో వచ్చి తెలియనివి చెప్పతూంటాలేండి శారదకు”

అంతనరకూ కుతూహలంతో కన్నార్పకుండా తన నంకే చూస్తున్న శారద, ఈ జవాబు విని, మొఖం క్రిందకు దింపింది.

“సరే నీ యిష్టం సీతారాం, మీ స్టడీ గూంట్లో కూర్చుని చదువుకోండి. నేను క్లబ్బుకు పోతా!” అంటూ రమణారావుగారు కాఫీ ముగించి వెళ్ళిపోయారు.

“ఏమండీ సీతారాంగానూ, మా యింట్లోనేవుంటే మీకూ నాకూ చాలా వుసులుబాటుగా ఉంటుందనుకొంటాను!” అన్నది శారద.

“శర్మగారు వాత్సల్యంతో పిలిచినప్పుడు అంగీకరించితినాయె. ఇప్పుడు మళ్ళీ పోగ్గాం మారిన వారే

మయినా అనుకోగూ? అయినా రెండు నెలల్లో వాళ్ళ స్థాయిమిలీ
వస్తుందాయె! తర్వాత చూద్దాం పరిస్థితి.”

శారద కొంత నిరుత్సాహపడింది. కొంచెంతడవు
పిచ్చాపాటీ మాట్లాడుకొని, వెళ్ళొస్తానని లేచాడు
సీతారాం.

“రేపు సాయంత్రం నాలుగుగంటలకు వస్తాను
కదూ!”

“ఓవ్!...షూర్లీ...” అంటూ వెళ్ళాడు సీతారాం.
శారద ఒక్కనిట్టూర్పు విడిచి మేడపైకి వెళ్ళింది. సీతారాం
కనుచూపుమేర దాటేవరకు కిటికీలోంచి చూస్తూనే ఉంది...
ఏదో కొత్త అనుభూతి పొందుతూ.

*

*

*

ఇంకా కాలేజీ తెరవలేదు. ప్రతిరోజు సాయంత్రం
4 గంటలకు శారదయింటికి రావటం సీతారాం దైనందిన
కార్యక్రమంలో ఒక భాగమైంది. సాయంత్రం టిఫిన్, కాఫీ
శారదే తెచ్చి యిచ్చేది. మొదట బెట్టుచేసినా - శారద
చనువుగా బలవంతం చేయగా తప్పిందికాదు సీతారాంకు,
లోపల బెరుగుగా ఉన్నా!

ఒకరోజున సాయంత్రం పాఠం పూర్తి అయినతరు
వాత “ఫస్టు షో సినిమాకు వెళ్దాం సీతారాంగారూ” అన్నది
శారద...

“సినిమాకు తరచుగా పోనండి నేను”

“నేనూ తరచుగా మిమ్మల్ని రమ్మనలేదే... ఇవా
ళనే వెళ్దాం అన్నాను!” అంది శారద గోముగా.

“ఆ, యేంసినిమాలోలెండి. ఎందుకొచ్చింది. దేశాని కేమన్నా ఉపయోగించేవా పెట్టేవా? మనుష్యులను ఏమైనా ఒకడుగు ముందుకు నైతికంగా తీసుకుపోయేవా. ఏదో రెండు డ్యాన్సులు, రెండు పాటలు, ప్రేమకలాపం! — నాకు అంతఇష్టం లేదండీ!”

“ఓహో సరే అయితే, ప్రేమఅంటే అది ఏమయినా అపరాధమా అండి. నాకు తెలిక అడుగుతాను. అయినా ఎందుకులెండి. నాకు మీతో వాదించటమంటే నే భయం. మీతో వాదనలో ఎవ్వరూ నెగ్గలేరు!”

“దీంట్లో వాదన ఏముంది. ప్రేమ చాల పవిత్రమైంది శారదా! అది దైవాంశ. నిజంగా ప్రేమించటానికి ఎంతో ఆత్మత్యాగం అవసరం అని నా అభిప్రాయం”

ఇంతలో నంటమనిషి వెంకన్న కాఫీతో తయారయినాడు.

“రాంబాబుగారూ! ఇవ్వాళ మీకు స్పెషల్ గా చేసి తీసికొచ్చానండి కాఫీ.”

“మంచిది వెంకన్నా! నాకు స్పెషల్ గా, నా కోసం తీసికొచ్చినదేదీ నచ్చదే ఎట్లా!”

“ఏమో బాబు. మీ మాటలు వింటుంటే నాకు మా ముచ్చటేసుద్దండి. మిమ్మునుచూచినకాడ్నించీ, నాకు నా కొడుకే జ్ఞాపక మొత్తాడు. పోయాడండి. నారాత ఇట్లాగేసి”

“అట్లాగా వెంకన్నా! పాపం పెద్దతనంలో నీకు కష్టకాలం...”

“ఏం సీతారాంగానూ, ఇంతకీ నా కోరిక ఏం చేస్తారో? ఇవాళ మంచి సినిమాటండి!”

“నా మనస్సుకు ఇష్టంలేనిసని మరొకళ్ళ బలవంతం మీద చేయవద్దని...నా అభిప్రాయం. మీరు వెళ్ళరండి”

“అయితే మీ ప్రెస్సిఫుల్స్ ఇతరులమీద కుద్దడం ఏం భావ్యం సీతారాంగానూ. అయితే ఇతరుల మనస్సు నొప్పించడమే ప్రిన్సిఫుల్ గా పెట్టుకోమని చెప్పారా మీ నాన్నగారు.”

“నా అభిప్రాయాలు ఇతరులమీద కుద్దనుకదా... నేను; మీరు సినిమాకు వెళ్ళడంలో, వెళ్ళకపోవడంలో మీకు సంపూర్ణమైన స్వేచ్ఛవుంది.”

“అబ్బ! సరదాకు సినిమాకు పోయొద్దామంటే ఏం పట్టుదలండి. మీకు నాతో సినిమాకు రావడం ఇష్టంలేదనుకొంటాలెండి.” చిన్నబుచ్చుకొన్నది శారద.

“శారదమ్మగారూ! నేను ఒక సంగతి అడుగుతా చెప్పండి.”

“మీరు ముందు ఒకమాట ఉపసంహరించుకోవాలి. నన్ను ‘గానూ’ అనకండి. ‘శారదా’ అనండి చాలు”

“గాను అనేది గౌరవవాచకం.”

“అట్లా పిలిపించుకోవటం నా ప్రెస్సిఫుల్ కు పూర్తిగా విరుద్ధం”

“ఓహో! ఎదురుదెబ్బ కొట్టారే నన్ను. అయితే నన్నూ సీతారాంగానూ అననవసరం లేదు”

“పెద్దవాళ్ళను అలా పిలిచి గౌరవించకపోతే చిన్న
వాళ్ళకు ఆయుక్తీణం అన్నాడు... పెద్దవాళ్ళు.”

“ఈ ముసిలివాళ్ళ కబుర్ల కేంలే;”

“సినిమాలు చూడకూడదనడంమాత్రం ముసిలాళ్ళ
కబుర్లు కాదు! కామోలు.”

“రెండుసార్లు ఓడిపోయినా నీ చేతిలో. ఇంకొక్క
సారయితే నేను సంపూర్ణంగా ఓడిపోయినట్లే. ఇకనువ్వే
నాకు గురుత్వం వహించాల్సివుంటుంది శారదా.”

“గురుత్వం వహించిన వాళ్ళు శిష్యుల నునస్త
త్వాన్ని అర్థం చేసుకొని ఆ విధంగా నడుచుకోవాలి.
నేనే గురుత్వం వహిస్తే, ఆ విధంగానే నడుచుకొంటా.”

“యివ్వాలి వాదనలో ముమ్మాటూ ఓడిపోయినా
శారదా. ఇహ నువ్వే నాకు గురువు. కనుక నా మనస్తత్వం
ప్రకారమే నీవు నడుచుకోవాలి.”

“తప్పకుండాను” అన్నది శారద సవ్యతూ.

“శారదా... నా మీద ఎందుకింత కరుణ నీకు.”

“అవ్వేమీ నాకు తెలీదు!” సిగ్గుతో ముగ్ధురాలయి
పోయింది శారద. మెల్లగా సీతారాంచెయ్యి తన చేతిలోనికి
తీసికొంది వేళ్ళు నిమురుతూ.

సీతారాం ఆక్షణంలో ఏదో బ్రహ్మానందం అనుభ
వించాడు. “తనకోటి జన్మాలతపస్సు పండిన ఘడియలవి”
అనుకొన్నాడతను... ఇంతలో తనవ్యక్తిత్వం గుర్తుకొచ్చింది.
ఆందోళితుడైనాడు.

తెప్పరిల్లుకొని అన్నాడు... “శారదా! శర్మగారు

నిన్ను చూసి చాలరోజులయిందన్నాడు. ఒకసారి వెళ్ళొద్దామా.”

“వెళ్ళాం పదండి. నేనూ చూడాలనుకొంటున్నాను”
దారిలో సీతారాం అన్నాడు. “శారదా! ఇందాక మాటల సందర్భంలో నీతో అన్నాను గురుందా; పవిత్ర ప్రేమ ఆత్మత్యాగంతో కూడుకొందని!”

“మీ సాన్నిహిత్యంకోసం దేన్నయినా త్యాగం చేయగలను. సీతారాం!”

“మనిద్దరి అంతసులలో చాల శేడా ఉంది శారదా. నీతో భాగ్యవంతుల బిడ్డవు.. నేనో ఒక నిర్భాగ్యుణ్ణి నే చెప్పకోవాలి యీరోజున. భాగ్యవంతులదృష్టి ఎప్పుడూ తమ అంతస్తుకు తగిన వారిమీదే వుంటుంది. నీతో త్యాగం చేయగల స్థైర్యంవుంది. కాని దానికి చాల అనరోధాలు కలుగుతయ్యని నా భయం.”

“ఏ అనరోధాలు, నా పవిత్ర ప్రేమను ఏమీ చేయ లేవు!”

“ప్రేమైకమార్గం ఎప్పుడూ కంటకావృతం శారదా. ముందాలోచన, సరిఅయిన రక్షణలేనిదే కంటకావృతమైన పథంలో పోవడం కష్టసాధ్యం.”

“నేనన్నీ ఆలోచించే యీ నిశ్చయానికొచ్చాను. నా హృదయపూర్వకంగానే మిమ్మల్ని ప్రేమించాను సీతారాం. ఎన్ని అనరోధాలయినా రానీ, అన్నీ అధిగ మించగలను. నా ప్రేమైకమూర్తి అండ వున్నంతవరకు నన్నెవ్వరూ ఏమీ చేయలేరు!”

“నేను నిన్ను హృదయపూర్వకంగా ప్రేమిస్తున్నా
శారదా! కాని అంతస్థుల తేడా అనేక యిబ్బందులకు
కారణమౌతుంది. నీవు కష్టపడుతుంటే నేను చూడలేను
శారదా. నీవు సుఖంగా అమృతహాసం చేస్తుంటే నేను నా
ఉనికినే మరచిపోగలను.”

“నీ నిర్ణయం న్యతిరేకమైనా, నా నిర్ణయం మారదు
సీతారాం. మీ ముందు ఇతరమేమీ నాకొక లెక్కలోవి
కావు.”

“శారదా!... నేను ధన్యుణ్ణి!”

“ఇది పర్వదిసం. సీతారాం. నా ఆశియాలన్నీ
ఫలించినై.”

శర్మగారు వాక్టిగోనే వున్నాడు...వీరిల్లు చేరు
కొనేప్పటికీ.

“ఏం శారదా, బాగా చదువుకొంటున్నావా?”

“ఓవ్! ఫస్టుమాస్కు కొట్టేస్తానండి. మా సీతారాం
ప్రక్కనుంటే ఈ సంవత్సరమే యం. ఏ. పరీక్షకు కూర్చో
మన్నా ఫంకాకొట్టి ప్యాసు కాగలను.”

“ఏం సీతారాం. నీ నెనా చదువుతున్నావా. శిష్యు
రాలికి పాఠాలు చెప్పడంతోనే సరిపోతుందా?”

“మా శారద ప్రక్కనుంటే మహాకావ్యాన్ని ఆశు
వుగా చెప్పేయ్యసూ. ఇక మీ ఆశీర్వాచనం ఉండనే
ఉంటుంది. మేం యాచించకుండానే!”

“సెభాష్. సరిపోయిందోయ్ మీ యిద్దరికీని, మంచి

ముహూర్తం చూడండి ఆశీర్వాదిస్తాను"...సిగ్గుతో ఇద్దరూ తలలు వంచుకొన్నారు.

కాలేజీలు ఇంకా నాలుగురోజులలో శైవుస్తారని తెలిసింది...ఇద్దరూ శర్మగారిదగ్గర శెలవుతీసికొని బయలు దేరారు...

సీతారాం శర్మగారింటికి వచ్చేటప్పటికి శర్మగారు ఇంట్లోనే ఉన్నారు. ఇల్లు సందడిగా ఉన్నది. భార్య పిల్లలు వచ్చినట్లున్నారు. అనుకొంటూనే "శర్మగారు" అని పిలిచాడు.

శర్మగారిభార్య తలుపుతీసింది. కుశలప్రశ్నలవ్రతుం డగా శర్మగారు వచ్చారు. అంతా కూర్చున్నారు. రుక్మిణమ్మగారు కాఫీ తేచ్చి యిచ్చారు.

కాఫీ త్రాగుతూ శర్మగారే అన్నారు. "ఏమేవ్ రుక్మిణీ! నీకొక శుభవార్త. మన సీతారాం—శారదా..." అంటూ వదిలేశారు. రుక్మిణమ్మగారు గ్రహించు కొన్నారు. "ఇంకేం...శుభం! ... అదృష్టవంతుడోయ్ సీతారాం!" అన్నారామె. సీతారాంకు కళ్ళవెంట నీళ్ళే వచ్చినై.

"నిజం చెప్పాలంటే నాకు ఇప్పుడు పెళ్ళిచేసు కోవడం ఇష్టంలేదు. అందుకు తగిన తాహతూలేదు. అందులో శారదలాంటి అమ్మాయిని! మా ఇరువురి హృద యాలూ ఎంత పవిత్రమైనా, సాంఘికంగా ఆ ప్రేమ ఫలిం చడం చాలకష్టమండి. దీనివల్ల శారద ఏమి ఇబ్బందులు

పడవలసి ఉంటుందో? కాని, శారద హృదయానికి నేను జోహారుల్పించకుండా ఉండలేకపోతున్నాను” అన్నాడు సీతారాం సగం సిగ్గుతోనే—

“అవునోయ్... శారదతండ్రి బాగా ఆస్తిపరుడట. నాకూ అదే అనుమానం. ఆయన మీ యిరువురి వివాహానికి ఆమోదిస్తాడా?” అని అన్నాడు శర్మగారు.

“ఏమోనండి, నా కంతా అగమ్యగోచరంగా ఉన్నది!”

“శారద మేనమామ అభ్యుదయభావాలు కలవాడే. బహుశః వప్పుకోవచ్చు. అందులో శారదంకే చాలా అభిమానంకూడా ఆయనకు. వాళ్ళతండ్రి, శారద చదువుకు కూడా ససేమిరా వీలులేదన్నట్టే. కాని ఈయన బలవంతం మీదనే శారద చదువుకొంటున్నదిటకూడ” అన్నారు శర్మగారు.

“ఏమో శర్మగారూ!... ప్రేమ భగవదంశ అన్నాకు కదా. బీదవాడికి ప్రేమించే హక్కు లేదాండి.”

“ప్రేమించే హక్కు ఉన్నది... ప్రేమింపబడే హక్కు ఉంది. ఆ ప్రేమసాఫల్యానికి సాంఘికముద్ర అవునరమైంది కదా. ఏమాత్రందో చూద్దాం. ముందు ఇంకా రెండు నెలల్లో పరీక్షలున్నయ్. సరిగా చదవండి. ఈ వ్యవహారాలు తర్వాత చూడొచ్చు.”

“సంఘంముద్ర పేయకపోతే... ఆ సంఘం, అభివృద్ధి నిరోధకమైనదన్నమాట. అటువంటి సంఘాన్నే వ్యతిరేకిస్తామాస్తామా!” అంటూ లోపలకు వచ్చింది శారద.

“ఓహో! సనుయానికి వచ్చావు. రా అమ్మా! శారదా!”

“నీవన్నది మంచిదే. కాని సంఘాన్ని అందులో తండ్రిని వ్యతిరేకించగల నిబ్బరం ఉండాలి తల్లీ! దానివల్ల వచ్చే కష్టపట్టాలుకూడా తక్కువేమీ ఉండవు.”

“ఏమోలెండి. అదంతా కాలమే నిర్ణయిస్తుంది. మా నిర్ణయాలకు మాత్రం ఏమీ తిరుగులేదు. సీతారాం తరఫునకూడా నేనే ప్రమాణం చేస్తున్నా-ఆయన హృదయం నాకు తెలుసుగనుక. మా గురువర్యుల సహకారా మోదాలు మాకుండనే ఉన్నయ్. ఇకపోతే అసలుసంగతి రేపు శుక్రవారం నా పుట్టినరోజు. మీనూ, పిన్నిగానూ, పిల్లలు తప్పకరావాలి. రాత్రికి డిన్నరు.” అని తలవంచుకొన్నది శారద.

“అదేమిటమ్మా! సీతారాంను పిలవవూ!” అంటూ నవ్వాడు శర్మగారు.

“వారితరఫునకూడా మిమ్మల్ని నేనే ఆహ్వానించానండీ...వారికి ఆహ్వానమెందుకు. నన్నెవరు ఆహ్వానిస్తాను. నేనెంతో వానూ అంతే. ఏం సీతారాం!” అంటూ సీతారాంవంక చూసింది శారద.

సీతారాం కళ్ళు చెమర్చినై. కృతజ్ఞతాభారంతో గొంతు గాఢదికమయింది.

“నీ జీవితానికి ఒక పెన్నిధి దొరికిందోయ్” అన్నాడు శర్మగారు ఆనందంతో సీతారాంవైపుచూస్తూ.

“అన్యోన్యంగా చిరకాలం వర్ధిల్లిండి నాయనా”

అన్నాను కుక్కిణమ్మగారు... సీతారాం, శారదల హృద
యాలు మధురోహలతో పరవశించగా... సిగ్గుతో ఒకరి
నొకరు చూచుకొని తలలువంచుకొన్నారు.

“ఇక నేను వస్తానండి... సీతారాం వస్తా... ఇవాళ,
రేపు మన చదువుకు స్వస్తి చెప్పాం లెండి.”

*

*

*

శుక్రవారం సాయంత్రం శారదయింటికి వెళ్ళాడు
సీతారాం. అతనిదగ్గర షేక్స్పియర్స్ సెట్ ఉన్నది. అది
శారద జన్మదిన కాన్కగా యిద్దామనుకొన్నాడు. అంత
కంటే ఇచ్చేందుకు తనకు శక్తిలేదని శారదకుమాత్రం తెలి
యదా అనుకొన్నాడు సీతారాం.

శర్మగారు సీతారాంకన్నా ముందుగానే వచ్చారు.
ఇంకా అతిథులెవ్వరూ రాలేదు. హాయిలో శారద మేన
మామ, శర్మగారూ కూర్చున్నారు.

సీతారాం నమస్కరించాడు.

“ఏమోయ్ సీతారాం!... కూర్చోయ్. నేను
పర్సనల్ గా ఆహ్వానిద్దామనుకొన్నాను. నిన్న, మొన్న,
ఎక్కడా ఈ చాయలకుకూడా రాలేదేం.”

ఇంతలోనే ఒకముసలాయన వచ్చారు. “వీరు మా
బావగారండి. మా శారద తండ్రి” అంటూ రమణారావు
గారు శర్మగారికీ, సీతారాంకు పరిచయంచేశారు.

“వీరు శర్మగారు ... మన శారద లెక్కరగారు.
వీరు సీతారాం. మన శారద క్లాస్ మేట్. మంచి అభివృద్ధి
లోనికి రావలసినవాడు.”

శారద వచ్చింది లోపలనుండి. “ప్రొద్దున్నే రమ్మంటిని కదండి మీ అందర్నీ. రాలే దేమండీ” అంటూ.

“అందరికంటే ముందే వచ్చాంగదా అమ్మా!” అన్నాడు శర్మగాడు.

శర్మగాడు, సీతారాం శారదతండ్రికి సమస్కరించాడు. ఆయన సీతారాంవైపు రెండుసార్లు ఎగావిగా చూచాడు. ఆ క్షణంలో ఆయన ముఖకవళిక చూస్తుంటే సీతారాంకు చాలా భయమేసింది. ఆగర్భశత్రువును చూచినట్లు చూశాడు సీతారాంవంక. అంతటితో వెనక్కుతిరిగి లోపలకుపోతూ, “రమణారావ్, ఇలా రా ఒక్కసారి” అంటూ వెళ్ళాడు. ఆయన వెనకనే ‘కూర్చోండి మాష్టాచూ’ అంటూ శారదకూడ వెళ్ళింది.

లోపలనుండి అస్పష్టంగా వినిపిస్తున్నవి మాటలు. శారద తండ్రి అంటున్నాడు. ‘ఈ కూటికిలేని దరద్రుల్నందర్నీ చేరదీయటమూనూ! పరువుప్రతిష్ట, ఏం అవసరంలా? మనతాహతుకు అందగలవాళ్ళతోనే స్నేహం చేయాలి.’ సీతారాంలాంటి బీదవాడు తనయింటికి రావడం ఆయనకు ఏమాత్రం యిష్టంలేదు... ధనిక నిర్ధనక అంతరం ఎన్నటికీ సడలకూడదనీ, ఆ రెండు సమాంతర రేఖల్లా కలవక తమ తమ గర్భంలో సాగిపోవాలనే సిద్ధాంతం సరసరాల్లో జీర్ణింపజేసుకున్నవాడాయన. “మీచాదస్తంగాని... అలా ఏలాగండి. అయినా గుణం ప్రధానంగాని ఏమిటండి బావగానూ, మీ కోపం, పట్టుదల. ఒకే క్లాసు. మంచివాడు ... మనవాళ్ళే. కనుక ఆహ్వానించింది. ఆహ్వానంమీద మన ఇంటికి వచ్చిన

వాళ్ళను నిరాకరిస్తామా! అది మాత్రం మన గౌరవానికి లోటుగాదుటండీ! ఏమయినా నేనాపని చేయను. మీ యిష్టం.' రమణారావుగారు అంటున్నాడు భావగార్ని మూర్ఖపు సిద్ధాంతంనుండి మళ్ళించాలనే ఉద్దేశ్యంతో.

“అయితే నేనే చెప్పొస్తానులేవయ్యా” అన్నాడు శారద నాన్నగారు. ముసిలాయన తన పట్టుదలను సడలించక, ద్విగుణీకృతమైన కోపంతో, మూర్ఖపుజగుప్సతో —

“నీతారాం తలతిరిగిపోతున్నది. ఇటు శర్మగారి పరిస్థితికూడా అట్లాగే ఉన్నది. ఇంకా ఏమేమో మాటలు గట్టిగానే సాగుతున్నయ్. అవి ప్రత్యేకించి నీతారాంను ఉద్దేశించి మాట్లాడుతున్నవే అనేది స్పష్టం. నీతారాం అయోమయపరిస్థితిలో పడ్డాడు. స్పృహతప్పేస్థితి వచ్చింది అతనికి. ‘నేను వెళ్ళొస్తా మాష్టాగూ’ అన్నాడు నీతారాం శర్మగారిని ఉద్దేశిస్తూ. యింతరభస జరిగినతరువాత యిక అక్కడ ఉండడం భావ్యంగాదనే భావనతో, విచలిత మనస్కతతో.

“కూర్చోవోయ్. ఇదేమిటో తేలుస్తా. ఆయనకు ఎంతఉంటేమాత్రం అతిథులను అగౌరవపరుస్తాడా?” శర్మగారంతటి సాత్వికుడికి, శారద తండ్రి చేసిన అవమానానికి కోపం కట్టలుతెంచుకు వచ్చింది.

“వద్దండి మేష్టాగూ. శారద మనసు బాధించటం మంచిదికాదండి. అసలు ఈయనతత్వమే అంతనుకొందాం. అన్నివిధాల నేను వెళ్ళటమే మంచిదండి.” అని లేచాడు

సీతారాం. అతను మొదటినుండి భయపడుతూనే ఉన్నాడు యిలాంటి పరిస్థితి ఎన్నడో తటస్థపడుతుందని.

“వెళ్ళోయ్ వెళ్ళు. ఇంకా ఏమో మంచిదంటున్నావా — తాహతు కనిపెట్టవద్దూ” అంటూ శారద తండ్రి హాల్లోకి వచ్చాడు ఉగ్రరూపంతో వణకిపోతూ.

సీతారాం ఎలా బయటపడ్డాడో అతనికే తెలియదు. అతనికి అక్కడ ఉండడమంత బుద్ధితక్కువ ఇంకొకటి లేదని పించింది. ఒకరిక్ష్ణ అలాపోతుంటే దానిలోపడి గూంకి పోయి... దుఃఖం పొల్లిరాగా ఏడుస్తూ పడుకొన్నాడు కలిగిన అవమానానికి. గాలిలో బ్రహ్మాండమయిన మేడకట్టి, ఒక్కసారిగా కూలిపోయినట్లయింది. ప్రపంచంలో బీదవాళ్ళకు డబ్బున్నవాళ్ళచేతులలో ఇంతగా అవమానం పొందమని రాశాడా భగవంతుడు! వచ్చేటప్పుడు శారద కనపడలా. కనబడకుండా ఉండడమే మంచిదయింది. హే భగవాన్!...

కొంతసేపటికి తలుపెవరో కొట్టారు... శర్మగాను, రమణారావుగాను తలుపు నెట్టుకొని లోపలికివచ్చారు.

“సీతారాం నన్ను తీసుకుపోయి. ఈ అవమానం నీకు కాదు, నాకు; మా శారదకూనూ. ఆ మొండిమనిషి మాటలకు లెక్కేమిటి... రా వెళ్దాం” అన్నాడు రమణారావు గారు బాధపడుతూ.

“మీ అభిమానానికి ఎప్పుడూ తలవంచుతానండి. కాని నేనునచ్చి ఆయన మనసు నొప్పించడంకంటే, రాకపోవడమే మంచిదిలేండి.” విషణ్ణనదనంతో, మరోసారి

అలాంటి అశాంతియుతపరిస్థితిని సృష్టించసూడదనుకొంటూ
అన్నాడు.

“సీతారాం... ఇక నీవాదనలన్నీ కట్టిపెట్టి, రమణా
రావుగారిమాట మన్నించు” శర్మగాడు అన్నాడు సాను
సయంగా.

“జరిగినదానికి చాల విచారిస్తున్నాం సీతారాం. నీవు
రాకుంటే శారద పుట్టినరోజు, పుషవాసమే చేస్తుంది. రా
వెళ్దాం - తప్పదు. ఊమించు.” రమణారావుగాడు, ఎలా
గయినా సీతారాంను ఒప్పించే ఘోరణిగా, స్నిగ్ధమైన
దృష్టితో అతనివైపుచూస్తూ అతని హస్తద్వయాన్ని తన
చేతుల్లోకి నీసుకున్నాడు—

“ఊమించండి. మిమ్మల్ని యింత శ్రమ పెట్టి
సందుకు...” అంటూ సీతారాం లేచాడు వాడి పేలవంగా
మారిన వదనంతో.

“శారద తండ్రి ఎక్కడా కనబడలా. అలిధులుకూడా
ఎవరూలేరు. శారద, ఆమెతల్లి; సీతమ్మగారూ, రమణా
రావుగారిభార్య కూర్చున్నారు.

“సీతారాం. నన్ను ఊమించరూ! మానాన్న
మూర్ఖంగా అన్న మాటలకు చాలా విచారిస్తున్నానుండి”
అంటూ కంటతడిపెట్టింది శారద.

“రా నాయనా... సీతారాం. అంతా కూర్చోండి.
ఆ మొండిఘటం ఎప్పుడూ అగతే. అంతా ఆలోచించుకుం
డానే అనేశారు. అయినదానికి ఊమించాలి నాయనా! నీవు

క్షమిస్తేగాని మా శారదనునస్సు పూరట చెందను" అన్నాను సీతమ్మగారు.

ముసలాయనకు, ఆయన భార్యకు ఎంత ఖేడా! ఎంత ఆప్యాయత! ఆమె ఆదరణలో ఇంతకు పూర్వం జరిగిన అన మానం తొలితనుయింది సీతారాంకు.

“మీ ఆదరణకు ఆజన్మాంతం కృతజ్ఞుణి. మీ అందరిమనస్సు నొప్పించినందుకు మీ కీ క్షమించాలి” అంటూ సీతారాం వారికి నమస్కరించాడు. ఆమెకన్నులు చెరుర్చినై.

“నిజంగా భాగ్యవంతుల మన స్వత్వం అని, బీదల మన స్వత్వమని, మనుష్యులలో ప్రత్యేకత ఉన్నదా. భాగ్య వంతులలో మాత్రం ఉదాత్తమైన అభిప్రాయాలుగలవా రున్నారనడానికి సీతమ్మగారే సాక్ష్యం.

“ఆమెకు ఏవిధంగా నేను దగ్గర అని ఇంత ఆప్యా యత చూపింది తనమీద. అసలు స్వతహాగా ప్రతిమనిషికి మంచిగాని, చెడుగాని, కొంత అంతర్గతమైఉంటుందేమో. ఎక్కువ తక్కువ అంశలలో మంచి చెడూ-రెండూ అందరి లోనూ ఉంటాయి. కొంతమంది ఈ రెండుగుణాలలోనూ మెరుగులు దిద్దుకొంటూ ముందుకు నడుస్తారు” ఏవేలో ఆలోచిస్తున్నాడు సీతారాం.

ఇంతలో కొంతమంది స్నేహితులు వచ్చారు. ఎవరికి తోచిన బహుమతులు వాళ్ళు యిచ్చారు. అంతా కూర్చు న్నారు. శారద తండ్రికూడ వచ్చి పంక్తిలో చినర కూర్చు న్నాడు. భోజనాలయ్యాక స్నేహితులు వెళ్ళిపోయినారు.

శర్మగారు - సీతారాం వసారాలోకి వచ్చారు. శారద తండ్రి ఒక సోఫాలో మటమటలాడుతూ కూర్చున్నాడు.

సీతారాం గూంకు వెళ్ళిపోయినతరువాత ముసిలాయన్ని అంతా దులిపివుంటారు. పెద్ద రాద్ధాంతం జరిగే వుంటుంది. అందుకనే అలా మూగిగా కూర్చున్నాడు. పాపం సీతారాంకు జాలి వేసింది.

“నావల్ల ఏనుయినా తప్పంటే ఊమించండి.” అంటూ దగ్గరకు వెళ్ళి నమస్కరించాడు.

ముసలాయన ‘ఊ!’ అని ఊచుకొన్నాడుగాని ఇంకేమీ మాట్లాడలా ఆయన. ఇంతలో శారద, రమణారావుగారు వచ్చారు అక్కడికి. అందరినద్ద శెలవుతీసికొని శర్మగారు, సీతారాం బయలుదేరారు—

“శారద తండ్రి ఎంత కుత్సితుడో, రమణారావుగారంత ఉదాత్తుడోయ్” శర్మగారే అన్నారు దారిలో.

“ఏం జరిగిందేమిటి నేను వెళ్ళినతరువాత. ముసిలాయన ధోరణిచూస్తే చిన్నబుచ్చుకొన్నట్లుందే” అన్నాడు. సీతారాం.

“‘నుంచివాడు ... మనవాడు. సత్వర్తన, శైలివి తేటలూచూచి అతన్ని నేనే ఆహ్వానించాను. అతన్ని నీవు అవమానిస్తే - ఆ అవమానం అతనికికాదు నాకు. కనుక ఇక్కడ అవేమీ పనికిరావు’ అని నిక్కచ్చిగా చెప్పారు రమణారావుగారు. ముసిలాయన నోరెత్తితే ఒట్టు. వింత అనుభవస్తులయినా పెద్దవాళ్ళుకూడా చాలా నీచంగా ప్రవ

రిసాకోయ్." శర్మగారిమాటల్లో, వదనంలో, ఆనాటి సంఘటనకు బాధ విచారం ద్యోతకమయ్యాయి.

"అది అనుభవం కాదండి. అనుభవంగలవాళ్ళనున్న అపోహ - అహంభావం - అవుతుందేమోగాని, ఏమైనా ఆయన్ని చూస్తే నాకే జాలివేసి పలుకరించి వచ్చానండి" అన్నాడు సీతారాం చిన్న హాసంచేస్తూ.

ఇంతలో సీతారాం గూంవచ్చింది. శర్మ తన యింటికి వెళ్ళిపోయాడు....ముందు జరుగబోయే పరిణామాలకు, పరిస్థితులకు ఈరోజు సంఘటన ఒక దివ్యమైన హెచ్చరిక అనుకొంటూ గూంకి వెళ్ళాడు సీతారాం.

ఇంటికి వెళ్ళాడేగాని, ఆరాత్రి సీతారాంకు నిద్ర పట్టలేదు. రాత్రంతా అదే ఆలోచన. శారదకు తనకు ఏర్పడ్డ స్నేహం చనువుగా మారింది. ఆ చనువువల్ల తమ ఇరువురి హృదయాలు దగ్గరయినాయి. అది ప్రేమబంధంగా మారింది. తను నిశుపేద. శారద లక్షాధికారి బిడ్డ. తమ యిరువురి ప్రేమానుబంధానికి ఈ ధనిక నిర్ధనికాంతర హైన్యపు సిద్ధాంతాలు అడ్డుగోడగా నిలిచేటట్లున్నయ్. శారద తండ్రి...బీదవాడయిన తనకు శారదనిచ్చి పెళ్ళి చేయడానికి సుతరామూ సమ్మతించడు. ఆ విషయం ఆయన ప్రవర్తనవల్ల అప్పుడే తేటతెల్లమయింది.

ఇక శారద చాలా పట్టుదల గలది. ఆమెకు స్వతంత్ర అభిప్రాయాలున్నయ్. తమ వివాహానికి తనతండ్రిని ఒప్పించగలననే ధైర్యం అదివరకుంటే ఉండవచ్చు. కాని

ఈ సంఘటన తర్వాత ఆమె ఏవిధంగా మారుతుందో, తమ యిరువురి సాంగత్యానికి మధ్యలేచే అడ్డుగోడలు, తగితే అఘాతాలూ ముందుముందు ఎలా ఉంటాయో సూచనప్రాయంగా యివాళ శారద తెలిసికొనేడంటుంది. అయినా తనకిప్పుడు పెళ్ళేమిటి? ఒక వేళ శారదతో పెళ్ళయితే తనకు కొంత సంఘద కలవనచ్చు. కాని స్త్రీ ధనంతో జీవితం వెళ్ళవీయడం నీచాతి నీచం. తనూ జీవితంలో పైకిరావాలంటే ఏదయినా మంచి ఉద్యోగం సంపాదించాలి. మంచి ఉద్యోగం రావటానికి ఈ డిగ్రీ పూర్తికావాలి. ఏమయినా శారదను తను మనఃపూర్తిగా ప్రేమించాడు. దీని ఫలితాలు, మంచిచెడ్డలు ఎలా ఉంటాయో... ఏమైనా ఆశాజనకంగా మాత్రం లేదు...

ఇలాంటి ఆలోచనలతో ఎప్పుడో తెల్లవారు ఝామునగాని సీతారాంకు నిద్రపట్టలేదు.

మరురోజు కాలేజీకి వెళ్ళలేదు... రాత్రి నిద్ర పోక పోవడంతో బద్ధకంగా పడుకొన్నాడు “ఒకసారి శారదతో మాట్లాడాలి. సాయంత్రం కలుస్తుందేమో” చూద్దాం. అయినా వాళ్ళయింటికి మాత్రం వెళ్ళకూడదు..” అనుకొన్నాడు సీతారాం.

సాయంత్రంకూడా ఎక్కడికీ కదలలేదు. శారద మాత్రం రాలేదు. మర్నాడు కాలేజీకి వెళ్ళాడు సీతారాం. అయిదు గంటలకే లేచి పండుకొన్నాడు. శర్మగారి భార్య వచ్చినప్పటినుండి రూంలోనే స్టామీద వండుకొంటున్నాడు.

హోటల్లోనో, హాస్టల్లోనో తినాలంటే డబ్బు పుష్కలంగా
కావాలి. అంతఖర్చు తను నిభాయించలేడు—

క్లాసులో ఉన్నాడన్నమాటేగాని మనస్సంతా
శారదమీదే వుంది. ఒకసారి శారద కనిపించితే
బాగుండును. కాని తీరా శారద కనిపించితే ఏం మాట్లా
డాలి?...ఆమె నోటిద్వారా ఏమి వ్యతిరేకత వినాల్సి
ఉంటుందో! భయపడ్డాడు మళ్ళీ.

సాయంత్రం అయింది. కా లేజీ వదిలారు. శారద
ఇవాళ కనబడకుంటేనే మంచిది. అందరికంటే తను ముందు
లేచి బయలుదేరి గేటుదాటాడు. అప్పటికే శారద బయట
నిల్చునిఉన్నది. తనరాకకే నిరీక్షిస్తున్నట్లున్నది. కొంచెం
తడబాటు చెందాడు సీతారాం.

అయినా శారదతో ముఘాముఘ తప్పదు. దగ్గరకు
వచ్చాడు. “ఏం శారదా! ఎనరికోసం నిరీక్షిస్తున్నావు?”
అన్నాడు అనుకోకుండానే.

శారద చిన్నబుచ్చుకొన్నట్లు కనిపించింది ఆ
ప్రశ్నతో.

“మొన్న జరిగిన సంఘటనకు నేను చాల విచా
రిస్తున్నా సీతారాం. కాని మీరింతలోనే చన్నింత పరాగు
దాన్నిగా భావించేసి, అనమానపర్చటం, మీకేమంత
భావ్యం” అన్నది శారద.

“నేనేమీ బాధపడలా శారదా! పెద్దవాళ్ళ మన
స్తత్వం తెలుసు. నే నందుకు సిద్ధపడే ఉన్నా. కాని నీవు
బాధపడడంమాత్రం నేను సహించలేను. ఆరోజు సంఘ

టనతో నా కేదో అవమానం జరిగిందని కాదు నా బాధ. నీ మనస్సెంత బాధ పడిఉంటుందో నే నూహించుకోగలను శారదా!”

“మా నాన్న తత్వమే అంత. ఈ పరీక్షలు కాగానే నా చదువు మాన్పించుతానని ఊరెళ్ళారు మా నాన్న.”

“అదేమిటి? ఎటూకాకుండా మధ్యలో మానితే ఎట్లాగనుకొన్నారు?”

“నే నిక్కడ ఉంటే ఇట్లాగే వాళ్ళతో వీళ్ళతో స్నేహాలు చేస్తాననీ, అయినా ఆడవాళ్ళకు చదువెందుకనీ, ఏమేమో అన్నాడు. ఈ ఉన్న కాస్తగౌరవంకూడా పోగొట్టుకున్నాను నాదగ్గర” అంది శారద.

“అదేమిటి శారదా! పిల్లలబాగాగులు పెద్దవాళ్ళకు బాగా తెలుస్తాయి పిల్లలకంటే.” అన్నాడు సీతారాం.

“మీరింత మర్మగర్భంగా మాట్లాడడం నేర్చుకో సవసరంలా సీతారాం.”

“నేను మీకు హృదయాన్నిచ్చాను. ఆ సంగతి మీకు తెలియక పోలా. ఒకళ్ళనొకళ్ళు ప్రేమించుకొన్నాం. మన తల్లిదండ్రులకు ఇష్టం లేనంత మాత్రాన మన స్నేహం విచ్ఛిన్నం కావచ్చనికదూ మీ ఉద్దేశం. ఆరునూరయినా పుద్దేశ్యం మారబోదు సీతారాం. ఎన్ని జన్మలకైనా ఈ శారద నీ సోతే.” శారద కంట తడిపెట్టింది.

“ఛా, ఏమిటి శారదా. మరీ చిన్న పిల్ల హృతున్నావు. నేను నిన్ను నా హృదయస్ఫూర్తిగా ప్రేమించుతున్నా. అందుచేతనే, నీవేమి ఇబ్బందులలో పడవలసివస్తుందేమో

నని భయంగా ఉంది శారదా. ఇక నేనంటే, నాకు ఇబ్బందులు పడడం మొదటినుండి అలవాటే—నాకా భయమేలేదు”

“ఒకళ్లకు మనస్సర్పించటమే తెలుసు. కాని దానిని మళ్లించటం విషయం నాకు తెలీదు... ఏదో ఇబ్బందు లొస్తాయని. ఎన్ని ఇబ్బందులొచ్చినా మనిద్దరం ఒకటిగానే అనుభవిద్దాం సీతారాం.”

సీతారాం శారద దృఢ మనస్కతచూచి ఆశ్చర్య పోయాడు. ఇంతలో శారద యింటి దగ్గరకు వచ్చారు.

‘నేను వస్తా శారదా!’

‘ఒకసారి లోపలికివచ్చి వెళ్ళండి’

సీతారాం ‘ఎందుకులే శారదా! తర్వాత ఎప్పుడయినా వస్తాలే’ అన్నాడు. ఇంతలో రమణారావుగారు తెన్ని సేబాట్ ఊగించుకుంటూ బయటకు వచ్చారు. మొఖం చిట్టించుకొంటూ వీళ్ళనంకచూచి జీపులో వెళ్ళి పోయాడు. సీతారాంకు చీమలు ప్రాకినట్లయింది. అంత అపాయతగా పలుకరించేవాడు ఒక్కరోజులో ఇలా మారి పోయాడేమిటి?... శారదకూడ చిన్నబుచ్చుకొన్నది. ఈ పరిస్థితుల్లో సీతారాంను బలవంతం చేసినా లాభంలేదు. సీతారాం రాడు.

‘సరే మీయిష్టం సీతారాం’ అని లోనికి వెళ్ళిపోయింది ఉదాసీనంగా.

ఒక్కక్షణం శారద వెళ్ళినదికే చూస్తూ నిలబడ్డ

సీతారాం ఒక నిట్టూర్పు విడిచి తన చూరకి వెళ్ళి పోయాడు.

తనెట్లాగయినా బాగా చదివి పైకి రావాలి. ప్రస్తుతం ఈ ప్రేమకలాపంలో దిగడంచేత చదువుకూడా సరిగ్గా సాగడంలేదు. కాని శారద—తనను ఇంతగా ప్రేమిస్తున్న శారద మనస్సు తను నొప్పిస్తున్నాడేమో. మనస్సు చిన్న బుచ్చుకుంటుందేమో. అన్నీ అడ్డంకులే కనిపిస్తున్నాయి. ఇదివరకు శారద తండ్రి ఒక్కరే అడ్డంకి అనుకున్నాడు. ఇప్పుడు రమణారావుగారుకూడ చేరారు. ఇందాక రమణారావుగారి ముఖానం చూచిన తరువాత ఇదేమీ ఇప్పట్లో సానుకూలపడేది కాదనుకొన్నాడు.

ఒక వేళ శారదతో వివాహం జరిగితే! శారదకు మంచి ఆస్తి ఉన్నమాట వాస్తవమే. కాని తనుకూడా మంచి హోదాగల ఉద్యోగంచేసి తన ఆర్థికలోటును తన స్వప్రయత్నం మూలంగానే భర్తీ చేయాలి. కాని శారద ఆస్తిపాస్తులమీద ఆధారపడటం మాత్రం మంచిది కాదు. పైగా లోకునకూడాను. తనూ, శారదా, ఇరువురూ స్వతంత్రాభిప్రాయాలు కలవాళ్ళే. అట్లాగే స్వతంత్రంగానే బ్రతకటం నేర్చుకోవాలి. ఏమేమో ఆలోచించాడు సీతారాం.

కొన్ని రోజులవరకు శారద సీతారాంకు తటస్థపడలా. సీతారాం శారద ఇంటిదారినే పోవటం మానివేశాడు. వేరే దారిని కాలేజీకి పోతున్నాడు. ఒక వేళ వాళ్ళ ఇంటి దగ్గర శారద తటస్థపడితే పెద్దవాళ్ళచేత తను అవమానపడడం అతనికి ఇష్టంలేదు.

పరీక్షలు చివరిరోజు శారద కనిపించింది. చంద్ర
బింబంలాంటి ఆమె మొఖం వాడివుంది.

‘ఏం శారదా కులాసా’

శారద తలనంచుకొని వుంది. సూటిగా సీతారాం
నైపు చూడలేకపోయింది. ఆమె కళ్ళవెంట అశ్రువులు
కాకున్నాయి. మెల్లగా అంది.

‘నీవుకూడా నన్ను పరీక్షచేస్తున్నావా సీతారాం.
ఇక ఈ మహాజలరాశిని నే నొక్కచేసే ఈదాలన్నమాట.’

శారద, సీతారాంల మధ్య ప్రేమాంకురమైనట్లు
శారదతల్లి గ్రహించగల్గిందట. సీతారాంఎడ ఆమె భర్త
చూపిన అనాదగణన ఆమె కించపడినా, సీతారాంలాంటి
బీదనాడు తన కుమార్తెకు భర్త గానటానికి ఇష్టపడనట్లు
శారద చెప్పింది.

రమణారావుగాకుకూడ తన చెల్లెలిమూటకే వంత
పాడారట. తన అతిథిగా సీతారాంకు శారద తండ్రిచేసిన
అవమానాన్ని వ్యతిరేకించాడేగాని, వీరిద్దరి సంబంధానికి
ఆయన వ్యతిరేకి అనేదికూడా శారదే చెప్పింది.

‘ఈ పరిస్థితుల్లో తను ఆజన్మబ్రహ్మచారిణిగానన్నా
ఉంటాగాని, నున ప్రేమానుబంధం ఇలా సగం లో విచ్ఛిత్తి
చెందడం అసంభవం సీతారాం!’ దృఢంగా అన్నది శారద.
శారద దగ్గర సెలవుతీసుకొని నూవైపు ఒయలుదేరాడు,
శారద యిల్లు సమీపించంగానే. వెనుకనుండి రమణారావు
గారి జవాను పిల్చాడు ‘సీతారాంగానూ’ అంటూ. ఏదో
గాలిదుమారం ఎదుర్కోవలసి ఉంటుందనుకుంటూ వెను

దిరిగి వచ్చాడు. రమణారావుగారు లేడు ఇంట్లో. హాల్లో కూర్చున్నాడు. శారద తల్లి తలుపుప్రక్కగా నిలబడిఉంది.

‘ఏం బాబూ! పరీక్షలు బాగా వ్రాశావా?!’ అందామె...

‘బాగానే వ్రాశానండి. ఆపైన భగవంతుని దయ.’

‘తర్వాత ఏం చేద్దామని బాబూ!’

‘ఏమోలెండి. ఇంతవరకు పెద్దవాళ్ళ అండన చదివాను. ఇకముందేమూతుందో తెలియదు.’

ఇంతలో శారదనచ్చి ఎదురుగాకూర్చుంది సోఫాలో. వెంకన్న కాఫీకప్పులలో వచ్చాడు. సీతారాంవంక దీనంగా చూశాడు. కాఫీత్రాగుతున్నంతసేపు అతనివై పే కన్నార్పకుండా చూస్తూనే ఉన్నాడు వెంకన్న.

‘అయితే శలవులకు మీరూ రెప్పడు వెళ్తున్నావబ్బాయి?’

‘నాలుగు రోజులలో వెళ్తానండి’

‘పాపం మీ తల్లి నంటరిగా ఉంటుంది. శలవలో ఆ మెడగ్గుకుండు. ఏదయినా సంబంధంవస్తే పెళ్ళిచేసుకో. మీ అమ్మగారి పెద్దతనంలో ఆసరాగాగూడ ఉంటుంది’

సీతారాం నిలువెల్లాకంపించాడు... తనయందు ఆప్యాయత కనబర్చుతూనే ఒక గొప్ప సత్యాన్ని తెలియ జెప్పిందామె. శారద ఒక గొప్పయింటిపిల్ల; దానిమీద ఆశ పెట్టుకోవద్దనీ, వేరే నీదారిసీపు చూచుకోమని, అన్యాయదేశంగా చెప్పినట్లు ధ్వనించింది సీతారాంకు. ఎన్నో అర్థాలు

స్ఫురిం' నై. ఇక అక్కడ కూర్చోబుద్ధి పుట్టలేదు. తల్లి ఈ మాట అనటంతోనే శారద లేచి వెళ్ళిపోయింది లోపలకు.

‘నుంచీదండి. వస్తాను’ అంటూ బయటపడ్డాడు సీతారాం.

బీదవాళ్ళకు ప్రేమించటానికి, ప్రేమింపబడటానికి హక్కులేదు. సంఘంలో బీదవాడికి పలుకుబడి శూన్యం. ఎంత అన్యాయస్తుడైనా, డబ్బున్నవాళ్ళదే సంఘంలో పలుకుబడి. వారికే గౌరవం. తనూ సంఘంలో ఒకడుగా పరిగణింపబడాలంటే తను ధనవంతుడు గావటానికై నా పాటుపడాలి. అకస్మాత్తుగా ధనికుడు కావాలంటే అన్యాయార్జితమే చేయాలి. ఈనాటి సాంఘికపరిస్థితి అదీ మరి. అన్యాయార్జితానికి తను నిముఖుడు. ఈ సాంఘిక పరిస్థితే కుళ్ళుది. దగా — దోపిడి — మనిషిని మనిషి దోచుకోవటం — సత్యం — అహింస ప్రాతిపదికలులేని ఈ సమాజం కుళ్ళుది — కుళ్ళు సమాజం! ... కుళ్ళు మనుష్యులు! ...

సీతారాం మనస్సు ఆలోచనలతో సతమతమై పోయింది.

సీతారాం కాలేజీకి సెలవు లివ్వడంతో తన సొంత వూరు వచ్చేశాడు. చదువు చెడిపోతుందని మనుమణ్ణి యింటికి పంపేసి ఒక్కతే ఉంటున్నది తల్లి ...

సీతారాం తన వూరు వెళ్ళాడని తెలిసి శారద చాలా విచారించింది; తన తొలిప్రేమపుష్పం ఇలా వాడి పోయినందుకు. సీతారాంమీద ఉన్న అభిమానాన్ని, మనస్సును, తన ఆకాంక్షను ఇతరులమీదకు మళ్ళించలేదు

తను. అన్ని ఆశలు అతనిమీద ఉంచుకొనిన తనను, వెళ్ళా
కలవకుండానే వెళ్ళాడు చివరికి ... సీతారాం అంత
మూర్ఖంగా ఎంచుకు ప్రవర్తించాడు ? కష్టాలు, సుఖాలు
ఇరువురు సమంగా పంచుకొందానునుకొన్నామి కూడ.
ఈ విధంగా ఒంటరిదాన్ని చేసిపోతే ... పైగా ఎదుగు తన
సుఖాన్నే కాంక్షించి వెళ్ళిపోయినాడంటాడు తన్ను సను
ర్థించుకొంటూ. ఇందుమూలకంగా తనకు సుఖమెలా కలుగు
తుంది ? తల్లిదండ్రుల నిరంకుశత్వానికి తొంగిపోవటం
సుఖమా ? ! స్వేచ్ఛగా తన సుఖమిహాలకు తను బాధ్యు
రాలు కావటంలో సుఖముందా ? ఏమో ! ... ఎటు
చూచినా భవిష్యత్తు అంధకార బంధురంగా ఉన్నది. తన
అనుబంధానికి, అనురాగానికి అడ్డుగా నిలిచిన ముసి
లాయన, తల్లి, మామయ్యలను ఎలాగైనా ఒప్పించాలి.
అసాధ్యమయితే సీతారాం తనవాడయ్యేదాకా తను
ఆజన్మబ్రహ్మచారిణే ... తను ఎలాగైనా ఈ కార్యాన్ని
సాధించాలి.

ఈ తొమ్మిదవనల్లో శారద కళ్ళనుండి దుఃఖాశ్రు
వులు కట్టట్టు కెంచుకొన్నాయి. శారద తలగడలో తల
మూసుకొని నిశ్శబ్దంగా ఏడుస్తున్నది.

“ అమ్మోయ్ - శారదమ్మా - రా తల్లీ - భోజనా
నికి. ” అంటూ వెంకన్న వచ్చాడు.

“ నా ఆశలన్నీ అడుగంటినై వెంకన్నా ...
సీతారాం వెళ్ళిపోయారు ... అమ్మా - అందరూ వ్యతిరే
కంగా ఉన్నారు. ”

“ అవును తల్లీ నాకు తెలిసింది ... ”

ఇంతలో శారదతల్లి వచ్చింది. గది బయటనుండి విన్నట్లుంది వీరి సంభాషణ.

“ అయితే అతగాడికోసం ఏమైనా తిండి మానేస్తావేమిట ... పద...లేచి ... పిచ్చిచేష్టలు చేయక. ”

“ అమ్మా - నువ్వుకూడా అట్లా అంటే నేను బ్రతకనే ... ” గొంతు పూడి శారద మాట్లాడలేకపోయింది.

“ అవును మీ నాన్న వద్దంటున్నా, నేనే బలవంతాన ఈ చదువంటూ మొదలుపెట్టినందుకు; నాకు బాగా బుద్ధి చెప్పావు. పెద్దవాళ్ళు చెప్పినట్లు వింటంటేదు - అతనికోసం నీవు చిన్నపిల్లలా ఏడుస్తున్నావంటే, మనవాళ్ళంతా ఏమంటారనైనా ఆలోచించావా ”

ఇంతలో రమణారావుగారు వచ్చారు.

“ అమ్మాయ్ శారదా - నాకేమీ బాగోలేదు నీ తరహా. ఏదో తెలివిగలవాడుగదా అని నన్ను నోతూ ఉండమంటే - మీరు ఇంతచదువు తీసుకొంటూ నుకొలేదు. అయినా విద్యునికి, కయ్యానికి తగిలించాలికదా అమ్మాయ్. నీవు మొండిచేస్తే బావుండదు. చదువుకొన్నదానివి అన్నాడు అనునయిస్తూ. ”

“ బీదవాడైనా అతనిలో ఉన్న సుగుణాలు చాలా భాగ్యవంతులలో వుండవు మామయ్యా - నేను చదువుకొన్నది సుగుణాలనుగురించే కాని, భాగ్యాలనుగురించి కాదు ”

“ భాగ్యం లేకుంటే ఒక్క సుగుణాలేమీ రావించ

వమ్మమ్మ. ఈ విషయంలో ప్రపంచజ్ఞానం ఏమీ తెలియదు నీకు ”

“ ఏం భాగ్యం మామమ్మ - ఇవాళుంటుంది - రేపు పోతుంది. మాకుమాత్రం ఏంభాగ్యం వుంది; మొదట. కలిసివస్తే అదే భాగ్యం ”

ఆ మాట అంతరార్థం శారదతల్లికి, రమణారావుకు అర్థమయింది. అంటే నీ చెల్లెలయిన మా అమ్మను ఏ భాగ్యం చూసి మా నాయన కిచ్చాడు అని. ఆ ప్రశ్నతో అంతా నిరుతరులైనారు. కాని వాళ్ళ అహం దెబ్బతిన్నది. దానితో కోపం రెచ్చిపోయింది.

“ మానవుల అభిప్రాయాలకు, వ్యతిరేకత పాడ సూపగనే, నిష్పత్తోక్తిని కోతునాతాడు. అందులో ధన వంతులకు వారి గతంలోని బీదరికం జ్ఞాపకం చేస్తే మరీని. వాళ్ళ అభిజాత్యం దెబ్బతింటుంది. ”

అలాగే రమణారావు పరిస్థితికూడ అయింది.

“ నీవేగో అమ్మమ్మ. నున్నట్ని వినుర్చించాల్సింది నీవు కాదు. కుది తెచ్చుకో. నా కెందుకమ్మా ఈ గొడవ ” అని శారద తల్లిదేశిసూ అని శారదతల్లితో “ నీ కూతురును ఎవరికిచ్చుకోంటారో - మీ వ్యవహారం మీరే చూచుకోండి. నా ప్రయత్నం లేదు ” అంటూ మసరుసా వెళ్ళిపోయాడు.

“ ఎంత అపకీర్తి తెస్తున్నావే. మీ రంతా కలిసి నా ప్రాణాలు తియ్యండి ... వెధవపుటక ... నా ఖర్మ ” అంటూ ఆమె బయటకు నడిచింది.

శారదకు ఏమీ చేయడానికి పాలుపోవడంలా. అనేక సమస్యలు ఒక్కసారిగా ఎదుర్కొన్నాయి. పోనీ ఎక్కడి కయినా వెళ్ళిపోవే బాప్రండుననుకొంది.

ఛా! ... అంత నీచం వేరే లేదు ఆడదానికి. లోకంకూడా ఎంతో నీచంగా చూస్తుంది ... సీతారాం ఎక్కడున్నాడో తెలియదు ... అడ్డసేమిటో. అతను ఈ పూహ్మనైనా ఉంటే ... ఇద్దరూ కలిసి ఏ దూరదేశమో పోయి స్వేచ్ఛావాయువులు పీల్చగలిగేవారే. తన తండ్రి ఆ సీ రాకపోయినా ఫరవాలూ. తను యిద్దరికొరకూ సంపాదించుకోలేకపోయింది. ... ఈ మహాబాధ లన్నింటికీ తనే కారణం. తనబుద్ధి సీతారాంమీదకు ఎందుకు పోవాలి? ! అందుకు ... సీతారాం తెలివిలేటలు, వ్యక్తిత్వం కారణాలు. ఆ వ్యక్తిత్వమే తిరిగి తన భవిష్యత్తును అంధకారమయం చేసింది. ఇక తన కొక్కటే దారి. తల్లిదండ్రుల నెలా గయినా ఒప్పించడం —

మర్నాడు ... శారద తల్లి తను స్వగ్రామానికి వెళ్ళారు ... శారదకు సెలవలుగదా అని.

ఇంతలో మూర్తిగిరికి విపరీతమైన దగ్గు పర వచ్చింది ... ఆ కాసేపు గుండె చేళ్ళో పట్టుకొని పట్టుకొని తిరిగి చెప్పడం మొదలుపెట్టారు. మురళి మాత్రం శ్రద్ధగా వింటున్నాడు.

ఇప్పుడు సీతారాం స్వగ్రామంలోని పరిస్థితులెలా ఉన్నాయో చెబుతాను.

అటు బుచ్చిరామయ్యగారు కాలం చేసినతరువాత, సీతారాం చదువుకై గుంటూరు వచ్చేశాడుకదా. బుచ్చిరామయ్యగారి నురణాసంతరం సుందరరామయ్య లోకానికి వెరచి, ముఖం చూపించకపోవడం, తరువాత ఆడబడచనే అభిమానంకూడా లేకుండా ముఖావంగా ఉండిపోవడంతో సీతారాంతుల్లి చాలా విచారించింది.

“నడిమంత్రపుసిరి నచ్చినవారికి కళ్ళు తలమీదకు వస్తాయి. వారికి ధనం ముందు, రక్తసంబంధం, బంధుత్వం అల్ప విషయాలు!” “అక్షాధికారి అయిన తను ఒక బీదవాడైన బుచ్చిరామయ్య యింటికి వెళ్ళటమా... అతను తన బావమరిది కావచ్చు. కాని డబ్బులేని బీద. తను, బీదవాడింటికి వెళ్ళితే తన గౌరవం, పరువు ప్రతిష్ట లేంగాను.”

బుచ్చిరామయ్యగారు చనిపోయిన నెల రోజులకు సుందరరామయ్య భార్య అన్నది ఒకనాటి రాత్రి.

“ఏమండీ...”

“ఏంటి... ఏమిటి?”

“నా బావగారు పోయారు గదా... పాపం మీ అక్కగారు... ఏమి అవస్థలో ఉన్నదో ఏమో నృద్ధాప్యంలో” అన్నదామె ప్రకాశంగా.

“ఏవేళైతే వాళ్ళు అనుభవించాతే... ఏం చేస్తాం” అన్నాడు సుందరరామయ్య.

తన అక్కగారి గురించి అంతర్గతంగా జాలి ఆయన నూత్రో ఉన్నది. కాని చనిపోయిన ఆమె భర్తయందున్న ద్వేషం ముందు ఆ జాలిని బయటకు కనబడనివ్వలేక

పోయాడు. ఇదివరకు రెండు మూడు సార్లు వెళ్ళి చూచి వద్దామనుకున్నాడు కూడా. కాని తనకున్న అహంభావం అడ్డువచ్చి వెళ్ళలేకపోయాడు.

“పోనీ వెళ్ళి తీసికొనిరండి. పాపం నాలుగురోజులు వుండిపోతుంది. భరపోయినతరువాత ఒంటిగా ఏమి అన స్థలు పడుతున్నదో.”

“నాలుగు రోజులు కాకపోతే, నాలుగు నెలలుండి నియ్యి. అందుకు కాదు. వాళ్ళకు ఆ పట్టుదల దేనికంట!” అన్నాడు సుందరరామయ్య లోగడ తన బావగారు తన ఇంటికి రాకపోవడాన్ని పురస్కరించుకొని.

“పట్టుదల వున్నవాడు వెళ్ళిపోయినాడుగా. ఇంకా ఏం పట్టుదల లుంటైలెండి ... మన రంగడికికూడా సంబంధమూ కుదిరినట్లుంటుంది” అన్నదామె తన సలహాకు కొంచెం వూతం ఇస్తూ సుందరరామయ్య భార్య సీతమ్మ.

సుందరరామయ్యకు నలుగురూ కూతుళ్ళే. ముగ్గురు కూతుళ్ళకు పెళ్ళిళ్ళయిపోయినై. చినరి అమ్మాయి రంగమ్మ. అందవికారి. పగలు చూస్తే రాత్రికి కలలో కనిపించేలా ఉంటుంది. అమితమైన లావు, పైపెదవి దాట్టి ముందుకు తొంగిచూచే పలువకున. హిడింబి, శూర్పణఖ లాంటి పురాణ రక్కసుల వంశంలో పుట్టినట్లుంటుందో ఆమె యుక్త వయస్కురాలు అయినతరువాత సవాలక్ష సంబంధాలొచ్చి, ఆమె ఆకార వికారాదులకు జడిసినవారై ఒక్కొక్కరే వెనుకకు తిరిగి జవాబుకూడా చెప్పకుండా పత్రాలేకుండా వెళ్ళిపోయారు. పెళ్ళిళ్ళ చరిత్రలో ఒక సువర్ణశకాన్ని

ఆరంభించిన రంగమ్మ పురఫ్ రంగడు, సుందరరామయ్యకు ఒక తీరని సమస్య అయి కూర్చున్నమాట వాస్తవమే.

నీతమ్మ ఇచ్చిన సూచనతో సుందరరామయ్యగారు కొంచెం ఆలోచనలో పడ్డాడు...

భర్త దారికి వస్తున్నాడని పసిగట్టిన నీతమ్మ ఇక వదలకూడదని మరల అన్నది.

“బీదవాళ్ళు అని ఆడబడుచును చిన్నచూపు చూడడం మంచిది కాదండి. పోనీ మీరు వెళ్ళకపోతే ఒకరోజున నేనే వెళ్ళి తీసుకువస్తాలెండి” అన్నది.

ఆమె వెలిబుచ్చిన వ్రాహను బాగా ఆలోచించి ఒక నిర్ణయానికి వచ్చిన సుందరరామయ్య లోపల యిష్టంగానే ఉన్నా బెట్టుసరిగా అన్నాడు చివరికి “సరే, నీ యిష్టం. ఆమెమీద నీకంత అభిమానం ఉండగా నేనెందుకు కాదనాలి. వెళ్ళి తీసుకురా. కాని ఆమె రాకపోతే నీకు కలిగే అవమానానికి నేను బాధ్యుణ్ణి కాను.”

తన కోరిక ఇంత తేలికగా తనభర్త మన్నించటం ఆమెకు ఆశ్చర్యంగానే ఉంది. ఇంతకుముందు రెండుమూడు సార్లు ఈ విషయంమీదే భర్తను కోరగా ససేమిరా తీసుకురానన్నాడు. అందుకని ఆమె సంకోషం పట్టలేక పోయింది.

“అయితే రేపే వెళ్ళి వస్తాం నేనూ, రంగడూను” అంటూ లోపలకు వెళ్ళి ఒక గ్లాసులో పాలు జెచ్చి ఇచ్చింది. సుందరరామయ్య మనస్సులోనే నవ్వుకుంటూ గాసు పూరిచేశాడు.

మరునాడు భోజనాలు కానిచ్చి సీతమ్మ, రంగమ్మ, బుచ్చిరామయ్యగారింటికి వచ్చారు. వాకిట్లో బండి ఆగ గానే తన యింటికి వచ్చేవారు ఎవ రున్నారా అని ఆలోచనలోపడ్డ సీతారాంతల్లి అనసూయమ్మగారు సీతమ్మగారిని చూడగానే గళుక్కుమన్నారు.

మరి ఎన్నాళ్ళనుంకో సంబంధం జెగిపోయింది. చినరికి ఆయన పోయినతరువాత ఏదో వచ్చి మొక్కు తీర్చుకుని వెళ్ళిపోయి, ఏదో అక్కగారసెకూడా మనుకారం లేని వారు మరి ఇప్పుడు, ఆయన పోయిన రెండు నెలలకు ఎందుకు వచ్చినట్లు?

అయినా సీతమ్మ లోపలికివచ్చి, పరామర్శించేటప్పటికి అనసూయమ్మ దుఃఖం ఆపుకోలేకపోయింది. సీతమ్మను కావిలించుకొని బావురునుంది. సీతమ్మ సముదాయించింది. “పెద్దవాను” అని ... “మహారాజులా పోయాను ఆయన కేమమ్మా” అని...

రెండు నెలలూ దుఃఖంతో, కొడుకుకూడా దగ్గర లేకుండా గడిపిన అనసూయమ్మ, సీతమ్మ పరామర్శతో, వారిరాకతో ఊరటచెందింది.

ఎలాగైనా సీతమ్మగారిరాకతో అనసూయమ్మ సంతోషించిందనే చెప్పాలి. ఆ సాయంత్రం అనసూయమ్మను “ఒకవారం పదిరోజులుండి నద్దువుగాని రావమ్మా ... ఆయనగారుకూడా మరీ మరీ చెప్పారు. ఆయనకు క్షణం తీరిక

లేదు. అందుకని నేనే బయలుదేరి వచ్చాము” అని చెప్పి తమ యింటికి తీసికొనిపోయారు.

సుందరరామయ్య బాగానే మాట్లాడాడు అక్కగారితో...మర్యాదలుకూడ బాగానే జరిగినై. అనసూయమ్మ బాగా సంతోషించింది తమ్ముడి మర్యాదలకు సత్కారానికి- అన్నగారి కుటుంబానికి తనమీద అకస్మాత్తుగా పుట్టుకొచ్చిన అనుకంపకు తికమకపడినా, అనసూయమ్మ పూర్వపు కలతలకు స్వస్తి చెప్పి, వర్తమానంలో వీనమయింది.

*

*

*

తమ్ముడు, మరదళ్ళ ప్రేమకు, ఆదరణకు అనసూయమ్మ ఉబ్బితబ్బిబ్బిపోయింది. సుందరరామయ్య అంటే ఒకవిధమయిన గౌరవ భావము ఏర్పడింది ఆమె మనస్సులో.

అది కనిపెట్టి సుందరరామయ్య అన్నాడు ఒకరోజున మాటల్లో మాటల్లో.

“సీతారాం చదువు అయిపోవస్తూంది గదుతే అక్కయ్యా!”

“అవునురా...భగవంతుడి దయవల్ల ఇంతదూరం లాక్కున్నాడు...”

“అదయితే వాడికేం తక్కువే. కళ్ళకద్దుకుని ఉద్యోగం యిస్తారు వాడికి... నేనూ ప్రయత్నం చేస్తాను...”

తమ్ముడు సహాయం చేస్తాననేప్పటికి అనసూయమ్మ ఆనందం సట్టలేక అన్నది.

“ఎక్కడో అక్కడ ఉద్యోగం చూపిస్తినా వాడికి నాకూ ఎంతో సహాయం చేసినవాడివి అవుతావురా!”

“మొన్న రంగడుకూడ అన్నదే. బావ చదువు ఇంకొక సంవత్సరంకదా నాన్నా అని... ఏనో పట్టింపులతో సంబంధాలు బెడిసినా, అయినవాళ్ళంకదా ... అందులో రంగడికి నువ్వన్నా, సీతారాం అన్నా ఎంత అభిమానమనీ!”

అనసూయమ్మ ఉక్కిరిబిక్కిరి అయిపోయింది తమ్ముడి ఆత్మీయతకు.

“అదికాదురా, మొన్న సీతమ్మ ఏదో సంబంధమనీ, ఏదో అంటున్నది రంగడికి... ఎనరో చూడ్డానికి వస్తానున్నారట ... ఏమన్నా కబురందిందా వారెప్పుడోచ్చేదీ!”

“లేదే అక్కామ్ ... అది తొందర చేస్తూనే ఉన్నది కనుక్కోండి అని. నేనే అన్నాను మీ వదినను కనుక్కొని తరువాత చూడొచ్చులే అని. అది కాదే... నాకూ, దానికి కూడా మనసులో ఉన్నది చెప్పొద్దూ. అయిన వాళ్ళ సంబంధం వదలుకొంటామా ... సీతారాంకు మన రంగడిని ఇద్దామని...”

ఇంతలో సమయానికి సీతమ్మ అటువచ్చింది... ఆమె కూడ అన్నది “రంగడు లేదమ్మా వదినా! దానికి సీతారాం అంటే ఎంత యిది అనుకొన్నావ్. మొన్న స్నేహితు రాళ్ళెవరోవ నే అంటోంది. మా సీతారాం బావ గుంటూరులో బి. ఏ. చదువుకున్నాడని, త్వరలో వస్తాడని...

ఎంత అభిమానమో దానికి చెప్పొద్దూ!...సంబంధం కలుపుకుంటే బాగుంటుంది వదినా!”

“అంతకన్నానమ్మా! ... నాకుకూడ కావల్సిందేముంది...నాకు మటుకు ఎవరున్నాను. రేపు సెలవల్లో వస్తాడువాడు...చెప్పాం.తర్వాత మీపీలునుబట్టి...”అనసూయమ్మ ఆసందానికి మేరలేకపోయింది. సుందరరామయ్య తృప్తిగా గాలి పీల్చుకొన్నాడు. ఆయనకు ఒక పెద్దభారం తలనుండి దింపినట్లయింది. కొన్నేళ్ళుగా పీడిస్తూనచ్చిన రంగడి వివాహ సమస్యకు ఇన్నాల్టికి విముక్తి దొరుకుతోందని...

అనసూయమ్మ, కాబోయే కొడుకు పెళ్ళి; కొడుకు వివాహంతో లభించే సంపద, తమ్ముడి మంచి చువస్సు, మరదలి ఆదరణ...వీటితో అన్యకమైన ఆలోచనలతో సతమతపూతోంది.

ఆరోజు రాత్రి సీతమ్మ అన్నది సుందరరామయ్యతో...
“ఎలా ఉన్నది ఆనాటి నా సలహా” అని.

“నాకు తెలుసునే ... నీది ఎలాగయినా తెలివిగల బుర్రే ... ఒక్కొక్కప్పుడు మందగిస్తుందికానీ” అన్నాడు సుందరరామయ్య నవ్వుతూ, సీతమ్మ బుగ్గమీద వేలుతో పొడుస్తూ.

అత్తయ్యతో జరిగిన సంభాషణవిన్న రంగమ్మ అంతరంగంలో ఏవేరో తియ్యని ఊహలు మెదిలాయూ రాత్రి... కలలో రంగమ్మ ప్రక్కనే సీతారాం...

స్వార్థం పురివిప్పి నాట్యంచేస్తున్న ఈ సమాజంలో; సుందరరామయ్య తన స్వార్థం కోసం, విడనాడిన బంధు

త్వాన్ని మళ్ళీ కలుపుకున్నాడంటే ఆశ్చర్యంతేదు.....
తను ధనికుడనే అధిక్యత, గర్వం; గౌరవ ప్రతిష్టలు...అన్నీ
అతని స్వార్థం ముందు దిగదుడుపే అయ్యాయి. అనసరం
ఏపనై నా చేయిస్తుంది. లోకంతీరే అంత.

పదిరోజులుండి అనసూయమ్మ, అన్ని గౌరవ
మర్యాదలతో, లాంఛనాలతో ఇంటికి తిరిగి వచ్చింది
సంతోషంతో.

ఈ రెండు కుటుంబాల మధ్య జరిగిన ఈ హటా
త్సంఘటనతో ఊరు ఊరూ ఆశ్చర్యపడిపోయింది... కొందరు
సుందరరామయ్య స్వార్థాన్ని పసిగట్ట గుసగుస లాడక
పోలేదు—

*

*

*

శారద, తల్లితోపాటు స్వగ్రామానికి వచ్చింది.
తల్లితో అంతగా మాట్లాడడంలేదు. అంతా ముభావంగా
ఉంటున్నాను. శారదతో చనువుగా మాట్లాడేవాళ్ళు లేక
పోయినారు. తల్లికూడ భోజనం చేద్దువుగాని రమ్మని పిలవడం
మినహా వెనుకటి ఆప్యాయత గనబరచడంలేదు ఇప్పుడు.
తండ్రి సరేసరి. ఎప్పుడూ ధుమధుమలాడుతూ ఉంటాడు
ఇంట్లోఉన్న కాసేపూను.

ఒక రోజున జానకి అకస్మాత్తుగా వచ్చింది శారద
దగ్గరకు. జానకి మేనమామది శారద వాళ్ళ వూరు. శలవుల్లో
మేనమామ ఇంటికి వచ్చిందట. జానకి శారద క్లాస్ మేటు.

జానకిని చూడడంతోటే శారదకు ప్రాణంలేచివచ్చింది.
ఆప్తమిత్రులు దొరికినట్లయింది. ఆమెలో చచ్చిపోయిన

ఉత్సాహం ఉబికినచ్చింది. ఏదో పిచ్చాపాటి మాట్లాడు
కోటాసికై నా దొరికింది కదా అని అనుకొన్నది శారద.
ఎందుకంటే గుంటూరులో ఉండగా వారిద్దరికీ అంత పెద్ద
స్నేహితంలేదు.

“రా జానకి! ఎప్పుడొచ్చావు ఈవూరు” అన్నది
శారద.

“ప్రొద్దునే వచ్చాను. భోజనంచేసి నిన్ను చూసి
పోదామని వచ్చాను” అన్నది జానకి.

“పరీక్షలు బాగా వ్రాశావా?” అంది జానకి.

“ఏదో బాగానే వ్రాశానే... కాని నా చదువుకు
ఇంతటితోనే స్వస్తి అనుకుంటున్నా” అన్నది శారద.
“పరిస్థితులేం సరిగ్గా లేవు జానకి” నిరుత్సాహంతో అన్నది.

“పరిస్థితులు అనుకూలంగా లేకపోతే వాటిని అను
కూలంగా మార్చుకోడానికి ప్రయత్నించాలేగాని అలా
నిరుత్సాహపడతారా. ఇన్నాళ్ళు సీతారాంకో స్నేహం
చేసి నీవు నేర్చుకొన్నది ఇదేనా” అన్నది జానకి నవ్వుతూ.

సీతారాంకో తనకున్న స్నేహం తనకూ శర్మగారికి
తప్ప బయటి ప్రపంచంలో ఎవరికీ తెలియదనుకొన్నది
శారద. జానకి సీతారాం ప్రసంగం ఎత్తేటప్పటికీ
ఆశ్చర్యాన్ని కనపర్చకుండా ఉండలేకపోయింది.

“నీ వేమీ ఆశ్చర్యపడనక్కర్లేదు శారదా! నా కన్నీ
తెలుసు. నీవు పడున్న ఆవేదనా తెలుసు. అలా దిగులు
పెట్టుకోకూడదు శారదా. సీతారాంను అరంచేసుకోవడం
కష్టం. అంతకంటే చాలకష్టం అతన్ని అనుసరించడం. దానికి

ఎంతో ఆత్మత్యాగం, సర్వపరిత్యాగం చేయాలి ఉంటుంది. అది నీవలన కానిపని. కాబట్టే నీదారిని నిష్కంటకం చేసి పోయినాడు. నీ కతనిమీద ఎంత ప్రేమ ఉందో, అతనికి నీమీద అంత అభిమాన ముంది. మక్కువవుంది. నిన్ను కష్టాలలో పెట్టడం అంత ఇష్టం లేదతనికి. అతని ఆశయాలు ఉన్నతమైనవి శారదా. ఎక్కడ చుంచితనముందో — ఎవరు ఇక్కట్లలో వున్నారో — ఎవరు అస్వతంత్రులలో — సాంఘికంగా ఎవరు పతిశులై వున్నారో — ఆర్థికంగా, సాంఘికంగా ఎవరు అణచి వేయబడుతున్నారో — వారందరి మీదా అతనికి ఎంతో జాలి, అభిమానం. సూర్యుని కిరణాలు ఎల్లప్రాణులమీద ఎలా సమంగా ప్రసరిస్తయో — అలాగే సీతారాం అభిమానంకూడా ఇంతమందీ సమంగానే పంచుకుంటాడు. కాని నీహృదయం సూర్యుని కిరణాలకు వికసించు పద్మం నంటిది. సూర్యోదయం కొరకు ముకుళిత పద్మం తపస్సాధన చేస్తుంది.

“కాని ఆసాధన నీవలన కాదు. సీతారాంవంటి వ్యక్తిని ప్రేమించడం - ప్రేమింపబడటం, సుఖపడటం మటుకే శేలుసును నీకు. ఆ మహానుభాతికోసం తపస్సు చేయలేవు. తత్సాధనలో ఎదురయ్యే ఝంఝామాదుతానికి నిలబడ లేవు శారదా” అంది జానకి

ఝంఝామాదుతానికి జలజలలాడే మాధవీలత లాగా నడికిపోయింది శారద. అలాగే జానకిముందు కన్నార్పకుండా చూస్తూ ఉండిపోయింది. ఇంతగా సీతారాం గురించి చెప్పుతున్న జానకిని చూసి, సంభ్రమాశ్చర్యాలలో

ఒక నంక, తనకు, సీతారాంకు మధ్య ఏర్పడ్డ దూరం ఇంకా విస్తృతం కావటం వల్ల ఏర్పడ్డ విచారశోకం లోకవైపున, శారదను వెర్రిదాన్ని చేసినై. “జానకీ!” అంటూ రెండు చేతులు పట్టుకొని తన గుండెల కదుముకుంది.

“ఛా! విచారించకోయి శారదా! ప్రతి ప్రేమికులు ఎదుర్కోవాల్సిన పరిస్థితే యిది. సీతారాం ఆదర్శాలను అందుకోవడం ఎంత కష్టమో, సీతారాంను పొంద గలగటం అంత కష్టం. ఒకవిధంగా చెప్పాలంటే అతని అభిప్రాయాలకు దగ్గరగా రాగలిగావు నీవు. కాని ఆరోజున మీ నాన్న గారు జరిపిన న్యవహారంలో, సీతారాం విడిపోవాల్సి వచ్చింది. సీతారాం అనే మహావృక్షం నీకు ఆలంబనం కాగలిగింది కాని, అంతలోనే నీకు అందకుండా పెరిగిపోయిందా వృక్షం. అదేస్థాయిలో నీవు పెరగాలంటే నీ వెన్నో ఎదిరించాల్సివుంటుంది శారదా.”

తమ ఇరువురి స్నేహం గురించే కాకుండా, ఆనాడు తన తండ్రి చేసిన అల్లరిని గురించికూడా జానకికి తెలిసినందుకు శారద చిన్నబుచ్చుకొన్నది.

“అయితే ఈ రహస్యాలన్నీ నీదాకా ఎలా వచ్చినయ్ జానకీ” అంది శారద.

అంతవరకు గంభీరంగా ఉన్న జానకి ముఖం ఒక్కసారిగా ముకుళించుకొనడం శారద గమనించింది.

“శారదా! నీవింకా చిన్నదానివమ్మా! అందుకనే నీవంత బెంబేలు పడిపోయినావు. సీతారాంకు నాకు చిన్నప్పటినుంచీ స్నేహం. హైస్కూలులోకూడా కలిసే

చదువుకొన్నాం. సీతారాంను నేనూ నీ మాదిరిగానే ప్రేమించాను ఒకప్పుడు. మా నాయనకు కుమార్తెను నేనొక్కతే నేగా. మాకూ చాలా ఆస్తి ఉంది. ఈ సంపదలే లేకుంటే అతన్ని ఎప్పుడో పొందగలిగేదాన్ని నేను. ఒకవిధంగా అతను ఆదర్శాలనే పాటానపు మూసలో కఠినత్వం నహించటానికికూడ కారణం మన సంపదలే. లోకంలో మానవునికి, మరొక మానవుడికి మధ్య వున్న అగాధాలకు, అత్యాచారాలకు, అన్యాయాలకు మూలం ఈ దౌర్భాగ్యపు సంపదలే. ఒకడు సకల సంపదలో తలతూగుకుంటే, వేరొకడు, ప్రేమవిధూరుడై సానుభూతి విహీనుడై పోవాల్సివస్తున్నది. ఈ ఇరువురికి మధ్య అడ్డుగోడలు బాగా పెరిగిపోతున్నాయి. అతిసున్నితమైన మనస్సు సీతారాంది; అమిత చురుకు దనం దానికితోడుగా. అందుచేతనే ఈ అడ్డుగోడల ప్రభావం అతన్ని పూర్తిగా మార్చేస్తున్నది. అతన్ని పొందాలంటే ఆ అడ్డుగోడలు నిర్మూలించాలి — అతని ఆదర్శంకూడా అదే, ఈ అడ్డుగోడలు పడగొట్టడమే.”

ఇరువురి నయనాలనుంచీ అశ్రువులు ప్రవహిస్తున్నాయి.

ఒకప్పుడు జానకి సీతారాంను ప్రేమించినట్లు తనకు తెలియదు. కాని తన వ్యవహారమంతా జానకికి తెలిసింది. సీతారాం గురించి తనకు తెలియనివీ, తను తెలుసుకోలేనివీ, అతని ఆదర్శాలను, ఆశయాలనూ అన్నీ వివరంగా చెప్పగలిగింది. సీతారాంను తను దక్కించుకోవాలని జానకి వేసిన ఎత్తేమో యిది — అని ఒకవంక అనుమానం వేధిస్తు

న్నది. వేరొక వంక ఇకముందు ఈ పరిస్థితుల్లో తను చేయవలసిన దేమో ఒక నిశ్చయానికి రాలేకపోతున్నది. ఇది జానకి ఊహయేమో అనుకొందామంటే తను నీతారాంను ప్రేమించానని ఎందుకు చెప్పుతుంది. ఈ ఆలోచనలన్నీ ఆమెను కలచివైచినై...

“నీ సలహా ఏమిటో చెప్పు జానకీ...” అంది శారద.

“ఇంకొకళ్ళు చెప్పవలసిన సలహా కాదు శారదా ! ఇప్పుడు నీవు పడ్డచునో వేదనంతా ఒకప్పుడు నేను పడ్డాను. నీతారాంను పొందగలగాలంటే అంత ఎత్తులకు మన ఆదర్శాలుకూడ పెంచుకోవాలి. భావైక్యంలోనే ప్రేమ సాఫల్యం వుంది. బాహ్యానికి ఇరువురూ ప్రేమించుకొని, వివాహమయిన తరువాత అతని అభిప్రాయాలు అతనివి, ఆమె అభిప్రాయాలు ఆమెవి. అయితే అది సంపూర్ణ ప్రేమకు దారితీయదు. భగవంతునియందు ఐక్యం కావాలంటే ముందు భగవంతునికి ఆరోపించిన గుణగణాలను అలవర్చుకోవాలి. లేకుంటే భగవంతునిపొందడం దుర్లభం. అలాగే భావైక్యత లేనిదే ప్రేమ సమర్పణలేదు... తత్సాధనలో అడ్డంకులు విపరీతం నీకు. నాటన్నిటిని దాటగల గాలి నీవు... నే నాపని చేయలేకపోయాను. నేను సౌరభం మాత్రమే ఇవ్వగల పుష్పరాజాన్ని. ఏ మాత్రం వడగాల్పు సోకినా కంపించిపోతాను. కనుకనే నే నాయన్ని పొందలేకపోయాను. నీవు ధన్యురాలివి; ఆయనకు నీ మీద ఉన్న ప్రేమకు—ఒక్క కరుణాన్వితమయిన పలుకు కూడ

నేను ఆయననుండి పొందలేకపోయాను ... నీవు నిజంగా అదృష్టవంతురాలివి. నీకు తప్పక జయం కలుగుతుంది. సీతారాంను పొంది సఫలీకృతురాలు వౌతావు. ధైర్యంతో పరిస్థితుల్ని ఎదుర్కో” అన్నది జానకి గద్గదస్వరంతో.

జానకి హృదయనైర్మల్యానికి శారద మనస్సు కదిలి పోయింది. ఆమె పవిత్రహృదయానికి మనస్సులోనే నివాళు లర్పించింది. జానకిమీద ఉన్న ఇదివరకటి అనుమానం పటాపంచలయింది. దానిస్థానే శారద హృదయం కరుణామృతంతో నిండిపోయింది. జానకిని అనవరతంగా అనుమానించినందుకు సిగ్గుచెందింది. ‘చెల్లీ’ అంటూ పట్టరాని వాత్సల్యంతో జానకిని కాగలించుకొంది. ఇద్దరూ పరనశత్రువులై ఉన్నావు. అవి ఆనందభాషాలో, దుఃఖభాషాలో చెప్పలేము. బహుశః దుఃఖాతిశయంకూడా ఆనందమే అవుతుందేమో.

ఇంతలో శారద తల్లి రెండు గ్లాసులలో కాఫీ తేచ్చి యిచ్చింది ఇద్దరికీ.

“అయితే పెళ్ళి ఎప్పుడు చేసుకొంటావమ్మా జానకి?!” అన్నది శారద తల్లి.

“ఎప్పుడు చేసుకొంటావమ్మా అననద్దు. ఎప్పుడు చేస్తారమ్మా అను పిన్నీ” అన్నది జానకి తార్కిక ధోరణిలో.

“ఏమో నాకేం తెలుస్తయ్యమ్మా! ఆ తర్కాలు వితర్కాలు” అన్నది ఆమె.

“ఇందులో తర్కమేమున్నది పిన్నీ. పెళ్ళి చేసు

కోవలసినది, మాకు, నచ్చినవరుడు కాదుగా మీ పెద్దలకు
కావలసింది: మీకు నచ్చినవాడిని మేము గ్రుడ్డిగా పెళ్ళి
చేసుకోవాలిగా.”

“మాకా మాత్రం భాధ్యత లేదా ఏమిటి. కని,
పెంచి పదికాలాలపాటు సుఖంగా ఉండాలనే గదా మా
తాపత్రయంకూడా”

“అవును, మేము పది కాలాలపాటు పిల్ల, జిల్ల,
నుసమళ్ళు, మునిమనుమళ్ళు చూడాలి. కాని మాకు వచ్చే
వరుడు ఎలా ఉండాలో తెలుసా మీ ఉద్దేశం? బాగా
ఆస్తి ఉండాలి...బాగా చదువుకొని ఉండాలి. వాళ్ళ తల్లి
దండ్రులకు ఒక్క డే కొడుకయి వుండాలి. అక్క-చెల్లెళ్ళుండ
కూడదు. అతగారు మామగారు అంతకుముందే పోయి
వుంటే మరీ ఒక క్వాలిఫికేషన్. ఆ కాబోయే వరుడు
ఈ మామగారి చెప్పచేతల్లో వుండేవాడయి వుండాలి.
ఇవన్నీ చూస్తారు మీరు. అంతేగాని అసలు విషయం,
వధూవరులిద్దరూ అనుకూల దాంపత్యం చేయగలుగుతారా,
ఏ వడుదుడుకులు లేకుండా అనే ఆలోచన పోదు మీకు.
ఎలాగో ఇంత ఆస్తిఉంటే చాలు!” అన్నది జానకి నిర్మోహ
మాటంగా, ఎత్తిపొడుపు ధోరణిలో.

“అవునమ్మా ఆస్తిలేనివాడిని కట్టుకొని ఏం అనుభ
విస్తారే. అసలు పూర్వం ఇంతగా వాదించేవారా, వెతికి
తమకు నచ్చినవాణ్ణి కట్టుకొన్నారా ఏమిటి పెద్దవాళ్ళంతా.
వాళ్ళంతా సుఖంగా కాపరాలు చేయటంలా!”

“అవును వాళ్లంతా సుఖంగానే ఉంటున్నారు. బానిసబ్రతుకులో కూడ సుఖం వుందిగదా!”

“భర్త ఎటువంటివాడైనా భార్యకు అతగాడే పరమ దైవం. నీత, సావిత్రి, అనసూయ మొదలయిన పతివ్రతలే మనజాతికి ఆదర్శం జానకీ” అన్నది శారద తల్లి—

“నిజంగా, ఆదర్శంగా వాళ్ళనే తీసుకొంటే, మా ఆదర్శాలు అందుకేమీ భిన్నంగా లేవు. పురాణ స్త్రీలంతా తాము కోరిన వాళ్ళనే పొందారు. భర్త రాజ్యాన్ని వదిలి అరణ్యాలకు వెళ్ళితే నీత మనవర్తి దావా వెయ్యలేదు పిన్నీ. భర్త రాజ్యాన్ని సర్వస్వాన్ని కోలు పోతే ద్రాపది విడాకులివ్వలేదు. మనకాలపు పతివ్రతలు కాలంకలసిరాక భర్త బీదవాడైతే కోర్టుల కీడుస్తారు. ఇక చాలా బీదకుటుంబాలు చాలవరకు అజ్ఞానంలోనే వున్నారు. వాళ్ళ అభిప్రాయాలూ, ఆదర్శాలూ అంటూ ఏమీ లేవు. వాళ్ళ ఆదర్శమల్లా ఏపూట కాపూట. తిండికి నెరుక్కొనడమే. వాళ్ళ కీ సమస్యలే వేవు. ఒక జీవితసమస్య మిసడూ. వాళ్ళకు విడాకులు అవునరింటా. విజ్ఞానం లేనే లేదు” అన్నది జానకీ.

“ఎంతసేపూ బానిస బ్రతుకులు, విజ్ఞానం ఇవేగా. మేమంతా బానిసలుగానే వుంటున్నామంటావా!” అంది ఆత్మవిమర్శన ధోరణిలో శారదతల్లి.

“మిగిలి పెద్దలతో నాదిండకూడదుగాని, నిజం చెప్పాలంటే మీకేమి స్వాతంత్ర్యం ఉన్నదో చెప్పండి ఈ ఇంట్లో. ఏదో ఇంత వండి పెట్టడం. వేరే ఇంత తినటం.

మీకు స్వతంత్రించి ఒకపని చేయగలుగుతారా అని. మీరే కాదు. అందరూ స్త్రీలవిషయం అంటే, మధ్యతరగతి కుటుంబాలలో. ఒక్కవిషయం అంటాను, కోపం పెట్టుకోకండి. సీతారాంత్ మా శారద సంబంధం మీకు ఇష్టమే అనుకొంటాను. మీరిద్దరూ తల్లికూతుళ్లు వాంఛిస్తున్న విషయాన్ని మా బాబాయి త్రోసిరాజు చేయగలుగుతున్నాడు.

“ఆ త్రోసిరాజునడం సహేతుకంగా అయితే మంచిదే... బీదవాడు, ఇష్టంలేదు అంటే అర్థంలేదు. పట్టుదల, తనపంతం నెగ్గాలి. అంతేగా. మీరేమయినా కాదన గలుగుతున్నారా? ఏం, మీకున్న ఆస్తి చాలదూ. ఆ యిద్దరూ ఒకళ్లనొకళ్లు తగినవాళ్లు. సుఖమైన సంసారం వెళ్లబుచ్చగలరు” అన్నది జానకి.

“పెద్దవాళ్ల మాటను కాదనడం ఏమంత గౌరవ ప్రదమైన విషయంకాదు. జానకీ”

“అవును, బిడ్డల అభిప్రాయాలకుకూడా విలువయిచ్చి సంతవరకూ, పెద్దల అభిప్రాయాలకూ విలువ ఇవ్వనలసిందే. రాణి సంయుక్త కోరిన వసుడు తక్కువ వాడేమీ కాదు. ఆమె కోరికను పెద్దలు మన్నించి వుంటే భారత జాతి చరిత్ర మరొక విధంగా ఉండేది. జయచంద్రుని ఈర్ష్యాద్వేషాతే స్త్రీజాతిని తరతరాలుగా బానిసలుగా చేసినై. స్త్రీజాతి బానిసత్వంతో బాటు యూవద్భారతమే అస్వతంత్రమైపోయింది.”

తరువాత ముగ్గురూ ఆరోచనలోనే ఉండిపోయారు

గంభీరముద్రదాల్చి. శారదమాత్రం మాటలు వింటూండే
కాని నోరు మెదపడంలేదు. జానకి మళ్ళీ ఎత్తుకొంది తర్కం.

“కాదు పిన్నిగానూ. మళ్ళీ స్త్రీజాతి మేలుకొన్నది.
స్త్రీజాతితో పాటు యావద్భారతమూ మేలుకొన్నది.
దాస్యంలో ఉంచడం ఇంకెవ్వళ్ళకూ శక్యంకాదు. భారత
దాస్యవిముక్తితో బాటు భారతనారీ దాస్యవిముక్తికూడా
ఇంకా ఎంతో దూరం లేదు” అన్నది జానకి. శారద
తల్లి మానాన్ని ఆసరాగా తీసుకొని, ఎలాగయినా
ఒప్పించాలనే పట్టుదలతో.

“ఈ ఇంగ్లీషు చదువులతో మాబోటివాళ్ళం
మాట్లాడేందుకు నీలులేకుండాకూడ పోతున్నది.”

“ఒక అన్యాయాన్ని అసత్యాన్ని విసుక్కుచటానికి
ఒక ఇంగ్లీషు చదువే అవసరంలేదు పిన్ని. అది అన్యాయ
నుని వెలిసి న్యాయపథానుగామి కాకుంటే నేదాటు
వల్లించినా ప్రయోజనం లేదు”

స్తీతన్ముగారికి ఇంక వాదనాప్రతిభ పోయింది.
మామూలు తేలిక ధోరణితో అన్నది, “ఇంతకీ నీ వెవరిని
వరించానమ్మా జానకీ?!”

జానకి ఈ హటాత్ప్రశ్నకు కొంచెం కంగారు
పడ్డది. అంతవరకూ వీళ్ళవాదనలు వింటున్న శారద
అన్నది... “స్తీతారాంను ప్రేమించింది”

శారదతల్లి నిర్విణ్ణురాలయింది. ఇప్పుడు వాదనకు
మంచినీలు చిక్కింది. “అయితే ఆ స్త్రీ జనోద్ధరణ,

దీనజనోద్ధరణ నీవే చేయలేకపోయావా జానకమ్మ తల్లీ” అన్నదామె.

ఆమెమాటలలో కొంత ఎద్దేవ ధ్వనించింది. ఆ మాటలు జానకిమనస్సుకు చూలాలలా తగిలినై సూటిగా నచ్చి. ఖిన్నురాలయింది. “ప్రభూ! ఈ అంధకారంలో ఉన్న భారతనారీజాతి ఉద్ధరణ చేయలేవా!” అనుకొన్నది మనోంతరాళంలో. ఆమె నేత్రాలు అశ్రుపూరితాలయినవి.

“అవును నేను సీతారాంను ప్రేమించాను. అతని కొరకు నేనే పన్నెనా చేయగలిగేటంతగా ప్రేమించాను. అతని సుఖంకోసం ఏ త్యాగమైనా చేస్తాను. అతని సుఖం కోరే శారదను అర్థిస్తున్నాను పిన్నీ.” అన్నది జానకి.

శారదతల్లికి కళ్ళు అశ్రుపూరితాలయినవి. జానకి స్వచ్ఛందనం, ఆమె నేత్రాల్లోని త్యాగజ్యోతిని చూచికాని జానకి మాటలలోని తర్కం ఆమెకు అర్థం కాలా. ఆమె పవిత్ర హృదయానికి ఆశ్చర్యపడ్డది. అన్నది, “నీవు ప్రేమించానంటివి కదటమ్మా జానకీ!” అని.

‘అవును పిన్నీ. కాని సీతారాం అనే ఒక ప్రచండ మాకుతాన్ని అమృతోపెట్టి మలయమాకుతం అనుభవించగలిగే శక్తి శారదకుమాత్రమే ఉంది. సీతారాంలోఉన్న ఆ ప్రచండ మాకుతమే నాగోనూవుంది. కాబట్టి కుదరదు. సీతారాంలోవున్న ఆ మహాశక్తిని, విష్ణవాగ్నిని సావన నిర్మాణాత్మకపంథాలో సడపగలశక్తి శారదది. కాని చురుకుపాలు తక్కువ శారదలో. విష్ణవశక్తికి చేదోడుగా నిర్మాణాత్మకమైన శక్తి వాంఛనీయం. అందుచేతనే నారి

ద్దరిలో భగవత్ప్రేరితమైన ప్రేమాంకురం జరిగింది. ఇక నా సంగతంటావా — రెండు విప్లవశక్తుల చేరికవల్ల ఏ నిర్మాణాత్మకమైన పనులూ చేయలేం. అందువల్ల నే నేనేనానో దూరంగా తొలగిపోయాను సీతారాంనుండి. శారదకు ఆదర్శం ఎప్పుడూ సీతారాం మాత్రమే. మీ పెద్దవాళ్ళు మా కోరికను మన్నించాలి పిన్నీ!

ఈ పిల్ల వాళ్ళాశ్చరిచూస్తూ శారద తల్లి ఆశ్చర్యపడింది. వాళ్ళ కార్యదీక్షకు ఆమె తనుచు పులకించింది. జానకి త్యాగబుద్ధికి మనస్సులోనే ఆశీర్వాదించింది. సీతారాం గుణగణాలను వింటుంటే, అదినరలో అతనియందున్న అలసత్వం తొలగిపోయింది. కోటికిరణ ప్రభాసంలో సీతారాం ఒక మహావ్యక్తిగా స్ఫురించాడు. ఆ మహావ్యక్తిత్వంచెంత, శాంత స్వచ్ఛస్ఫటిక ప్రభాభాసురమైన తన ముద్దుల కూతురు శారదను పోల్చిచూచుకొందామె; పార్వతీ పరమేశ్వరులు స్ఫురించారు. స్రజానీకమంతా ముక్కుటి దేన తలుగా కనిపించారు. ఆ క్షణంలో ఈ ద్వేషం, ఈర్ష్య, ధనం అన్నీ తుచ్ఛాలయినవి ఆమెకు. ఆపవిత్ర స్ఫురణలో, ఆ దివ్యప్రేమ భావనలో ఆమెకు సింహాసనస్థమైన సీతారాములు గోచరించారు. ఆమెజీవితంలో శైలియనిపవిత్రానుభూతి పొందింది. జానకి చెప్పిన ప్రతివాక్యం ఒక దివ్యసందేశంగా భావించిందామె ... ఆమె చలభైరవశృజీవితంలో ఇంతటి అనుభూతి, శరీరక వాంఛలకు అతీతమైన దివ్య ప్రేమానుభూతి అననేమో శైలియను. భావ స్వాతంత్ర్యం అంటే ఏమిటోకూడ శైలియ దామెను. ఈ దివ్యదృశ్యం

ముందు ఆమె జీవితం—నిజానికి ఆమె ఒక్కజీవిత మేకాదు, చాలామంది జీవితాలను పోల్చిచూచుకొన్నది. కామతృప్తి ఆదర్శం—ఉదరపోషణే ... ముఖ్యదేశం ... పురుషుడనే అహంకారం... స్త్రీకిఅబలననే నిస్సహాయత—ధనకాంక్ష... ధనం కొని తెచ్చే పనికిమాలిన వ్యధ...దర్పమూ ... వీటన్నిటినీ...పవిత్రత్రేసు, స్వేచ్ఛా స్వాతంత్ర్యాలు, ఆదర్శ జీవితం, లోకకల్యాణం, అనే పవిత్రగానం తుచ్చ ప్రేరణలను తొలితంచేసినై. రోమాంచమైం దామెకు.

“జానకీ నీవొక దివ్యమూర్తివమ్మా.” అంటూ కాగలింపుకొన్నది. ముగ్గురూ పవిత్రానుభూతిని పొందారు. ఈ క్షణంలో శారద, జానకిలకంటే, శారద తల్లి చాలా ఉదాత్తమైనది. ఆమెలో కరుణ కట్టిన సనాతన మరభిప్రాయాలకన్నిటికీ అతీతురాలు కాగలిగింది. ఎంతో ఆత్మ వినుర్శనా పటిశువుంటేగాని ఈ అభిప్రాయాలకు రాలేకు సామాన్యులు. ఇప్పుడమ్మకు ఏదీ సమస్యలేకావు. ప్రతివిషయమూ నిజమైనదృక్పథంలో చూడగలదు. ఘనీభవించిన సనాతన కట్టుబాట్లు, ధనగర్వం, ఇలాంటి కాలమేఘాలను ఒక్కమొదపులో చెదరగొట్టగలగడమే ఆమెలోని విశేషం. శారద, జానకిలాంటి వ్యక్తులలో ఈ సనాతన భావాలన్నీ క్రమక్రమంగా లోకపు పోకడలు తెలుసుకొన్నకొలదీ విడిపోయినవి. శారదతల్లి వీటన్నిటినీ ఒకప్రచండ విద్యుత్ప్రేరణతో నిర్మూలించగలిగింది. అందుచేతనే ఆమె భార్యదేవగత ప్రశంసమైంది.

ఆ పవిత్ర భావస్ఫూర్తి క్షణికమేమో! ఆ విప్లవజ్యోతి

శారద జీవితంలో ఎలాంటి మార్పు తేగలుగుతుందో చూడాలి!!

కొంత సేపు అన్య క్షమన స్వభావంలో మునిగి, ఆ పవిత్రానుభూతినుండి శిష్టరిల్లుకొన్నాడు.

“ఇవాళ నిజంగా చాల గొప్ప రోజుమార్గా జానకీ! నా కొక తత్వోపదేశం చేశావు. శారద, సీతారాంను ఎరించటానికి నా అధ్యంతరమేమీ ఉండబోదు” అన్నదామె ప్రకాశంగా.

“ఇక ఎవ్వరి అధ్యంతరాలు కలుగకుండా చూసే బాధ్యతకూడా మీదే పిన్నీ”. అన్నది జానకీ. ఆనందంతో ఆమె చివాలున తేచి నుంచుని “ఈరోజు నాకూ చాల గొప్పదే, పిన్నీ. ఒక మేరుపర్వతాన్ని కరిగించి సౌమ్యవాహినిని దానిగుండా ప్రసహింపచేయగలిగాను” అన్నది తిరిగి ఆమె చేతుల్ని పట్టుకొని ప్రేమతో నొక్కుతూ.

‘భగవదేచ్ఛ తల్లీ!’ అన్నారామె అచంచల విశ్వాసంతో.

శారద సంతోషానికి మేర లేదు. జానకీ రాకముందు తనకంతా వ్యతిరేక వాతావరణమే ఒక గంట క్రితంవరకూ. ఇప్పుడు తన కష్టసుఖాలలో పాలుపంచుకోటానికి భగవత్ప్రేరణపల్ల జానక దొరికెంద. వ్యతిరేక అయిన తల్లితో తన మనసులోని బాధనుకూడా చెప్పుకో వెరచింది తను అంతకుముందు—ఇప్పుడు తన తల్లీ తనకోరికలకు అండగా నిలబడింది. శారద, జానకీ ఉదాత గుణాలకు నివాసం లిచ్చింది మనసులోనే. ఆమె శారదకు చిరపరిచితురా లే

గాని, ఆమె మనోభావాలను ఇంతగా ఎప్పుడూ వెలిసికొని ఉండలేదు శారద. 'ఈ కుంటిపడను ఒడ్డుకు మళ్ళించగల చుక్కానివి నీవు దొరుకుతావని ఎప్పుడూ అనుకోలేదు చెల్లీ! ఇంతమంచి చెల్లిని చూచి ఒకప్పుడు ఈర్ష్యకూడా చెందాను. 'పాపిష్టిదాన్ని, తమించు జానకీ' అన్నది శారద.

శారద చేతిని తీసుకొని చుంబించిన జానకీ 'నేను వస్తా పిన్ని గారూ!' అంటూ వెళ్ళిపోయింది. 'ఇవాళ్టికి ఇక్కడే ఉండవమ్మా' అని శారద తల్లి బ్రతిమలాడినా వినలేదు. 'ఇంకోరోజు ఉంటాలే పిన్ని సెలవలేగా!' అంటూ బయలుదేరింది జానకీ.

*

*

*

సీతారాం చికాకు పడిన మనస్సుతో ఇంటికి వచ్చాడు...

శారద ఏనుసుకొన్నదో... అంతగా మనసిచ్చి ఆపు రాలయిన ఆమెకు వచ్చేస్పృహకూడా మాటమాత్రం చెప్పకుండా వచ్చాడు తను. తన అదృష్టం ఎలాఉందోగాని... పరీక్షలముందు అన్నీ గొడవలతోనే గడిచిపోయింది ... అందరూ ఆశించినంతగా తను ఉత్తీర్ణుడు కాలేకపోయా. కనీసం మామూలుగానైనా ఉత్తీర్ణుడు కాలేకపోయాడు... చూడాలి గీతలో ఎలాఉందో. ఎడతెగని ఆలోచనలతో సతమత మౌతున్నాడు సీతారాం.

అనసూయమ్మగారు తను తమ్ముడింటికి వెళ్ళినప్పుడు సంగతి... తమ్ముడితో సంబంధం... ఎప్పుడు సీతారాంకో చెప్తామా అని ఆత్మతగా ఉన్నది...

భోజనం చేస్తున్న కొడుకుతో అన్నది అససూ
యమ్మ... 'నెలరోజులనుండి నువ్వెప్పు డొస్తావా అనేరా
అబ్బాయి. మొన్న మామయ్యగారింటికి వెళ్ళినచ్చాను'

సీతారాం స్తంభించిపోయాడు. కొన్ని సంవత్సరాల
తరబడినుండి తెగిపోయిన బంధుత్వం, దగ్గరకు రావడం
అకస్మాత్తుగా తల్లి నోటినుండి వినడంతోనే... సీతారాంకు
సుందరరామయ్యను మామయ్యగా పరిగణించాలంటేనే
అసహ్యం. తండ్రి గుణగణాలను, అలవాట్లను పుణికి పుచ్చు
కొన్న సీతారాం తల్లి మాట వినడంతోనే నిలుచునా
కంపించిపోయాడు. "ధనమదంతో కళ్ళు పొరలుక్రమ్ముకు
పోయిన సుందరరామయ్య చినికి తండ్రి చసపోయిన తను
వాత ఇప్పుడెలా దిరిజేరాడా!" అని ఆలోచించాడు
సీతారాం.

'నువ్వెందుకు వెళ్ళినమ్మా!... జరిగిన అనమానం
చాలకనా' అన్నాడు తమాయింతుకుని.

'మొదట నే వెళ్లలేదురా. అత్తయ్య, రంగమా
ఇద్దరూ ఒక మధ్యాహ్నంనాడు వచ్చారు... తరువాత
రన్నుని బలవంతంచేస్తే వెళ్ళక తప్పలేదురా అబ్బాయి.
ఎంత ఆప్యాయతగా మాట్లాడారనుకొన్నావ్. మంచి
మర్యాద జరిపారనుకో'

'వాళ్ళ ఆప్యాయతకు, మర్యాదకు నువ్వే సంతో
షించాలి. ఇనివర కేమయిపోయింది ఈ ఆప్యాయత? ముందు
మనకి బుద్ధివుండాలి' అన్నాడు కొంచెం కోపంతోనే
సీతారాం తమాయింతుకోలేక.

‘ఎలాగయినా అయినవాళ్ళు అయినవాళ్ళే. ఇదినరకు మాట్లాడలేదని, దూరంగా ఉన్నారని, లోపలవుంచుకొని, ఇప్పుడు నచ్చి మాట్లాడినప్పుడు బెట్టు చేస్తావుట్రా అబ్బాయ్!’

‘నువ్వేమైనా చెప్పమ్మా. ఇంతనరకు శత్రుత్వం పూనినవాళ్ళు ఇప్పుడు ముసిలాయన పోయిన ఆర్మెల్లకు నచ్చి మాట్లాడాల్సిన అవసరమేమిచ్చింది? అయినా, నీకూ పోలేదు; మమకారం. నేనున్నట్లయితే చెప్పేవాణ్ణి; తలవాచేటట్లు; దరిద్రులు’

‘అది కాదురా. ఎంతచెడ్డా మేనమామేగదా. బాగా ఉన్నవాడు. ఇప్పుడు పిల్లనిచ్చి నిన్ను అల్లుణ్ణి చేసుకోడానికి సిద్ధంగా ఉన్నాడు వాడు.’

‘సిగ్గులేకపోతేసరి, నీకు మతి సరిలేకపోతే నాకు మాత్రం ఉండదేమిటి. గడపత్రొక్కితే ‘ఏ మొహంపెట్టుకొని నచ్చానయ్యా...ఇది లక్షాధికారుల కొంపకాదు. ఇంకెక్కడికన్నా ఊరేగు’ అని చెప్పి మరీ పంపుతాను. ఇందుకా తల్లీ అంత ప్రేమగా ఇంటికివచ్చి మరీ తీసుకుపోయారు నిన్ను. వెధవబుద్ధిపోలా. ఇంతకీ ఆరాక్షసికి సంబంధం దొరకలేదా ఏమిటి మనపాలిట బడ్డాడు’

తమ్ముడిమీద అమితమైన మమకారంకల అనసూయమ్మ కొడుకుమాటలతో రెచ్చిపోయింది కోపంతో.

‘కావాలంటే నీబోటివాళ్ళని నందమందిని వెస్తాడు. ఎవ్వరూ దొరక్కకాదు...మనతో సంబంధం కలుపుకోవాలని ఎప్పటినుంచో ఉన్నది వాడికి.’

‘వందమందినికాకపోతే లక్షమందిని వెచ్చుకోమను. ఆయనదగ్గర డబ్బుంటే ఉండవచ్చునుగాక. ఆయనకు వశికే దేవ్యరూ ఇక్కడలేకు. ఆయన అక్కర్లా, ఆయన సంబంధం అననసరంలా. వాళ్లు మనయింటికి రాననసరంలేదుకూడ. నువ్వు ఈమాట చెప్పెయ్. నువ్వు చెప్పలేకపోతే నేను చెప్పగలను.’

‘పిచ్చిపట్టుదలలుపోక సమయానుకూలంగా న్యనహరించాలిరా. నువ్వు రంగమ్మను చేసుకోవాలి. దానికికూడ ఇష్టమేట. ఆ సీ వస్తుంది. లోటుండదు.’

‘పిచ్చిమాటలు మాట్లాడకే మరీనూ. నువ్వునికే కలలు కనబాక. రంగమ్మను లేదు, సుబ్బమ్మను లేదు. ఆ సీ ఎవరికి కావాలి. ఇప్పుడు తిండి తినడంలేదా మనం. తిండికి మొహంవాచినట్లు. ఏమిటి, ఆ దరిద్రపు సంబంధం అననసరం.’

ఆ రాత్రంతా సీతారాం ఎడ జెగని ఆలోచనలతోనే గడిపాడు. అక్కడ శారదకు తనకు మధ్య అకస్మాత్తుగా ఇనుప జెరలు విగింపబడినయ్. ఆ విషయం ఎంతనరకు సానుకులపడుందో మనం చెప్పలేకుండా తయారయింది. సెలవలుగదా, అని మన సిమితంకోసం ఇలావ సే ఇక్కడకూడ ఏదోఒక గొడవ. ప్రపంచమంతా స్వార్థంతో నిండిఉంది. మానవుని ప్రతి అణువులోనూ స్వార్థం పురివిప్పి నాట్యం చేస్తున్నది. ఇప్పుడూ ఆ నీచమైన స్వార్థంతోనే సుందర రామయ్య నీతి నిజాయితీ, సిగ్గు బిడియలూ లేకుండా, జెగిపోయిన బంధుత్వాన్ని కలుపుకో చూస్తున్నాడు. ఆ

కుటుంబానికి తమకు బంధుత్వం కలవడం కలలోసంగతులు. సుందరరామయ్య కూతుర్ని చేసుకోవడం కల్ల ... అమ్మ మాటలు వింటూఉంటే ఆమెకు తమ్ముడితో కలయడం ఇష్టంలాగానే ఉన్నది. అమ్మకు కోపమొచ్చినా సరే, తను వారిపొత్తు అభిలషించడు. కొన్నాళ్ళుపోతే బి. ఏ. సంగతి జేలుతుంది. ఎక్కడైనా ఉద్యోగం చూచుకొంటే; బండి ఒకదానికొస్తుంది. అదృష్టం బాగుంటే శారద తనకు దక్కుతుంది. లేకపోతే తను జీవితాంతం బ్రహ్మచారిగా గడుపుతాడుకాని, వివాహం చేసుకోవడం జరగని విషయం.' అనుకొన్నాడు సీతారాం...

తెల్లారి సీతారాంకు, అనసూయమ్మకు పూర్తిగా ముఖానంగా గడిచిందనే చెప్పాలి. సీతారాంనుండి మంచి జనాబును ఆశించిన అనసూయమ్మకూ, అతని గ్యేషమూ, తిరస్కారమూ గ్రహించినమీదట; నిరాశచేంది, సీతారాం అంటే కోపంగలిగింది. ఆడవాళ్ళు పుట్టింటిమీద మమతాదులను నదులుకోలేను. కొడుకు వారితో సంబంధాన్ని ఇష్టపడకపోవడమేగాకుండా చివరికి ఇష్టమొచ్చినట్లు తూలనాడాడు వారిని. అందుకని అనసూయమ్మ సీతారాంమీద ప్రేమ చూపలేకపోతోంది.

సాయంత్రం అయిదుగంటలవుతోంది. సీతారాం పేపరుచూస్తున్నాడు. అనసూయమ్మ ఇంట్లో ఏదోచేస్తోంది. ఇంతలో సుందరరామయ్య దర్పంతో హుందాగా లోపలికొచ్చి 'అక్కయ్యా!' అని అనసూయమ్మను పిలిచాడు.

ఎవరా అని సీతారాం ఇనతలికినచ్చి చూశాడు. సుందరరామయ్య. అతనికళ్లు ఎర్రనై పుగ్రూపందాల్చినై. అతనిమీద ద్వేషం పెల్లుబికి వచ్చింది. కుత్సితుడు, ధన మదాంధుడు. గర్విష్టి అతనిమీద ద్వేషంకో సీతారాంకు మాట్లాడడానికికూడా యిష్టపడలా. కాని కోపంపట్టలేక అరిచాడు “ముందు గడపదిగు. ఎందుకు వచ్చావ్!” అని.

సుందరరామయ్య ఇలాంటి పరిస్థితి తటస్థించుతుం గని ఆశించి ఉండడు నిర్విణ్ణుడై అడుగుకదపలేకపోయాడు.

“వెళ్ళవయ్యా! ఎందుకొచ్చావ్. ఇది బీదవాడి కొంప. నీబోటి డబ్బున్న వాళ్ళు రాగలిగేది కాదు!”

అనసూయమ్మ వచ్చి పరిస్థితిచూచి అచేతనురాలయి పోయింది. “ఏమిటా అని. ఎంత మాట పడినో అంత మాటేనా? నువ్వెవరివి వాణ్ని పొమ్మంటానికి.”

“నువ్వు మాట్లాడబోకు. నీపని నువ్వు చూచుకో...” అనసూయమ్మతో అని సుందరరామయ్య నైపు చూస్తూ ‘మీకూ, మాకూ ఎటువంటి సంబంధాల్లా లేవు. నువ్వెవరకో, నే నెవరో. ఆ ఆశ వదులుకో. ఈ యింటి గడప త్రొక్కే సాహసం చేయబోకు ఇకముందు. మీకూ మీడబ్బు గంగలో కలవండి పోయి. సిగ్గులేకుండా ఎలా రాగలిగావ్.’

సుందరరామయ్యకు పాతాళానికి అణగారిపోయి నట్లనిపించింది. సీతారాం తండ్రిలాంటి అభిమానస్తుడు కాడనుకొన్నాడు తను. తండ్రికన్న రెండాకులు ఎక్కువే చడినాడు ఇతను. ఈసారి కూతురు పెళ్ళి చేసెయ్యవచ్చును

గదా అని ఆశపడ్డాడు. లోకం కోడై కూస్తోందాయె. అటు, ఎదిగిన పిల్లని ఇంట్లో ఉంచుకొన్నాడోహోయ్ ! అని... పరువుపోతోంది. సీతారాం అరుపులతో, సుందరరామయ్య ముఖం చిన్నపోయింది. ఈ రభస, దానినపోయే వాళ్ళం దనూ చూస్తున్నాను. నామోషీ.

సుందరరామయ్య మాకుమాట్లాడకుండా తలనంచు కొని ఇంటిదారి పట్టాడు అనమానభారంతో.

అనసూయమ్మలో దుఃఖం, పొంగి పొరలి కట్టలు క్రేంచుకొన్నది—

తరువాత అయిదారురోజులు ఇద్దరికీ మాటలు లేకుండానే దొర్లి పోయినై.

ఈ ఆరురోజులూ సుందరరామయ్య అనమానంతో వీధి మొహం చూడలేకపోయాడు.

సీతారాం దినచర్య స్తబ్ధంగా జరిగిపోతున్నది. ఎనరి పనులు వాకు చేసుకుపోతున్నాను. కాని మాటలు లేవు అనసూయమ్మకూ సీతారాంకు. ఆమెకు కొడుకుమీద అమితమైన కోపంగా ఉన్నది తనమాట పెడచెవిన పెట్టాడని. తను చెప్పినట్లు చేసినట్లయితే బోలెడు ఆస్తి వచ్చేది. ఆమె మనస్సు అంతా, ఆస్తి, డబ్బు; తమ్ముడి కూతురితో కొడుకు పెళ్ళి, వీటిచుట్టూ నిరంతరం పరిభ్రమిస్తున్నది.

ఈ వారంరోజులూ మనస్సు అశాంతితో సతమతమై పోయిన సీతారాంకు ఇంకా ఆ ఊరిలో ఉండబుద్ధి కాలేదు. ఇంట్లోఉన్నా ఎవ్వరూ హృదయం విప్పి నవ్వుతూ మాట్లాడలేదు. అమ్మ శత్రువును చూచినట్లు చూస్తూ,

ముభావంగా ప్రవర్తిస్తున్నది. ఇక్కడ ఇలా చికాకు, గడిపేకన్నా ఒకసారి గుంటూరు వెళ్ళి శర్మగారిని, తెలిసిన వారిని కలుసుకొనివస్తే బాగుంటుందనుకొన్నాడు సీతారాం.

వెంటనే ఆ సాయంత్రమే బయలుదేరాడు గుంటూరుకు. అనసూయమ్మ మెదలకుండా ఊరుకొంది మాట్లాడకుండా. సీతారాంకూడా ఏమీ చెప్పలేకపోయాడు.

ఇంతవరకు చెప్పి మూర్తిగాను దీర్ఘంగా నిట్టూర్చాడు. 'నిద్ర వస్తున్నదా మురళీబాబూ!' అన్నారు మురళీవైపు చూస్తూ.

“లేదు బాబుగానూ, చెప్పండి. సీతారాం కథ చాల ఉన్నకత కల్గిస్తున్నది. కాని మీ ఆరోగ్యం చెడిపోతుందేమో బాబుగానూ!”

“నా దేంటోయ్ ... పగలల్లా నిద్రదేగదా. నా కేం కష్టంగా లేదు. నీ కేశ్రమ. సీతారాం గాథను ఇహ క్లుప్తంగా ముగిస్తాను మురళీ, విను.” మాట్లాడుతుంటే మూర్తిగారి కనుకొలకుల్లో చిక్కని నీరు తళుక్కుమంది.

దూరాన రైలుకూత సన్నగా ధ్వనిస్తోంది. అర్ధరాత్రికూడా రైలున్నదన్నమాట. చెట్లసందులలోనుండి చంద్రుడి అమృత కీరణాలు నేలను చుంబిస్తున్నాయ్. ఇంతలో ఉధృతంగా గాలి వీచింది. గాలికి జాజిమల్లె జలజల లాడింది. గులాబిగుబురు గుబగుబలాడింది.

మూర్తిగాను తిరిగి చెప్పడం మొదలుపెట్టాడు.

“కష్టాలు మంచు నుంపరలలాంటివి... అకస్మాత్తుగా ఎండరాగానే మాయమవుతాయి. కొన్ని కిష్టసమస్యలు కూడ అంతే. అప్పటివరకు వాటి పరిష్కార విధానం తెలియక, ఎంతో మానసిక గ్లానికి గురి అవుతాము. కాని అకస్మాత్తుగా, ఎవరి ప్రచేయం లేకుండా ఆ సమస్యలకు పరిష్కృతి లభించినపుడు మన ఆనందసంద్రానికి చెలియలి కట్టలుండవు.”

అలాగే అయింది మన సీతారాం పరిస్థితి, గుంటూరు చే రేదాకా; శారదకు తనకు గల అనుబంధబంధం పటిష్టమవునో కాదో అనే సమస్య మహామేరు రూపం దాల్చి భయపెట్టింది. అతనిని. అప్పటివరకు శారద అతనికి అలభ్యమూ; మృగతృష్ణచందమూ. కాని అతను గుంటూరు చేరి శర్మగారింటికి వెళ్లేటప్పటికి అతనికి అసాధ్యమనిపించిన వన్నీ సులభసాధ్యాలుగా, సంతోషవార్తలు అయినై.

సీతారాంను చూస్తూనే శర్మగారన్నారు. “అదీ. అలాగుండాలి. వెయ్యేళ్లాయుస్సు నీకు సీతారాం. నిన్నటి నుండి శారద గోలచేస్తోందోయ్, నీ అడ్రసు నగయిరాల కోసం. శారదవాళ్లు ఇక్కడే ఉన్నారు.”

అసలు సంగతేమిటో సీతారాంను బోధపడలా. శారద వాళ్ల స్వగ్రామం వెళ్లి వుంటుంది. శర్మగారు వాళ్లింట్లోనే ఉన్నదని అంటున్నారు. అంతా అయోమయంగా ఉన్నది. సందిగ్ధంతోనే అన్నాడు సీతారాం, ‘శారద వాళ్ళు వెళ్లిందికదా శర్మగారు!’

శర్మగారు నవ్వుతూ తన డ్రాయింగ్ రూమ్ లోకి తీసి
కొని వెళ్ళారు సీతారాంను.

“అవును సీతారాం. శారద వాళ్ళవూరు వెళ్ళింది.
మీ యిద్దరు అదృష్టవంతులు. అక్కడ శారద స్నేహితు
రాలు, శారద కలిసి అవియివీ బోధించి శారద తల్లి పట్టు
దలను సడలించేశారట. శారద సీతారాంను తప్ప
యింకెవ్వరినీ వివాహం చేసికోదని, ఒక వేళ మనం వ్యతి
రేకులమైతే పిల్ల జీవితాంతం అవివాహితగానే ఉంటుంది
గాని; అనవసరంగా మూర్ఖపు పట్టుదలలతో దానిజీవితం
నాశనం చేయవద్దని, శారద తల్లి దండ్రుతో పోలి మీ వివాహ
నికి సుముఖుణ్ణి చేసిందట. మొదట కొన్ని రోజులు గుని
సినా చివరికి ఆవిడ బలవంతాన పోరగా పోరగా ఒప్పు
కొన్నాడట. వాళ్ళందరూ ఇక్కడకే వచ్చేశారు.
మా యింట్లోనే జరుపుకొందాం మీ వివాహం.”

సీతారాం వచ్చాడని, వివాహానికి సుముఖుడై
నాడని, తెలిసి శారద చాల ఆనందించింది. ఆమె ఇప్పుడు
పెళ్ళికూతురు. ఆమె యిప్పుడు సీతారాం కంట పడడం
లేదు సిగ్గుచేత. సీతారాంకూడ ఈ అకస్మాత్ సరిహ
మానికి ఆనందించాడు. తను కలలోకూడ ఆశించని
ఈ ఫలితానికి, శారద పట్టుదలకు అచ్చేరువందాడు. ఇంటి
వద్ద అమ్మ ఎలాగో ఈ వివాహానికి ఇష్టపడదు. ఆ పేర్ల
దాకా ఆమెకు తెలియకపోతేనే మంచిది అనుకొన్నాడు
సీతారాం. శారదతల్లికూడ సీతారాంను ఆప్యాయతతో

పలుకరించి, అప్పుడు జరిగిన అవమానానికి ఓమాపణలు
కోరుకుంది.

శర్మగారంటోనే శారద సీతారాంల వివాహం
ఘనంగా జరిగిపోయింది. శుభలేఖ ఇంటికికూడ పంపా
డొకటి. మొదట సీతారాంతల్లి అనసూయమ్మ కొంత
జంబీలు పడిపోయినా; తనూయించుకొని ఆమెకూడ
కొడుకు వివాహానికి హాజరైంది. ఆమెకుకూడా అన్ని
మర్యాదలతో, వివాహం ఏ హోటూ లేకుండా జరిపిం
చాను శర్మగారు. రమణారావుగారు వివాహానికి రాలేదు.
మొదట తన మాటలకు తల వ్రాపి చివరికి సీతారాం సంబం
ధానికి సుముఖురాలయిన శారద తల్లిదండ్రులమీద,
ఆయనకు కోప మొచ్చింది. బంధులాటలూ, అలకపాన్పులూ
నాక బనీ అప్పగింతలూ వగయిరా వాకీక కార్యాలన్నీ
సక్రమంగా, సరదాగా జరిగిపోయాయి.

ఆ రోజురాత్రి... ఏ రోజురాత్రికోసం మనిషి హోయూ వ్యసం
అంటున్నదాది హృదయం ప్రవృత్త్యూతూ ఉరకలు
నేస్తూ ఉంటుందో, ఏ రాత్రి రెండుపవిత్రాత్మలకు దివ్యాను
గంధానం చేస్తుందో, ఏ రాత్రి మాంపుని జీవితంలో
నూతనోపస్థులను ప్రకాశింప జేస్తుందో...

...ఆ రాత్రి సీతారాం గదిలో పట్టెమంచంపైన
ఏనేరో మధురోహాలలో మైచురీచిఉన్నాడు.

శారద వినీలకబనీబంధంలో మల్లెలు ముడిచారు.
అనంతాకాశంలోని నీలికాంతుల మధ్య తారకాసముదా
యంలా జడలో మల్లెలు మెరుగునగా,
మల్లెల సుగంధ పరిచుకొన్నో, తాకుతున్న లావణ్య లహ
రున్నో, నునుసిగ్గు దొంతరలతో, తడబాటు అడుగులతో,
అల్లసానివారి వనూధినిలా శారద గదిలో ప్రవేశించింది.

నీతారాం లేచినచ్చి శారదకు సుస్వాగతం
చెప్పాడు. ఎమరుగా అనురాగంతో, సిగ్గుతో కుందించుకు
పోతున్న ముఖాన్ని పైకెత్తుతున్న నీతారాం చూడాలను
స్పృశించి కళ్ళకద్దుకొన్నది శారద.

“ఛా!... ఏమిటి శారదా అది”

“మీరు నా కోటి తపస్సుల ఫలం!”

“నీవు నా భాగ్యదేవతవు శారదా! నా భావి జీవి
తానికి మెరుగులు దిద్దడానికి నీవు గోహదం చేయాలి!”

నీతారాం ఆనందానురాగంతో శారదను అక్కున
జేర్చుకొన్నాడు.

“ఈ రోజునుండి నీవు బీదదానివి అయినావు
శారదా!”

“అశాశ్వతమయిన ఆ ధనంకన్న, మీ పవిత్ర
స్నేహసాంగత్యాలే నాకు కావలసింది. మీరు నాకు లభిం
చడం, కోటి ధనరాసులు లభించడంతో సమానం.
మీ ఆదర్శాలతో సర్వదా నేను ఏకీభవిస్తాను. మీకు
చేయూతనిస్తాను.” అన్నది శారద అచంచల విశ్వాసంతో.

శారదతండ్రిగారు కొంత పొలం, డబ్బూ సీతారాంకు కట్నంకింద ఇస్తానన్నా అతను ఒప్పుకోలేదు. శారదకూడ సీతారాంనే సమర్థించింది. శర్మగారుకూడా ఇద్దరికి నచ్చ చెప్పడానికి ప్రయత్నించి విఫలయ్యారు. శారద తల్లిదండ్రులు కొంచెం బాధపడ్డా, తర్వాత సమాధానపరచుకొన్నారు. సీతారాం స్నేహితులు, ఇతర లెక్కరట్లు, సీతారాం ఆదర్శానికి, శారదతో వివాహానికి మనఃపూరిగా అభినందించి, చాల కానుకలు బహూకరించారు.

సీతారాం శారదను తన గ్రామం తీసికెళ్ళే రోజు శారద తండ్రి పక్కకు పిలిచి అన్నాడు.

“చిన్నప్పటినుండి నిన్ను పువ్వుల్లో పెట్టి పెంచాం తల్లీ! నీ మనఃపూరిగా ఈ వివాహమయిందని నాకు తెలుసు. కాని నాకేదో వెల్లిగా ఉన్నది. అతనేమో లాంఛనాలు తప్ప ఏమిస్తానన్నా తీసుకోలేదు. నువ్వు అలాగే అన్నావు. మరిమీగురించి నాకు బెంగగా నేడంటుంది. నువ్వెలా గడుపుతావో అక్కడ!”

“ఆడపిల్లయిన తనువాత ఒకరింటికి ఎప్పటికయినా వెళ్ళక తప్పదు నాన్నా! నాకేం ఫరవాలేదు. వారేమీ తీసికోలేదని ఏమీ అనుకోబోకండి. నా గురించి మీరు బెంగపెట్టుకోవద్దు నాన్నా! మీ మనస్సు నొప్పించినట్లయితే ఊమించండి మీ కూతుర్ని!”

శారద తండ్రి దుఃఖం ఆపుకోలేక ఉత్తరీయం నోటికి అడ్డం పెట్టుకొని, కన్నీటిని తుడుచుకొన్నాడు. శారద తల్లి

కూడా విచారంతో వున్నా, అంతగా పైకి కనిపించనీయ లేదు. ఎలాగైనా వారు సీతారాం శారదలను భార హృద యాలతో వీడ్కోలు ఇచ్చారు.

మామూలుగా రోజులు గడిచిపోతున్నాయి. సుందర రామయ్య, సీతమ్మల లోపాయికారీ వ్యవహారం సానుకూల పడలేదు. సీతారాంకూడ తండ్రి మాదిరిగానే అభిమాన వంతుడని తమను తిరస్కరిస్తాడని వారు ఆశించలేదు. వారి ప్లాను తలక్రిందులయి, రంగడి వివాహ సమస్య సమస్యగానే మిగిలిపోయింది. సీతారాం వివాహం విషయం విని ఆ ఆశను పూర్తిగా వదలుకున్నాడు వాళ్ళు.

అనసూయమ్మకు తమ్ముడితో బంధుత్వం దగ్గరకు వచ్చినట్లే వచ్చి, దూరమనడంతో; సీతారాం వ్యవహారానికి మంటగానే ఉన్నది లోలోపల. తమ్ముడితో సంబంధం కలుపుకొంటే; కొంత ఆస్తి కలిసివస్తుందని; బీదరికానికి స్వస్తి చెప్పి, లోటులేకుండా గడపనచ్చనీ ఆమె ఎంతో ఆశపడింది. తండ్రి అలవాట్లూ, ఆదర్శాలు నర నరానా జీర్ణించుకొని వంటపట్టించుకొనిన సీతారాం వారినో పొత్తుకలుపుకోడానికే ససేమిరా అన్నాడు. పోనీ ఈ చేసుకొనిన సంబంధంకూడా బాగా ఉన్నవాళ్ళే నను కొన్నా; ఒక్కపైసా తీసికోకుండా ఆదర్శం పేరుతో ఉత్త చేతులతో ఇంటికి వచ్చారు. ఈ విషయంలో సీతారాం, శారదలమీద ఆమెకు బాగా కోపంగాఉన్నది. శారదతో ప్రేమతో హృదయం విప్పి మాట్లాడలేకపోతోందామె.

ఆమెకు తెలియకుండానే శారదంటే ఒక రకమయిన అయిష్టత, ఏహ్యత ఆమె మనస్సులో పెరిగిపోతున్నవి. సీతారాం అన్నా సద్భావంలేదామెకు. సీతారాం, శారదలు ఈ విషయాన్ని చూచాయగానన్నా కనిపెట్టలేకపోలేదు. కాని ఎవరికి వారు ఏమీ పట్టనట్లు మెలుగుతున్నాడు.

రక్తసంబంధంమీద ఎంత ప్రేమాభిమానాలున్నా, వారిమీద నమ్మకాన్ని పురస్కరించుకొని వారినుండి దేనినైనా ఆశించి ఆశతో ఎదురుచూచి; చివరికి ఏమీ పొందలేక ఆశ నిరాశయితేమాత్రం; ప్రేమాభిమానాలు, మనుతావాత్సల్యాలూ, బంధుత్వం, సవసిపోయి, శతృత్వం పెరుగుతుంది. ఇవన్నీ మానవుని సంకీర్ణమైన మనస్సుకు, నీచమయిన స్వార్థానికి తార్కాణాలు.

బి. ఏ; రిజల్టునచ్చినయ్. శీతారాం అనుకున్నట్లే అందరూ ఆశించినంతగా; ఫస్టున రాలేదు. శారదకూడా అలాగే...యిద్దరూ మామూలుగా ఉత్తీర్ణులయ్యారు.

అయినా వారిద్దరి సంఘోషానికి మేరలేకపోయింది... శారద ఇంకా బి. ఏ. ని పూర్తిచేయదలచుకోలేదు. సీతారాంకూడా పై ప్రయత్నాలకు పోక; ఎక్కడైనా ఉద్యోగ ప్రయత్నాలు చేద్దామని నిశ్చయించుకొన్నాడు. ఇప్పటికే ఎంఐ ఇబ్బందితో ఆ డిగ్రీవరకు నెట్టుకొచ్చాడు తను. ఇప్పుడు శారదకూడ తోడుగాఉన్నది. అసలే అమ్మ; ఆమెయిష్టానికి వ్యతిరేకంగా పెళ్లాడడంతో ప్రతిదానికీ శారదంటే మండిపడుతోంది. తనన్నా అసహ్యించుకొంటున్న

దని తను గ్రహించకపోలేదు. చదువు విషయంలో ఆమె నుండి సహకారం లభించడం కష్టం. ఇక ఎలాగో చదువు సాగదు. ఇహ మామగారి ఆర్థికసహాయాన్ని ఆశ్రయించడం అంత బుద్ధితక్కువ ఇంకొకటిలేదు. అది తన ఆశయానికి పూర్తిగా విరుద్ధం. అలాగే తనకు చేదోడు వాదోడుగా శారద లభించింది. ఎలాగో ఉద్యోగం సంపాదిస్తే ఎవరి ప్రమేయం లేకుండా తమ భవిష్యత్తును తాము చూచుకోగలరు. అందుకు శారద తన పూర్తి సహకారం లభింపజేస్తుందనడంలో సందేహం లేదు తనకు.

ఈ విషయాన్నే వివరంగా శారదతో మాట్లాడుతున్నీతారాం. శారద అలాగేనన్నది...

అప్పటినుండి నీతారాం ప్రతిఉద్యోగానికీ ప్రయత్నం చేస్తూనే ఉన్నాడు.

ప్రతిరోజూ ఇంట్లో అత్తాకోడళ్ళ మధ్య తగవులు జరుగుతూనే ఉంటై. చిన్న చిన్న వ్యవహారాలకుకూడా శారదతో తగవుపెట్టుకొని గలభాచేసేది అనసూయమ్మ - నీతారాంనుకూడా వీరిమీదవారిమీద పెట్టిదెప్పుడోంజేది ఆమె.

వయస్సు పెరిగినకొద్దీ మానవులకు మనస్సులు వెర్రితలలు వేస్తాయి కామోలు. సంబంధం ఆమెకు ఇష్టంలేనంత మాత్రాన నవమాసాలు మోసి, పెంచి పెద్దచేసిన ఆమెకు నీతారాం కొడుకు, శారద కోడలు కా లేకపోయారు.

ఇంటుడు చాకిరీ అంతా శారదే చేసినా అనసూయమ్మకు తృప్తిలేదు. భోజనం దగ్గరమాత్రం శారదకు పచ్చడిమోసకులే. శారద సహనానికి మరోపేరు. నీతారాం

ఏమీ చేసే పరిస్థితుల్లో లేడు. విషయం అతను గ్రహిస్తూనే ఉన్నా; శారద తనతో ఎప్పుడూ చెప్పేదికాదు. అన్నీ దిగమ్రొంగి ఎంతో ఓర్పుతో మెలిగేది.

కాని కాలం దేనికైనా కలిసి రావాలి. మానవ ప్రయత్నాలకు తోడుగా దైవానుగ్రహంకూడా ఉండాలి. నెలలు గడుస్తున్నా సీతారాం ప్రయత్నాలు ఒకదారికి వచ్చేరోజుమాత్రం రావడంలేదు.

- గుంటూరులో ఇద్దరు ముగ్గురు తెలిసినవాళ్ళు ప్రయత్నం చేద్దామని హామీ ఇచ్చినా; కార్యరూపంలో ఒక్కటీ సానుకూలపడటంలేదు. సీతారాం ఈ పరిస్థితులలో విచారంగా ఉంటే శారద ధైర్యంచెప్పేది. “ఏమిటండీ... చిన్నపిల్లాడిలా మీరూ అలావుంటే ఎలా. దేనికైనా కాలం ఒనగూడాలికదా!” అని.

ఇంటి పరిస్థితులు; శారద, అనసూయమ్మల మధ్య ఒక నిమిషం పడకపోవడం; చూస్తుంటే, శారదను తీసికొని ఎత్తినా దూరంగా వెళ్ళిపోదామనుకొనేవాడు సీతారాం ఒక్కొక్కసారి. కాని యిల్లు కదిలితే తుణం గడవాలన్న డబ్బు ఉండాలి. ఎంత అశాంతిగా ఉన్నా యిక్కడ అర్థా కలితోనైనా కాలందోస్తుతోంది. అప్పటి సీతారాం పరిస్థితి అరిటాకు ముల్లు సామెతతో సరిపోతుంది. ఎవ్వరికి కోపం వచ్చినా అతనికే నష్టం. సీతారాం వెనకాముందూ ఆలోచించాల్సివచ్చింది...తన కర్తవ్యం ఏమిటో పాలుపోతే దతనికి.

*

*

*

ఉద్యోగంకోసం సీతారాం చేసిన ప్రయత్నాలలో ఒక్కటి కలిసిరాలేదు. ఎన్నింటికి దరఖాస్తులు పెట్టుకున్నా ఆ ఖాళీలన్నీ అంతకుముందే భర్తీ చెయ్యబడి, నామకః ఇంటర్వ్యూలుగావడంతో; సీతారాం బి. ఏ. డిగ్రీ అతనికి ఉద్యోగం సంపాదించి పెట్టలేకపోయింది.

తన జీవననిర్వహణకై; ఉదరపోషణనికై అక్కరకు రాని ఈ డిగ్రీచదువు అన్నేళ్లు కష్టించి తను ఎందుకు చదివినట్లు?... అంతడబ్బు ఖర్చయినా; డిగ్రీరాగానే ఉద్యోగం లభిస్తుందనుకోడం వ్యర్థం. ఇటుచూడగా ఇంటి పరిస్థితులు రోజురోజుకూ అగంతేనివే; అశాంతికరంగా తయారవుతున్నాయి. తల్లిదండ్రుల్ని, మేనమామనీ నెగ్గుకొచ్చి శారద తనను వివాహం చేసుకొన్నదీ, ఈ అశాంతిమయ వాతావరణంలో; సంకీర్ణభావాలమధ్య నలిగి, వ్యర్థ జీవితాన్ని గడపడానికా? ఇప్పటికే నిరుద్యోగంతో చాలా కాలం వృథాగా గడిచిపోయింది. తను ఇప్పుడేం చేయాలి. ఏమిచేయాలన్నా ఏదారీ గోచరించటంలేదు. ఈ ఇంటి పరిస్థితి; నిరుద్యోగ సమస్య సీతారాంకు ఒక తీరని సమస్యే అయిపోయింది.

*

*

*

యూవత్వపంచం యుద్ధపు అగ్నిజ్వాలల్లో దహించుకుపోతోంది. ఘాసిస్తు రాక్షసులు యూవత్వపంచాన్నీ ఏక భ్రాతృభవత్యంగా ఏలుదామనే ముప్పుద్ధిలో విజృంభించాడు. మిత్రరాజ్యాలను, సామ్రాజ్య సమలకు మధ్య తీవ్రసంఘర్షణ చెలరేగుతున్నది.

జపాను రాజ్యాధిపతే, యిటనీ ముసోలిసీ, జర్మన్ నాజీ నియంత హెట్లర్ ఏకమయినారు. మిగతా ప్రపంచం ఏకమయింది వారి ఆట కట్టించడానికి.

ఆ నాజీ న్యతి గేక యుద్ధంలో మనభారతీయుల్ని కూడా పాల్గొనమని బ్రిటిష్ ప్రభుత్వం కోరింది.

“ఈ బ్రిటిష్ వాళ్లు మన దేశంనుండి వెళ్ళిపోవాలి. జపానువాళ్ళు మన దేశంలో ప్రవేశిస్తే వాళ్ళపని మనం చూడగలం. ఏ పరాయివాణ్ణి మన నేలమీద సహించం. మా భారతీయుల అనుమతి లేనిదే భారతదేశాన్ని యుద్ధంలోకి ఈడ్వటం నిష్పూర్వం చలగాటం. మాకు స్వతంత్రం కావాలి. మిత్రరాజ్యాలుచేసే యుద్ధంలో ఇండియా స్వతంత్ర ప్రతిపక్షిణి మాత్రమే పాల్గొనగలదు” అని నినాదాలుచేస్తూ సహాయ నిరాకరణోద్యమం ప్రారంభించి యుద్ధంలో పాల్గొనడానికి ససేమిరా అన్నాడు మనవాళ్ళు. అయినా, కూటికిలేనివాళ్ళు రోజులు భారంగా దొర్లించ లేక; అటు ఉద్యోగాలు ఏదీదొరక్క తప్పనిసరిగా జేసుకున్నాడు. బ్రిటిష్ ప్రభుత్వం కూడా; ఈ ఫాసిస్ట్ న్యతి గేక యుద్ధం పూర్తి కాగానే మన స్వతంత్రం విషయం ఆలోచిస్తానని హామీ ఇవ్వడంతో, భారతీయ యువకులుకూడా యుద్ధంలో జేసుకున్నారు. సైన్యంలో జేరటానికి ప్రతి పోయినీకీ పీలుగా; పట్టణాలలో రిక్రూటింగ్ ఆఫీసులు నెలకొల్పారు.

సీతారాం ఆలోచనలు ఈ విషయంవైపుకు మళ్ళివై. ఇంటిదిగ్గర ఈ గొడవలతో మ్రగ్గి, ఉద్యోగం లేకుండా బాధ

ప సేక న్న యుద్ధం లో జేరి వే; పరిస్థితులు కొంత మోగుగుస
బడవచ్చు. తను సెలెట్టుకావడం అంత కష్టమైన విషయం
కాదు. ఆ అనుమానం మాత్రం లేదు తనకు. యుద్ధంలో
జేరడానికి కావలసిన యోగ్యతలు కూడా సరిపోతాయి. తనది
బలిష్టమైన శరీరం. యుద్ధంలో జేరి వే డబ్బు బాధ తప్పనుంది.
ఇంటికి డబ్బు పంపుతుంటే; పోట్లాటలు, కలతలు వాటంత
ట పే సర్దుకుపోతాయి. శారదను విడిచి కొన్నేళ్ళ పాటు
వియోగ భారం అనుభవించాలి. శారద ప్రేమించి వెళ్ళి చేసు
కొన్నందుకు కొన్నేళ్ళు కూడా ఆనందం అనుభవించకుండా
కష్టాలలో, పడని వాళ్ళలో, వదలి స్రవాసంలోనికి వెళ్ళి
పోవాలి తను. పరిస్థితుల నెదిరించి తనను పొందినందుకు
శారదకు సుఖశాంతులు లేవు. కాని తప్పదు. పరిస్థితులు
అలాంటివి. అప్రయోజకుడైన కొడుకు చివరికి తల్లికి కూడా
పరమశ్రేష్ఠుని క్రింద జమే. చెప్పితే శారద వెళ్ళనివ్వను.
జేరిన తరువాత యుద్ధం ఎన్నాళ్ళుంటుందో చెప్పడం కష్టం.
ఇంటి పరిస్థితులు, ఉండటానికి వీలులేనివిగా మారినప్పటికీ,
ఎన్నాళ్ళయినా, అక్కడే ఉండడం తప్పదు. ఇన్ని ఆలో
చించి సీతారాం చివరికి మిలిటరీలో జేరడానికి నిశ్చయించు
కొన్నాడు.

మరునాడే సీతారాం వెళ్ళాలని నిశ్చయించు
కొన్నాడు.

ఆ రాత్రి... వెళ్ల వాకి వే శారదను వదలి తను దూరంగా
వెళ్ళిపోతాడు కొన్నాళ్ళ పాటు. పనీపాటా అయిన తరువాత

శారద నచ్చింది. ఇదినరకటి శారదకు, ఇప్పటి శారదకు
 వేడా కనిపెట్టలేకపోలేదు సీతారాం. ఆమె వదనంలో
 విషాదచ్ఛాయలు అలుముకొన్నాయి. చిక్కి శల్యమై
 ఉన్నది.

శారద గర్భవతి. యిటువంటి పరిస్థితులలో ఆమెను
 వదలి వెళ్ళడానికి సీతారాంకు మనస్కరించలేదు. కాని
 పరిస్థితుల ప్రాబల్యంవల్ల వెళ్ళక తప్పదుకూడ.

శారద దగ్గరకు వచ్చింది.

“నన్ను పెళ్ళాడి చాలా కష్టాలు పడ్తున్నావు
 శారదా...కదూ!” అన్నాడు సీతారాం ఆమె చేతుల్ని
 పట్టుకొని ఉద్రేకంతో, విచారంతో.

“ఏమిటండీ మీరనేదీ. ఎలాగో ఉన్నాను మీరు...
 ఎప్పుడూ ఆ ఆలోచనలేనా?” విచారపు నవ్వు ఆమె
 పెదవులపై లాస్యంచేసింది కొంతసేపు. తిరిగి శారద
 అన్నది. “మీరు నాకళ్ళముందుంటే చాలు. ఇనన్నీ కష్టా
 లుటండీ నాకు. నా హృదయాన్ని అర్పించిన మీరు; నాకు
 దక్కారు. అంతేచాలు. నాకు ఇంకా లోతుమిటి? ఇక
 డబ్బంటారా?...అది ఇవాళుంటుంది, రేపు సోతుంది. దాని
 దేముంది. నేను ఎంత భయానక హాలాహాలాన్నయినా
 అమృతప్రాయంగా చవిచూస్తాను” అన్నది శారద సజల
 నయనాలతో కుద్రకంతంతో.

సీతారాం తిరిగి రెట్టించాడు. “చూడు శారదా...
 నిజంగా దాయకుండా చెప్పు. నన్ను కట్టుకొని ఏమి సుఖ
 పడ్డావు నీవు? ఎంత బాధపడ్తున్నావో. బహుశః నాస్థితి

యింత హీనమవ్వకుండని అనుకొని వుండవు. జీవితాంతం యిలాగే మన జీవితం బాధలతో గడపాల్సివుంటే, నన్ను కట్టుకొనినందుకు పశ్చాత్తాప పడతావేమోకూడా. చూస్తుంటే అదృష్టం నన్ను వరించేటట్లు, కనుచూపుమేరలో కూడా కనబడటంలేదు.

శారద నిర్మల నేత్రాంచలాల్లో కన్నీరు ఉబికి వచ్చింది. అదాటున కూర్చుని సీతారాం పాదద్వయాన్ని తన చేతులతో స్పృశిస్తూ, విషాదమూర్తి అయి అన్నది. “నాకేం బాధగా లేదండీ. మీ పరిస్థితులు, స్థితిగతులూ మొదటే పూర్తిగా తెలుసు నాకు. ఇంతకన్నా హీనంగా నీచంగా ఉన్నా, అవన్నీ మీకోసం తప్పక సహిస్తాను. నాకు మీ అచంచల ప్రేమానురాగాలు కావాలి, అంతే. జీవితాంతం మీరన్నట్లుగా బాధామయజీవితాన్నే గడపాల్సినస్తే, దానికికూడా నా నిశ్చయం అచంచలమయినదే. కాని మన జీవితం చివరివరకూ ఇదే స్థాయిలో ఉంటుందని మాత్రం నేను అనను. చుంచి రోజులు వచ్చి తీరుతయ్ మనకు. మనంకూడా ఆనందకోలికలతో వూగిన లాడుతాము. ... అలా ఆశించాలి మరి !...” శారద ఉదాత్తగుణానికి, ఓర్పుకు లోలోనే జోహారు లర్పించాడు సీతారాం.

శారదను ఊరడించి, అక్కున జేర్చుకొన్నాడు సీతారాం; భవిష్యత్ వియోగాన్ని తలచుకొని లోలోనే నీరు కారిపోతూ, “ప్రేమానురాగాలను ధనపుసంచులతో

బేరీఖు వేయకుండా నిర్మల నిష్కల్మషప్రేమను ప్రదర్శించే తన శారద ఉత్తమోత్తమురాలు!”

శారద దృశమనోగత భావాలకు, దీక్షాపటిమకు, ఆశావాదిత్వానికి మనస్సులో సీతారాం నివాసం లర్పించుకొన్నాడు.

శారద తనతో, తన ప్రయత్నాలతో సహకరిస్తుంది. తన కెటువంటి అనుమానం లేదు. ఇక జీవిత పథాన్ని తీర్చిదిద్దుకోడానికి, మార్గాన్వేషణ చేయవలసింది తనే.

మానవుడి హృదయంలో ఎన్ని ఓటములు చవిచూసినా, ఆశ అనేది లేశనుంజైనా సమూహం ఆ మూల తప్పకుండా ఉంటుంది. సీతారాంకుకూడా ఆ ఆశ లేశం మనోఅంతరాళంలో ఎక్కడో స్పందిస్తోంది. “నుంచి రోజులు వస్తాయి నాకు కూడ” అనుకొన్నాడు సీతారాం దృఢంగా.

*

*

*

తెనాలిలో ఏదో పని వున్నదని చెప్పి గుండ్లదిటవు చేసుకొని బయలుదేరినా, సీతారాంను బాధ వేధిస్తూనే ఉన్నది. శారదకు కనిపించకుండా సంచీలో రెంజీ గుడలు వుంచుకొన్నాడు.

వచ్చేముందు ఎంత నిగ్రహించుకొన్నా ఆగక కళ్ళలో నీళ్ళు పొంగువారినై సీతారాంకు ... కాని... బెంబేలు పడకూడదు. తన అదృష్టంలో ఇలా వ్రాసి వున్నప్పుడు ఎలాగో అలా సుఖజీవితానికి మార్గాన్వేషణ

చేయాలిగాని, భీరునై జీవితాంతం అశాంతిలో గడపడం ఎలా? కొన్నాళ్ళలా కష్టపడి, రాటుదేలితేగాని, సుఖ ప్రాప్తికాదు. “వేదాంత ప్రసహించినట్లు జడతలో నుండే సృష్టి ప్రభవించిందట. అలాగే సుఖంకూడా కష్టంలో నుండే ఉద్భవించింది. కష్టాలు అనుభవించని; సంపూర్ణ మయిన సుఖానికి పరిపూర్ణతలేదు” ఇలా సమాధానపరచు కొన్నాడు సీతారాం.

సీతారాం బెజవాడ చేరాడు. బెజవాడలో మిలిటరీ రిక్రూటింగ్ ఆఫీసున్నది.

రిక్రూటింగ్ ఆఫీసులో తనలాంటి యువకులే చాలా నుండి భాగ్యుల్లో నుంచొనివున్నారు. వారి వదనాల్లో అనిర్వచనీయమయిన ఏదో ఆనందం, తృప్తి ద్యోతకమవు తున్నాయి. వారి దృశ్యజేజ్ఞోపూర్ణమయిన శరీరాల్లో వేడి యువకరకం ఉరకలు పెట్తోంది. అందరూ సంతోషంలో హుషారుగా ఏవేవో మాట్లాడుకొంటున్నారు.

సీతారాం విచారగ్రస్తమయిన వదనం వారిని చూడ గానే ఉపోకాంకులతో తేజరిల్లింది. ఆ వాతావరణంలో సీతారాం ఇంటినద్ద అనుబంధాన్ని తాత్కాలికంగా మగచేపోగలిగాడు. అతని తప్తహృదయం యిసుకుంత తృప్తితో ఊరట చెందింది.

సీతారాం ఆఫీసును కలిశాడు. ఏవేవో పరీక్షలు జరిగినవి. అంతా సవ్యంగానే ఉన్నది. మర్నాడు పదిగం లకు వ్రాత పరీక్షకు హాజరుకమ్మన్నారు.

ఆ రాత్రి తనదగ్గరనున్న కొద్దిపైకంతో ఒక
లాడ్జిలో బసచేశాడు సీతారాం.

పరీక్షకు పదిహేనుమంది వచ్చారు. అందరూ తన
లాగానే గ్రాడ్యుమేట్స్. కూటికి పనికిరాని డిగ్రీ, యువకుల్ని
దేశాంతరాలు పంపుతున్నది. ఎందుకో అందుకు పని
కొచ్చింది. సంతోషించాలి మరి. ఎందుకూ పనికిరాని
ఈ డిగ్రీ కొరకే నానా అగచాట్లూ పడడం, ఆస్తుల్ని
అమ్ముకోవడం. చివరికి అన్నేళ్ళు నెట్టుకొస్తే అంత డబ్బు
పోసి సంపాదించిన డిగ్రీ ప్రేము కట్టి గోడకు తగిలించ
డానికి తప్ప ఎందుకు పనికిరాదు. విద్యకు అంత విలువ
ఉన్నది మరి. ఆర్జించిన విద్యాబుద్ధులకు; భవిష్యజీవితానికి
పాత్రకుదరదు. విద్యావ్యవస్థ అంత బలహీనంగా వుంది.
మేధావులకు ప్రోత్సాహ సహకారాలు లేవు. అంత చదివీ
చివరికి కూటికోసం దేశాలు తిరగాల్సిందే.

పరీక్ష సీతారాంకు అంత కష్టమనిపించలేదు.
సీతారాం ఇంగ్లీషు ఉచ్చారణకు, కమాండర్ ఆశ్చర్య
పోయాడు.

సాయంత్రంకల్లా పరీక్షాఫలితం చెప్పారు. సీతా
రాంతోబాటు నలుగురు పాస్మారు.

అయిదుగురినీ వేర్వేరు రెజిమెంట్లకు పంపారు.
సీతారాం, నారాయణ అనే మరొక అభ్యర్థి ఫిరోజ్
పూర్ లో జాయినవ్వాలి.

ఆఫీసారకు తీసికొనేటప్పుడు సీతారాంకు నారా
తో పరిచయమైంది...

ఫిరోజ్ పూర్వరకూ శ్రీ రైల్వేప్యాసు ఇచ్చాడు...
వారికి. కమాండర్ కరచాలనంచేసి; భుజంతటూ “విష్
యూ బెస్టు ఆఫ్ లక్ ఫ్రెండ్స్!” అన్నాడు.

“మీ పేరు సీతారాం క్షేదండీ!” నారాయణ
మాట్లాడించాడు.

“అవునండీ. నారాయణ మీరేనా? ఫిరోజ్ పూర్
వస్తున్నారన్నమాట. బాగుంది. కంపెనీదొరికింది. టీడిఎస్
జర్నీ అండీ మరీనీ”

“అదృష్టంకొద్దీ మనం ఒకేచోటికి వెళ్తున్నాం
వే ర్వేరుచోట్లకు విసరి వేయబడకుండా... భగప్రేరణ. మన
ఈ పరిచయం ప్రాణస్నేహంగా జీవితాంతం నిలచిపోనాలి”

నారాయణకూడా చక్కగా ఆప్యాయతగా మాట్లా
డాడు.

“నిజమే. మనం వెళ్ళేదికానిదేశాలకు. మన స్నేహం,
సహకారం మనల్ని ఎన్నో ఒడుదుడుకులనుండి కాపాడు
తుంది. మీ ఉద్దేశ్యంతో ఏకీభవిస్తాను”

కొద్దిపరిచయంతోనే సీతారాం, నారాయణ
స్నేహితులయ్యాడు. కొందరి స్నేహాలు అలాగే జరుగు
తుంటాయి. కలిసిన కొద్దిక్షణాల్లోనే ఒకరినొకరు
క్షుణ్ణంగా అర్థంచేసికోవడం జరుగుతుంది. ఏదో అజాతమైన
శక్తి వారిద్దర్నీ ఒకచోట కూర్చుంస్తుంది. అదంతా జన్మాంత
రానుబంధాల ప్రభావం.

“నారాయణ తల్లిదండ్రులు చిన్నప్పుడే ఎప్పుడో
పోయారుట. దగ్గర బంధువు లెవ్వరో ఒకాయన తనను

పెంచుతానని నమ్మకంగా మాటయిచ్చి ఉన్న ఆ సిరిలంతా తన పేర వ్రాయించుకొన్నాడట. తండ్రిపోయిన తరువాత ఆయన అజమాయిషీలోనే స్కూలుపై సల్ వరకు చదివాడట. తరువాత ఆయన్ను తానిక చదివించలేననీ, ఇప్పటికే ఎంతో ఇబ్బందిపడి చదివించాననీ నిష్కర్షగా చెప్పివేయడంతో, నారాయణ తనమార్గం తను చూచుకోవాల్సి వచ్చిందట.

ఆ సి చేజిక్కింది. పుర్రెకు పుట్టెడు బుద్ధులు. నారాయణకు వేరే నిదర్శనాలు, సాక్ష్యాలులేక, గత్యంతరంలేక, ఆ సిని వదలి, చందాలు ప్రోగుచేసుకొని, బి. యే. వరకూ చదివాడట. ఎక్కడ ఎన్ని విధాలుగా ప్రయత్నించినా, ఉద్యోగం దొరకక; నిరుద్యోగంతో బాధపడి మ్రగ్గి చచ్చే కన్నా; సైన్యంలో చేరడం ఉత్తమమనిపించి ఇలా వచ్చే శాడట.”

నారాయణ తన విషయమంతా సీతారాంతో చెప్పాడు. తనలాంటి విషాదజీవే తనమిత్రుడుకూడ అనుకొన్నాడు సీతారాం.

ఆ రాత్రి ఇద్దరూ ఫిరోజ్ పూర్ కు బయలుదేరారు.

—
—
—
సీతారాం, నారాయణ ఫిరోజ్ పూర్ చేరారు ... కమాండర్ ఒక ఇంగ్లీషు యువకుడు. పేరు లెఫ్టినెంట్ కమాండర్ జేమ్స్. వీరిద్దర్నీ చూచి జేమ్స్ చాలా సంతోషించాడు. భుజం తట్టూ “మీలాంటి యువకులు ఇంకా సైన్యంలో చేరాలి. అప్పుడే ఈ నాజీ కుక్కల్ని తరిమి

వేయగలుగుతాము మనం" అన్నాడు. "మీరు ధైర్యంతో, ఉత్సాహంతో ముందుకు వచ్చినందుకు చాల సంతోషం" అన్నాడు మళ్ళీ—యిద్దరితో కరచాలనం చేస్తూ.

వాతావరణం తామెన్నడూ చూడనిదీ, అంతా క్రొత్తగా ఉన్నది. సీతారాం, నారాయణలను, స్టోరులో వేశారు. అయినా మామూలుగా సిపాయిలతోబాటు కవాతులు, రైఫిల్ ఆపరేషన్ అన్నీ యధావిధిగా ఉండేవి. అన్నీ టైం ప్రకారం జరగాలి. కమాండర్స్ గొంతులు చించుకొని అరుపులూ, తోటి సిపాయిల హుషారయిన సంభాషణలూ, అక్కడి నూతనపరిసరాలు, వాతావరణం— ఉల్లాసకరంగా ఉండేది వారికి.

నారాయణకు సంగీతమంటే చాలా యిష్టం. అతను వచ్చేటప్పుడు తనతోపాటు తన మాండొలిన్ తెచ్చుకున్నాడు. మాండొలిన్ వాయిించడం ప్రావీణ్యమున్నదతనికి. కొద్దిరోజులలోనే అతను మాండొలిన్ వాయిించగలడని సిపాయిలకు, ఆఫీసర్లకు తెలిసింది. సాయంసమయాల్లో; అతని పాటలను వినడానికి సీతారాం నారాయణల టెంటు దగ్గరకు అంతా వచ్చేవారు. మాండొలిన్ మూలంగా నారాయణ అందరికీ సుపరిచితుడైనాడు. తీరిక వేళల్లో అందరికీ కాలక్షేపం నారాయణ మాండొలినే.

సీతారాం, నారాయణ ఇద్దరూ ఒకే స్టోరులో వుండడంతో; వారి స్నేహం రోజురోజుకూ పటిష్టమవుతున్నది. టెంటుకూడా ఒకటే. ఇద్దరూ అన్నదమ్ములలాగా మెలుగు

తున్నాడు. చూచేవాళ్ళకూడా అన్నదమ్ములనే అనుకొనే వారు వారిద్దర్నీ.

సీతారాం ఫిరోజ్ పూర్ లో డ్యూటీలో జేరిన తరువాత, ఇంటికి ఉత్తరం వ్రాశాడు. శారద పేరుతో ఇంకో ఉత్తరం కూడా విడిగా వ్రాశాడు. ఇంటి పరిస్థితుల్ని దృష్టిలో ఉంచుకొనే ఇలా ఇల్లునదిలి చెప్పకుండా రావాల్సివచ్చిందని; కులాసాగా వున్నాననీ అంతా సవివరంగా వ్రాశాడు. సీతారాంకు డ్యూటీ టైములో, ఇంటిసంగతులు ఆలోచించి, విచారించేందుకు సమయం దొరికేదికాదు. తరువాత కూడా స్నేహితులతో కాలక్షేపంచేస్తూ అక్కడి వాతావరణంలో పూర్తిగా లీనమైనాడు అతను.

*

*

*

సీతారాం తెనాలి వెళ్తున్నానని చెప్పివెళ్ళి నాలుగు రోజులయింది. మొదట ఏదో పనివుండి ఆగిపోయాడేమోలే అనుకొన్నాడు అనసూయమ్మ, శారద.

కాని రోజులు దొర్లి పోతున్నా సీతారాంజూడ తెలియకపోవడంతో కలవరపడ్డారు ఇద్దరూ.

“వాడేమన్నా వెళ్ళేముందు నీకు చెప్పాడా ఏమిటే ఎక్కడికి వెళ్తున్నదీనూ” భృకుటి ముడిపెట్టూ అడిగింది శారదను అనసూయమ్మ.

“తెనాలి వెళ్తున్నానని చెప్పాడు...”

“మహా చెప్పొచ్చావులే. ఆ సంగతి నాకూ తెలుసు. తెనాలి అని నాకూ చెప్పాడు. కానీ నాలుగురోజులయింది. తెనాలిలో ఇన్నాళ్లు రాచకార్య మేమేడిసింది వాడికి?.

అజాపజాతేడు. అందుకని గుట్టుగా నీతో ఏమైనా ఏడిచా
డేమోనని" విరుచుకుపడ్డది అనసూయమ్మ.

“అంతకన్నా నాకు ఏమీ తెలియదు” మెదలకుండా
తనపనిలో తను నిమగ్నురాలయింది శారద.

“పాపం! ఏమీ తెలియదమ్మా నీకు. నంగనాచివి.
అంత చెప్పనుండా ఉన్నాడా. ఏమీ తెలియకనే నీవైపు
త్రిప్పకొన్నావా నుందుపెట్టి? సిగ్గులేకపోవేసరి.” మూతి
మెరికలు విరిచింది అనసూయమ్మ కసితో.

*

*

*

సీతారాం వెళ్ళి పదిరోజులయింది. మర్నాడు
వస్తానన్నతను పదిరోజులయినా అయిపులేడు. అనసూయ
మ్మకు శారదమీద అనుమానంగా ఉన్నది, ఏమైనా
తెలుసునేమోనని. కాని సీతారాం ఆమెకూ ఏమీ చెప్ప
లేదు. అనసూయమ్మ కెంత జెలుసో, ఆమెకూ అంతే
తెలుసు. కాని అనుమానంతో అనసూయమ్మ, శారదతో
ప్రతిరోజూ క్రమం తప్పకుండా తగవు వేసుకొంటూ
తిట్టానే ఉన్నది.

శారద కిక్కురడం లేదు. ఆమెకూ ఏమీ పాలు
పోవడంలేదు. తనతోకూడ మరునాటికల్లా తిరిగివస్తానన్నాడు.
మరి ఎందుకు రానట్లు? శారద ఆలోచనలు పరిపరివిధాల
పోయినై.

“తనను విడిచి ఎటన్నా శాశ్వతంగా వెళ్ళిపోయా
రేమో సీతారాం” ఈ ఆలోచనతో శారద నిలువునా
కంపించిపోయింది. ఝంఝూమూరుతంబోని ఎండిన చింతా

కులా చలించిపోయింది. కాని ఆమె, గుండె దిటవు చేసు
కున్నది. “కాదు! సీతారాం అలా ఎన్నటికీ చేయడు.
ఆయన అలాంటి భీరువు కాదు. భీరువే అయితే తన తల్లికి
అయిష్టమయిన వివాహం చేసుకొనేవాడే కాదు. సీతారాం
తప్పక తిరిగివస్తాను! ఏరో అనుకొని అడ్డంకులు కలిగి
వుంటాము” శారద తన చంచలమయిన మనస్సును తగు
నీతి సమాధానపరచుకొన్నది.

పదకొండో రోజు సీతారాం వ్రాసిన ఉత్తరాలు
రెండూ వచ్చినై. టపా వచ్చేటప్పటికి శారద రోపల
ఎక్కడో పనిచేస్తున్నది. అనసూయమ్మ రెండు వుత్త
రాలూ తీసికొని చదువుకొన్నది. శారదకు వ్రాసిన
ఉత్తరం దాచి తన పేర వచ్చిన వుత్తరంతో శారదదగ్గరకు
వెళ్ళి అన్నది, “ఇదిగో తల్లీ, ఇన్నాల్టికి ఇల్లు జ్ఞాపక
మొచ్చింది వాడికి. ఉత్తరం వ్రాశాడు” అంటూ కవరు
చించి, చదివింది బిగ్గరగా.

అమ్మకు,

నేను ప్రస్తుతం ఫిరోజ్ పూర్ లో ఉంటున్నాను. ఇంటి
పరిస్థితులను దృష్టిలో ఉంచుకొనే ఇలా మీ అందర్నీ
విడిచి ఇంతదూరం రావాల్సివచ్చింది. మిలిటరీలో
చేరాను.

ఇదివరకు అమ్మకు నేనంటే అమితమయిన ప్రేమ
అనుకొనేవాడిని. కాని ఇప్పుడు తెలుసుకోగలిగాను; తల్లి
కూడా తన సంతానాన్ని అసహ్యించుకొనగలుగుతుందని.

అప్రమోజకుడయిన కొడుకును తల్లికూడా గౌరవించలేదు.
 అది మన విషయంలో ప్రత్యక్షంగా ఋజునయింది.
 మాతృ నుమత, మమకారాలకు అతీతమయిన ఆర్థిక సమ
 స్యతో సతమతమవుతున్న మన ఇంటి పరిస్థితులను దృష్టిలో
 ఉంచుకొని, కొంతయినా మెరుగుబడకపోవనే ఉద్దేశ్యంతో
 ఇలా వచ్చాను. శారదను జాగ్రత్తగా చూస్తూవుండు.
 ప్రతి నెలా డబ్బు పంపుతాను. శారదను విచారించవద్దని
 చెప్పి...ఉంటా.

సీతారాం.

విషయం తెలియగానే శారద దుఃఖం ఆపుకోలేక
 పోయింది. వెళ్ళి గదిలో దిండులో తలదూర్చుకొని
 నిశ్శబ్దంగా రోదించింది. అనసూయమ్మ నుండిపడింది
 సీతారాం ఉత్తరం ధోరణికి.

ఆ నుంటమీద శారదను నాలుగూ దులిపింది
 అనసూయమ్మ. శారదమాత్రం కిమ్మనలేదు. “సీతారాం
 తనను ఒంటరిదాన్ని చేసి నెళ్ళి యుద్ధంలో చేరారు.
 యుద్ధంలో చేరితే, అదెప్పుడు అయిపోతుందో ఎవరికీ తెలి
 యదు. అప్పటివరకూ సీతారాం రావడంమాత్రం పడదు.
 తనంటే అత్యయ్యకు అసలే పడదు. అయినా తప్పుడు.
 ఎలాగో అలా ధైర్యంతో పరిస్థితుల్ని ఎదుర్కోవాలి.
 ఆ ధైర్యం సీతారాం నేర్పిందే తనకు.”

అనసూయమ్మ మాత్రం లోలోపల సంతో
 పించింది. ఇకనుంజీ నెలనెలా డబ్బు పంపిస్తాడు కదా అని.

శారద అంటే మండిపడుతుంది. ప్రతివిషయానికి పోట్లాడుతుంది.

సీతారాం తను వ్రాసిన ఉత్తరాలకు జవాబులకోసం ఎదురుచూచాడు. వారంకల్లా అనసూయమ్మ దగ్గరనుండి జవాబువచ్చింది. శారద ఉత్తరం రాలేదు! 'శారద ఉత్తరం ఎందుకు రాయలేదబ్బా' అనుకొన్నాడు సీతారాం. తల్లిమీద అనుమానం వెయ్యకపోలేదు. కాని రెండు మూడు రోజులలో వస్తుందేమోనని సమాధానపరచుకొన్నాడు.

సీతారాం తల్లి ఉత్తరానికి అసహ్యించుకొన్నాడు. తనేచుయినాడో అని భయపడిందట. తన ఉత్తరం చూడగానే ప్రాణాలు లేచివచ్చినయ్యట. తన జీతం గురించి, ఇతర సంగతులనుగురించి తెలుసుకోవాలని ఉన్నదట.

కానీ, అంత సుదీర్ఘమయిన ఉత్తరంలోనూ, ప్రతి అక్షరమూ, డబ్బుగురించే తప్ప, ఒక్క ముక్కగూడా, శారదగురించి లేదని తెలిసి బాధపడ్డాడు. శారద ప్రస్తావన లేదసలు.

“శారద !, తన జీవన సుఖదుఃఖాల భాగస్వామి! తన ప్రాణంలో ప్రాణం అయిన ఆమె అంటే అమ్మకు అంత ఆజన్మశతృత్వమెందుకు?! మనుషులు దూరంగా ఉంటే ఆప్యాయతలు ఇనుమడిస్తాయనే విషయం లోకవిదితం. కానీ తన తల్లి వ్రాసిన ఉత్తరంలో తన జీవనసమాచారాలు తెలుసుకొనే ఆత్మతకన్న, తన జీతంమీద ఆప్యాయత, గౌరవం ఎక్కువగా ప్రతిబింబించినై”

సీతారాం ఆ రోజల్లా అన్యమనస్కతతో విచారంగా గడిపాడు.

నారాయణ హుషారుగా పలకరించినా అతని ఉత్సాహాన్ని తను పంచుకోలేకపోయాడు.

*

*

*

సీతారాం సిరోజ్ పూరు వాతావరణానికి అలవాటు పడున్నాడు మెల్లిగా. కొత్తలో అక్కడి వాతావరణమూ, తనకు అపరిచితులయిన స్నేహితులు, వింత ఉద్యోగమూ, ఎలాగో వున్నా, రోజులు గడుస్తున్నకొద్దీ బాగానే వున్నది.

ప్రతిరోజూ శారద ఉత్తరంకోసం ఎదురు చూచేవాడు సీతారాం. కాని, రోజులు గడుస్తున్నకొద్దీ ఆశ నిరాశే అయింది. సీతారాంకు అనుమానం కలిగింది; తను న్రాసిన ఉత్తరం శారదకు సవ్యంగా అందిందా అని. ఉత్తరం అంది ఉండదు. అమ్మ మాయంచేసి ఉండింది. శారదంటే అసలే గిట్టదు. అందుకని తను ఏమివ్రాసినా లాభంలేదు. శారదకు అందుతుందని నమ్మకంలేదు.

సీతారాం రాత్రిపూట, చాలా ప్రోద్దుపోయేసరకూ, తన భావిజీవితంగురించి, శారదగురించి ఆలోచనలతో గడిపేవాడు. తనను శతృప్రక్రింద జమకట్టే తల్లిచేతుల్లో శారద నెగ్గుకు రాగలుగుతుందా అని అనుమానంగా ఉంది అతనికి. ఒక్కోసారి శారదనలా వదిలి ఎందుకు వచ్చానా అనుకొని బాధపడేవాడు. తనను నమ్మకొని, ఎన్నో అడ్డంకుల్ని తొలగించుకొని వచ్చిన శారదను ఒంటరిదాన్ని చేసి రావడం పొరపాటేనేమోనని మదనపడేవాడు.

కాని ఏం లాభం?! చేరిన తరువాత బయటపడడం అసంభవం. ఎలాగైనా ఓక్కుతో కొన్నేళ్లు గడిపితే, తర్వాత తను శారద దగ్గరకు వెళ్ళాడు. అప్పుడు తమ జీవితం సుఖమయం అవుతుంది. రాబోయే సుఖజీవితంకోసం ప్రస్తుతం తను కొంత ఇబ్బంది పడడం తప్పదు.

*

*

*

ప్రతినెలా సీతారాం ఇంటికి డబ్బు పంపేవాడు. అనసూయమ్మకూడా అతిశయించిన అనురాగాలతో ఉత్తరం వ్రాస్తూనే ఉన్నది. డబ్బుకు, ఆప్యాయతకు అవినాభావ సంబంధం.

అదంతా డబ్బు ప్రభావం. డబ్బు! అసంభవాన్ని సంభవంగా మార్చే శక్తి దానికి ఒక్కదానికే ఉన్నది.

శారదనుండి మాత్రం ఉత్తరం లేదు. ప్రతినెలా డబ్బు పంపుతూ, కొంత శారదకుకూడా యివ్వమని వ్రాసేవాడు సీతారాం. అదికూడా ఇస్తున్నదో లేదో భగవంతుడికే తెలియాలి. శారద ఎన్ని ఇబ్బందులు పడున్నదో, ఏమో.

*

*

*

అనసూయమ్మలో మా ర్వేమీ లేదు. సీతారాం పంపిన డబ్బులో శారదకేమీ యివ్వడంలేదు. శారద ఎన్నిసార్లు అడిగినా, సీతారాం అడ్రసుమాత్రం యివ్వలేదు. శారద అంటే రోజురోజుకూ, శతృత్వం, ఏహ్యభావం పెరిగిపోతోంది ఆమెలో — ఆమెలో కొడుకన్నా, కోడలన్నా అయిష్టత; కొడుకు పంపేడబ్బు, అంటే అమితమైన ప్రేమ.

సీతారాం వెళ్ళి అప్పుడే ఆరు నెలలయింది. ఇలా సీతారాం మిలిటరీలో జేరాడని ఎలాగో జేరిసింది శారద తల్లిదండ్రులకు. ఒకరోజున శారద తండ్రి వచ్చాడు శారదను తీసుకెళ్ళానంటూ. అనసూయమ్మ సరిగ్గా మాట్లాడలేదు. ఉంటే ఎక్కడ ఆస్తులు తరిగిపోతాయోనన్నట్లు మొహం ముడుచుకొనే ఉన్నది.

శారద మాత్రం, ఇంటికిరానని స్పష్టంగా చెప్పింది తండ్రితో. కష్టమో, నిష్ఠూరమో తను అతగారితో పాటు ఉంటానని, అయినా తనకు హాయిగానే గడుస్తున్నదని కూడ చెప్పింది.

కాని శారద తండ్రికి అనుమానంగానే ఉన్నది అనసూయమ్మ వ్యవహారం పరికిస్తే. ఒకరోజు కూతురి కోసం వచ్చిన వియ్యంకుణ్ణే మర్యాదచేయని ఆమె కూతుర్ని ఎన్ని బాధలు పెట్టోందోనని. ఆయన లోలోపల చాల బాధపడ్డాడు. భారహృదయంతో ఇంటికి తిరిగి వచ్చేశాడు ఆరాత్రే.

ఒక సంవత్సరమయింది సీతారాం మిలిటరీలో జేరి. నారాయణను, అతన్ని ఫిరోజ్ పూర్ లోనే ఉంచారు ఇన్నాళ్ళు ఎక్కడికీ పంపకుండా. క్రమబద్ధమైన కార్యక్రమాలవల్ల; పుష్టికరమైన ఆహారంవల్ల; కాయకష్టం మూలంగానూ సీతారాం ఎర్రగా, దృఢంగా మారాడు. స్వతహాగా అతను బలిష్ఠుడు. ఇప్పుడు మరిన్ని. ఇంటికిననే గుర్తుపట్టనంతగా మారిపోయాడు.

నారాయణగూడ సీతారాం స్నేహితంలో చాల
మారిపోయాడు. జేరిన క్రొత్తలో ఎప్పుడూ ఆలోచనలతో
గడిపే నారాయణ యిప్పుడు హుషారుగా ఉంటున్నాడు.
తనలా సంతోషంగా ఉండడానికి కారణం సీతారాం
అంటాడు నారాయణ. వారిద్దరి స్నేహసంబంధం ఎడ
తెగని బంధంగా మారింది.

సీతారాం పదిహేనురోజులు సెలవు బెట్టాడు యిం
టికి వద్దామని. శారదను ఒంటరిదాన్ని జేసినచ్చేసి సంవత్సరం
దాటింది ... ఎలావుందో? తను అలా చెప్పాచేయకుండా
వచ్చిసందుకు ఏమనుకున్నదో? తనను తప్పక అర్థం చేసి
కొంటుంది. అమ్మకు శారదకు అసలేపడదు. ఇన్నాళ్లు శారద
ఎన్ని ఇబ్బందులు పడ్డదో? అమ్మకు శారదఅంటే ఎంత
అయిష్టత ఏర్పడిందంటే... చివరికి శారద ప్రసవమైన సంగతి
కూడా వ్రాయలేదు. చిన్నారి పాపా, బాబో పుట్టి
ఉంటాను.

చివరికి ఈ సంగతికూడా వ్రాయలేని కఠినాత్మక
లయింది అమ్మ. ఈ సంగతులన్నీ నిలదీసి అడగాలి.

ఎన్నో ఆలోచనలతో ఇంటికి చేరాడు సీతారాం.

అనసూయమ్మ ఆప్యాయతతో ఎదురొచ్చింది.
సీతారాం ఆశ్చర్యపడలేదు. శారద ఆనందం ఆర్జవమైంది.
అయినా సీతారాం శారద వదనంలో విషాదాన్ని, విచారపు
నీలినీడల్ని గుర్తించగలిగాడు. శారద చంకలో బాబు!
బాబు ముఖంలో కళాకాంతులు లేవు. శారద ఆరోగ్యం

కూడా పూరిగా చెడిపోయివుంది. సంవత్సరం క్రిందటి శారదకు, ఇప్పటి శారదకు బోలెడు వ్యత్యాసం.

అనసూయమ్మ ప్రవర్తన పరీక్షించిన సీతారాం శారద అంటే సద్భావం ఆమెకు యింకా కలగకపోగా; ద్వేషం రోజురోజుకూ ఎక్కువవుతున్నదని మాత్రం గ్రహించాడు.

అనసూయమ్మ ఆప్యాయతతో మాట్లాడింది. వెంటనే ఉత్తరాల సంగతి అడిగేద్దామనుకొన్న సీతారాం కొంచెం తటపటాయించాడు. తొందరపడకూడదనుకొన్నాడు.

సీతారాం రాత్రిభోజనాలయినతరువాత శారదతో అన్నాడు. “ఉత్తరాలకు ఒక్క జవాబు వ్రాయలేదేమిటి శారదా!”

శారద నిరాంతపోయింది. తేకుకొని అన్నది, “మీరు అసలు ఒక్క ఉత్తరం వ్రాయలేదు నాకు. అతగార్న డిగితే; నేను వ్రాస్తున్నాగదా. నువ్వుగూడ ఎందుకులే అన్నాకు.”

సీతారాం అనుకున్నట్టే అయింది. ఇది అమ్మపనే. శారద ఉత్తరాలన్నీ అందకుండాచేసి; శారద సమాచారం ఒక్కటి తనకు తెలుపకుండా; నాటకమాడింది.

“అదికాదు శారదా. అమ్మకు వ్రాసిన ప్రతి ఉత్తరంతోనూ నీకూ విడిగా వ్రాశాను. నిజంగా”

“ఏమో; ఒక్కటి అందలేదండీ” తలవంచుకునే అన్నది శారద.

సీతారాం కోపం ఆపుకోలేకపోయాడు. వెంటనే

అనసూయమ్మ దగ్గరకెళ్ళి అడిగాడు. “శారదకి వ్రాసిన ఉత్తరాలు ఏంచేశావమ్మా!”

“ఏం ఉత్తరాలురా. నాకు వ్రాసినవి అందినయి. యింకేం ఉత్తరాలు రాతేదే?!”

“నీకు వ్రాసిన వాటితోబాటు శారదకుకూడ ప్రతిసారీ ఉత్తరం వ్రాశాను. ఒకటి అందకపోతేపోవచ్చు, అన్నీ అందకపోవడం అబద్ధం. అదేం చేసింది నిన్ను. అదంటే నీకు అంత ద్వేషం దేనికే?”

“అను నాయనా, అను. నువ్వుకూడా నన్నే అను. ఉత్తరాలు వస్తే నేనేంటింటానా వాటిని. చివరికిమీరిద్దరూ ఒకటే.”

“శారదకు డబ్బు యివ్వమని వ్రాసినిగదా. అదీ అలాగే చేశావ్. ఒక్కపైసా ఇవ్వకపోగా; చూడు శారదను, బాబును; ఎలా ఉన్నారో. తిండికూడ సరిగ్గా పెడుతున్నారో లేదో. నువ్విలాగ మారిపోతావని నే...”

“ఏమయింది నీకు. నామీద పోట్లాటకు వచ్చావ్. అదేమన్నా యీ అవీ కల్పించి పంపించిందా ఏమిటి? డబ్బు నేనేమన్నా తిన్నానా. ఇంటిక్రిందే ఖర్చయింది. దానికి ప్రత్యేకంగా యివ్వడమేమిటి...”

“నువ్వెన్నయినా చెప్ప. పెద్దదానివవుతున్న కొద్దీ నీకు మరీ బాతిగా మతి క్షీణిస్తున్నది. ఎప్పుడూ తగవులూ, గొడవలూ... నీ కూతురుకులాగా చూచుకోవాల్సిందిపోయి! ఛీ!” సీతారాం విసుగుగా వచ్చేశాడు.

శారద కళ్ళల్లో గిరున నీళ్ళు తిరిగినై. “ఎందుకు అడిగారండి ఆమెను. నేను చెప్పానని అనుకొంటారేమో!”

“నువ్వు అంత మెత్తగా ఉండడంవల్లనే ఆమె అలా ఆడుతోంది శారదా. నిజంగా అమ్మ చేసిన పనే. ఉత్తరాలు అన్నీ దాచింది ఆమె. నీ దగ్గరనుండి ఉత్తరాలు రాకపోతే, ఎంత బాధ పడ్డానో. ఉత్తరం వ్రాయడం ఎదురుచూడడం విసిగిపోయాను సంవత్సరమూ!”

“పోనీలండి. యిప్పుడుమాత్రం నాకేమయింది. సుఖంగానే ఉన్నాను. మీరక్కడ సంతోషంగా ఉంటే అంతేచాలు. మీ రాకకోసం నిరీక్షిస్తూవుంటాను.”

“ఎందుకు శారదా. నువ్వెన్ని అబద్ధాలు చెప్పినా నాకు అసలు విషయం తెలుసు. నిన్ను నువ్వు ఎందుకు మోసం చేసుకుంటావ్. యిక్కడ ఉంటే నీకెలాగు సుఖం లేదు. నన్ను ప్రేమించినందుకు, నీకు సుఖపడే గీతలేదు. నిన్ను సుఖపెట్టలేకపోతున్నాను. అణుకొన్నది ఒకటి, జరిగేది ఒకటి అవుతున్నది. నీకు ఏది మంచిది అని తోస్తే అనిచెయ్యి. నేను వచ్చేవరకు, మీ యింటికి వెళ్ళేట్లయితే... ఛీ... నేను చెప్పలేను. నానోటితో అనలేను. నిన్ను సుఖపెట్టలేని నిర్భాగ్యుణ్ణి...”

శారద నీతారాం పాదాలను తాకుతూ... కన్నీరు చెక్కిళ్ళను ఆర్ద్రము చేయగా అన్నది, “అలా మీరే బెంబేలుపడితే ఎలాచెప్పండి. నాకిక్కడ ఏలోలూ లేదు. హాయిగా ఉన్నది. అన్నివందలమైళ్లదూరంలో ఉన్నా, మీ సుఖంకోసం ఎల్లప్పుడూ దేముణ్ణి ప్రార్థిస్తుంటాను.

మీను సుఖంగా తిరిగి రావాలి. అప్పటివరకూ యిక్కడే అతగారితో ఉంటాను. ఎక్కడికీ వెళ్ళను. మనం దురదృష్టవంతులమని ఎందుకనుకోవాలి. అలా ఎన్నటికీ జరుగదు. ముందున్ననన్నీ మనకు మంచిరోజులే. చూస్తూఉండండి.”

పదిహేనురోజులూ యిట్టే గడిచినై ... బాబుకు మందులు కొనిఇచ్చి; శారదకు కొంత డబ్బు అవసరాలకు యిచ్చాడు సీతారాం. శారదకు ధైర్యం చెప్పి; సీతారాం ఫిరోజ్ పూర్ తిరిగి వచ్చేశాడు.

డ్యూటీలో చేరినా సీతారాం యింటి ఆలోచనలతోనే ఎప్పుడూ విచారంగా ఉండేవాడు. శారద ఓర్పు, సహనమూ, శాంతము, తన భావిజీవిత నిర్మాణానికి పునాదులు. ఆమె ధైర్యము, ఆశావాదిత్వమే తిరిగి తనకు భవిష్యత్తుపై ఆశను రేకె తించింది. ఆరోజు శారద ధైర్యం చెప్పకపోయినట్లయితే, తను ఇంకా బెంబేలుపడి, పిరికి వాడైపోయేవాడు. అయినా శారద, సుఖపడటంలేదన్న విషయం యధార్థం. తనూ, తన భవిష్యత్తీలా ఉంటుందని ఎన్నడూ ఊహించలేదు. క్లాసువస్తుందని, తర్వాత, ఏదైనా వీలుంటే చదవడమో, లేక ఉద్యోగంలో చేరడమో చేయవచ్చునని అనుకొన్నాడు. కానీ అన్నీ తానుమారై పోయినై. శారద తనదిగావడంమాత్రం తన అదృష్టం. కానీ ఆమెకు అన్నీ కష్టాలే. చిన్నప్పటినుండి అల్లాసు ముద్దుగా పెరిగిన శారద, యిన్నికష్టాలు పడనలసి ఉన్నది.

అయినా, ఆమెకు విచారమన్న మాటలేదు; నుంచిరోజులు తప్పక వస్తయ్యన్న ధైర్యం...పైగా.

నారాయణ, సీతారాంను విచారంనుండి మళ్ళించాలని ఎన్నో ప్రయత్నాలు చేసేవాడు. కారణం ఏమిటని అడిగినా సీతారాం ఒక్కసంగతీ అతనితో చెప్పలేదు ఎన్నడూ.

యిటు సీతారాం వచ్చేసినప్పటినుండి అనసూయమ్మ శారదను తిట్టడం; సాధించడం ఎక్కువైంది. ఉత్తరాల విషయం, డబ్బువిషయం శారదే కావాలని చెప్పి సీతారాంను పురికొల్పిందని వాదన. శారదమాత్రం ఏదానికీ జవాబు ఇచ్చేదికాదు. చిన్నారిబాబును, బాబులో సీతారాం పోలికలను చూచుకొంటూ; శాంతంగా గడుపుతోంది; ఒక విధమైన నిర్లిప్తతను అలవరచుకొన్నది.

సీతారాం యింటికి ఉత్తరం వ్రాశాడు మళ్ళీ. శారదకుకూడా విడిగా వ్రాశాడు. జవాబు ఈసారన్నా వస్తుందేమోనని ఆశ ...

యింతలో సీతారాంకు మరికొంత బంధావహమైన వార్త చేరింది. వాళ్ళ రెజిమెంట్ కొన్నాళ్ళపాటు మలయాలో పనిచేయాలట. ఆర్డర్ ఇచ్చింది. వారం రోజులలో బయలుదేరాలి ... యిప్పుడే శారదను అన్యాయంచేసి, ఒంటరిదాన్ని చేసి యింతదూరం వచ్చాడు. ఇప్పుడు మన దేశమనన్నా ఒక రకమైన సంతృప్తి మెదులుతోంది. మలయా మన దేశం కాదు. మన ప్రజ, మన భాష కాదు.

అదలా ఉంచి శారదకు యింకా దూరమైపోతున్నాను. అని సీతారాంకు దిగులు, విచారం ద్విగుణీకృతమైనయ్...

ఒకవైపు క్రొత్త ప్రదేశాన్ని, క్రొత్త ప్రజను, సరి క్రొత్త వాతావరణాన్ని చూసి ఆనందించపోతున్నామనే ఉత్సుకతకూడా ఉండకపోలేదు. మరోవైపు తన జీవిత భాగస్వామినినుండి యింకా దూరంగా, అతి దూర తీరాలకు నెట్టివేయబడుతున్నాననే దిగులు అతని హృదయాన్ని కదలించివేస్తూంది ... కాని వేరు గత్యంతరం లేదు. కర్తవ్యాన్ని నిర్వహించి తీరాలి.

శారద మూర్ఖభవించిన విషాదంతో అతనిఎదుట నుంచొని, 'నిన్ను ప్రేమించి హృదయాన్ని అర్పించినందుకిదేనా ప్రతిఫలం?' అన్నట్లు అతని కళ్ళముందు ఆమె మూర్తి లీలగా తారట్లాడింది.

కాని అతను ఏమీ చేయగలిగే స్థితిలో లేడు. ఆ పేదనా కడలికి పొరఫి కట్టి, తాత్కాలికోపశమనం కలిగించుకొని ప్రయాణపు తయారీలో లీనమయ్యాడు సీతారాం అందరితోపాటు.

ఈ వారంలోజులూ ఎలా గడచినయ్యో, ప్రయాణపు తయారీలో ఏమీ తెలియలేదు. తీరా బయలుదేరే వేళ్ళికి యింటినుండి ఉత్తరం రాలేదని జ్ఞాపక మొచ్చింది సీతారాంకు.

తను యిలా మలయా వెళ్తున్నట్లుమాత్రం, బయలుదేరే

ముందు యింటికి ఉత్తరం వేశాడు. తరువాత భార హృద
యంతో సీతారాం అందరితో బాటు కలకత్తా జేరాడు.

కలకత్తాలో ఓడ ఎక్కేముందు 'క్రొత్త దేశానికి
వెళ్ళబోతున్నాం. ఫ్రెండ్స్ బాగా ఎంజాయ్ చెయ్యండి'
అన్నాడు జేమ్స్ నవ్వుతూ సిపాయిలనందర్ని ఉద్దేశించి.

సీతారాం ఓడ ప్రయాణంలో బాగా ఆనందించగలి
గాడు. గొప్ప అనుభూతి, ఆ మహర్షి పపు మహోన్నత
తరంగాలు, శరీరాన్ని పులకింపజేసే చల్లని సముద్రపుగాలి,
సూర్యోదయ సూర్యాస్తమయ సమయాల సముద్రపు అగా
ధాల్లో ప్రతిఫలించే వింత రంగులు, రాత్రిపూట అంబ
రంలో సంబరంతో మెరసిపోయే చందమామ, నక్షత్రాల
విన్యాసం; వింతవింత అనుభూతులతో, వింత లోకాల్లో
లేలిపోయాడు అంతా.

రాత్రిపూట నడిసముద్రంలో డెక్ మీద అంతా
నారాయణ మాండొలిన్ వింటూ చల్లని గాలికి మైమ
రుస్తూ ఆనందించారు.

మలయా చేరినతరువాత సీతారాంను అంతా ఏదో గాఢ
సుషిప్తిలో కలలు గన్నట్లు అనిపించింది. మన భాష మన
లోకం కాదుమరి. ప్రజల వేషభాషలు, పరిసరాలు, వాతా
వరణం, అంతా క్రొత్తగా భిన్నంగా వున్నవి.

అప్పటికి సీతారాంవాళ్ళు మలయావచ్చి నాలుగు
రోజులయింది. సీతారాం నారాయణులను మరల స్టోరులోనే
ఉంచారు. స్టోరులో అప్పడప్పుడూ కొంచెం విశ్రాంతి

దొరుకుతూఉంటుంది. సీతారాం నారాయణ సాయంత్రం పూట ఒకరోజున అలా షికారుకు వెళ్ళాడు. అలా నాలుగు వీధులూ చూసివస్తూంటే అచ్చటి కూరలమార్కెట్టు కన పడింది. అక్కడ ఎలాంటి కూరలుంటయ్యోననే ఉత్సుక తతో లోపల వెళ్ళాడు యిద్దరూ. అక్కడక్కడా కూరలున్నా, ఎక్కువగా నీటిపాములు, చచ్చినకప్ప కళేబరాలు వ్రేలాడదీయబడి ఉన్నాయి. అవికూడ వారి భోజనాదులలో ఒక భాగమేనట. సీతారాం నారాయణల ఆశ్చర్యానికి మేరలేకపోయింది. తేగ నవ్వుకొన్నాడు; అచ్చటి భోజన పదార్థాలగురించి, యితర వింత ఆచార వ్యవహారాదుల గురించి చూచి, కొంత చెప్పగా విని.

సీతారాం యింటికి ఉత్తరం వ్రాశాడు. ఇంటికి డబ్బు పంపే ఏర్పాటుకూడ చేయబడింది. సీతారాం శారదనుగురించి, పిల్లవాడిగురించి విచారిస్తున్నా; మలయా చేరిన తర్వాత, ఉద్యోగ వ్యవహారాలలోనూ; స్నేహితుల ఆటపాటల్లోనూ, ఆనందంగా పాల్గొంటున్నాడు.

మలయాలో కింగ్స్ ఎవెన్యూలో ఇండియన్ కల్చరల్ అసోసియేషన్ ఉన్నది. కింగ్స్ ఎవెన్యూలోనే, ఎక్కువ మంది భారతీయులున్నాడు; ప్రతివారమో; ప్రతిపదిహేను రోజులకో అసోసియేషన్ తరపున; నృత్యగాన చిత్రకళాది ప్రదర్శనలు అచ్చట జరపబడి, ప్రత్యేకించి భారతీయులనే కాకుండా, వేలాది భారతీయేతరులనుకూడ ఆకర్షిస్తూ

ఉంటుంది. అక్కడ, ఎన్.రెనాసాన్, వారివారి ప్రావీణ్యతలను ప్రదర్శించవచ్చు.

సీతారాం వాళ్ళ రెజిమెంట్ కింగ్స్ ఎనెన్యూకు దగ్గరగానే ఉన్నది.

ఒకరోజు సాయంత్రం సీతారాం, నారాయణ, మరి కొందరు సిపాయిలు, ఆ థియేటరులో ఏదో ప్రదర్శన ఉన్నదంటే వెళ్ళారు.

ప్రదర్శనకు వచ్చిన వారిలో చాలామంది భారతీయులున్నారు. చాలరోజుల తరువాత మన వాతావరణం కనిపించడంతో; సీతారాం వాళ్ళకు ప్రాణం తేచినచ్చినట్లయింది. కావాలని స్వయంగా పరిచయం చేసికొని వీరితో వారిలో కొంతసేపు సంతోషంగా మాట్లాడుకొన్నారు. ఆరోజు ప్రోగ్రాములలో ముఖ్యమైనది...మిస్టర్ జిమ్ ఎండ్ కంపెనీ మ్యూజిక్ ప్రదర్శన.

మిస్టర్ జిమ్ అండ్ కంపెనీ మలయాలో వందలాది పాశ్చాత్య సంగీత ప్రదర్శనలిచ్చి గొప్పపేరు సంపాదించారు. వారు అప్పుడప్పుడూ ఇక్కడికికూడ వచ్చి ప్రదర్శన లిస్తూ ఉంటారు.

ఆరోజు నారాయణ తన మాండొలిన్ తెచ్చుకున్నాడు వచ్చేటప్పుడు; వీలుదొరికితే తనుకూడా తనకు వచ్చినది ప్రదర్శించవచ్చునని.

సీతారాంవాళ్ళకు పరిచయమైన భారతీయులలో డాక్టర్ శర్మగారు ముఖ్యులు. ముఖ్యంగా ఆంధ్రుడవడం

వలన ఆయన సీతారాం నారాయణలకు అతి సన్నిహితుడు కాగలిగాడు.

డాక్టరుగారిది విశాఖపట్టణం. తల్లి చిన్నప్పడెప్పుడో చనిపోగా, తండ్రి పెంచి పెద్దచేశారట. బోలెడంత ఆస్తి ఉండేది. ఈయన ఒక్కరే కొడుకు. శర్మగారు మెడిసిన్ చదవడానికి ఇంగ్లండు వెళ్ళారు. అక్కడ చదువులో ఉండగానే; తండ్రికూడ హఠాతుగా పోయారట. శర్మగారు అక్కడే పరిచయమైన ఒక ఆంగ్లేయ యువతిని వివాహం చేసికొని, తరువాత మలయా వచ్చి స్థిరపడిపోయారట.

డాక్టరు శర్మగారు కల్చరల్ అసోసియేషన్ కార్యక్రమాలలో ఎక్కువగా పాల్గొంటూ ఉంటారు. ఆయనకు సంగీతమన్నా; నృత్యమన్నా చాలయిష్టం.

ఆయన సహాయంవల్లనే నారాయణ మాండొలిన్ వాయింపడానికి అనుమతి సంపాదించారు.

మిస్టర్ జిమ్ వాళ్ళ ప్రదర్శన తరువాత, డాక్టరు శర్మగారే స్వయంగా స్టేజిమీద నారాయణను ప్రేక్షకులకు పరిచయంచేసి; మాండొలిన్ వాయిస్తాడని చెప్పారు.

నారాయణ ప్రావీణ్యతకు అందరూ ముగ్ధులయినారు. జిమ్ బృందంతోసహా నారాయణను ప్రశంసించి అతనికి పరిచయస్తులయినారు. నారాయణ ప్రతిభను; అతని చాతుర్యాన్ని చూచి డాక్టర్ శర్మగారుకూడ గర్వపడ్డారు.

చివరికి అందరూ విడిపోయేప్పుడు శర్మగారు, సీతారాం నారాయణలను మర్నాడు సాయంత్రం తన యింటికి

రావలసిందిగా కోరాడు. తన బంగాళా కింగ్స్ ఎవెన్యూకి దగ్గరేనని గుర్తులు చెప్తూ; మరునాడు సాయంత్రం వారికోసం ఎదురుచూస్తూ ఉంటానన్నాడు.

డాక్టరుగారి ఆనందానికి మేరలేదు. తన దేశం, తన మనుషులు. అందులో పాతిక సంవత్సరాలక్రితం మెసలిన వాతానరణం. ఆయన ఉత్సాహం వర్ణనాతీతం. సీతారాం నారాయణల పరిచయంతో వచ్చిన మార్పుయిది.

సీతారాం వాళ్ళు మర్నాడు శర్మగారింటికి వెళ్ళేటప్పటికి ఆయన పీరికోసమే ఎదురు చూస్తున్నాడు. వాళ్ళ డాబాకూడా చక్కగా అందంగా ఉంది. చుట్టూ ప్రసారీ, లోపల చక్కని తోట. వీరిని చూస్తూనే నవ్వుతూ లేచి వచ్చి సీతారాం భుజాలు కుదిలించివేస్తూ; “యిప్పుడే అనుకొంటున్నా; తప్పకుండా వస్తారని ... చాలసంతోషం, కూర్చోండి...అమ్మాయ్” అంటూ హడావుడిగా లోపలి కెళ్ళాడు.

కొన్ని నిమిషాల తరువాత శర్మగారితో, భార్య, ఇద్దరు అమ్మాయిలు వచ్చారు. శర్మగారే అన్నాడు. ‘వీరే’ మా అమ్మాయిలు. పెద్దమ్మాయి మేరీ, రెండవది లూసీ. మా ఆవిడ విక్టోరియా...”

“వీరి పేరు సీతారాం, వీరు నారాయణ. మిలిటరీ స్టోర్స్ లో పనిచేస్తున్నాడు. మన దేశంనుంచి వచ్చాడు. నారాయణ మాండోలిన్ బాగా వాయిస్తాడు.” అంటూ శర్మగారే పరిచయంచేశాడు.

సీతారాం నారాయణ నమస్కరించారు. మిసెస్ శర్మ, మేరీ, లూసీలు చాలా సంతోషించారు. శర్మగారే చెప్పారు లూసీకి సంగీతమన్నా, సినిమాలన్నా తెగపిచ్చి అని. అలాగే లూసీ ఆనందానికి అనధుల్లేకపోయింది, నారాయణ మాండొలిన్ వాయిస్తాడని తెలియగానే. మిసెస్ శర్మ, మేరీ, లూసీలకు తెలుగు కూడ, అంతబాగా రాకపోయినా, కొంతవచ్చు. అర్ధంచేసికోగలుగుతారు. శర్మగారే పట్టుబట్టి నేర్పారట. మేరీ లూసీలుకూడా వస్త్రధారణతప్ప, చూడడానికి తెలుగువారి మాదిరిగానే కనిపిస్తారు. శర్మగారి పోలికలొచ్చినయ్ వాళ్ళకి.

కొంతతడవు అందరూ తోటలో కూర్చుని సంతోషంతో కబుర్లు చెప్పుకున్నారు. మలయా విశేషాలూ అక్కడి ప్రజల ఆచారవ్యవహారాలు; అన్ని మిసెస్ శర్మ, మేరీ, లూసీలు వివరించి చెప్పారు.

తరువాత లైక్రిఫెష్ మెంట్ తీసికొని, సీతారాం, నారాయణ టైము కావడంతో వారివద్ద సెలవు పుచ్చుకొని వచ్చేశారు.

సీతారాం వాళ్ళు వచ్చేటప్పుడు మేరీ, లూసీలు వారిని తరచు వస్తూపోతూ ఉండమని కోరారు.

“నీకు నిద్రరాకపోతే, త్వరగా ముగిస్తానోయ్ మురళీ. నీ నిద్ర చెడగొట్టా నివాళి” ఎటోచూస్తూ అన్నారు మూర్తిగారు.

“ఫరవా లేదు బాబుగారూ. యింతవరకు చెప్పి మానేస్తారా ... వింటాను చెప్పండి”

“అయితే టూకీగా చెప్తాను మురళీ, నాకూ ఆయా సంగా ఉన్నది. నిను.”

రోజులు గడుస్తున్న కొద్దీ సీతారాం నారాయణలకు డాక్టర్ శర్మగారి కుటుంబానికి సన్నిహితత్వం ఎక్కువయింది.

సమయం దొరికినప్పుడల్లా సాయంత్రం వేళల్లో సీతారాం నారాయణ తరచుగా డాక్టర్ రింటికి వెళ్ళి ప్రొద్దు పుచ్చేవారు. అక్కడ గడిపినంత సేపూ, యింటివద్ద వున్నట్లుగా ఉండేది వారికి. కాని దేశంలో కొంతగాకపోతే కొంత యినా తెలుగు మాట్లాడేవాళ్ళు దొరికారు మరి.

సీతారాం నారాయణలంటే డాక్టరు శర్మగారు కూడా అమితమైన అభిమానం చూపేవారు.

నారాయణ, యూసీలకు స్నేహం కలిసింది. కారణం లూసీ సంగీతాభిమాని. నారాయణ మాండొలిన్ తరచు వింటూ మెచ్చుకొంటూ ఉండేది. యిద్దరూ వారింటికి వెళ్ళినా, నారాయణ యూసీ ఒక జట్టు. వారి మాటలు వారి అభిప్రాయాలే వేరు. నవ్వుతూ క్రుణ్ణుతూ కబుర్లు చెప్పకొనేవారు. యూసీ అతి చలాకీ అమ్మాయి. ఎప్పుడు చూచినా నవ్వుముఖంలో కిలకిలానవ్వుతూ ఉండేది. నారాయణను ప్రతి సంగీతపాఠ్శ్రీకి తీసికెళ్ళి చూపించి, అందరికీ పరిచయంచేసేది. క్లబ్బులకు తీసికెళ్ళేది. కొన్ని చోట్ల నారాయణ మాండొలిన్ వాయించేవాడు.

రోజ్ మేరీ మాత్రం ఎప్పుడూ నిర్మలంగా, ప్రశాంతంగా ఉండేది. ఆమెకు సాహిత్యాభిలాష ఎక్కువ. ఎప్పుడూ ఏదో పుస్తకం ఆమె చేతులో ఉండేది. సీతారాం మేరీని చాల అభిమానించేవాడు. ఆమె పద్ధతులనూ, ఆమె అలవాట్లనూ మెచ్చుకొనేవాడు. వాడు తరుచుగా ఏ పుస్తకం మీదో చర్చచేస్తూ, పారివారి అభిప్రాయాలు తెలుపుకొనేవాడు.

డాక్టరుగారు, సీతారాం, మేరీ కూర్చున్నారంటే వారి మాటలలో, ప్రస్తుతం టానులో ప్రదర్శింపబడే సినిమా దగ్గరనుండి రాజకీయాలు, పెద్ద పెద్ద గ్రంథ విమర్శలు... ఒకటేమిటి... వారి ఆలోచనలు ప్రపంచాన్ని చుట్టినట్టే.

ఒక్కోరోజున నారాయణ, లూసీలు కూడ వీరితో కలిసేవారు. ఆరోజు నారాయణ మాండొలిన్ మాత్రమే ముఖ్యమైన కార్యక్రమం. మరోచర్చ ఉండేదికాదు.

సాయంసమయాల్లో నారాయణ లూసీ బీచ్ కి వెళ్ళేవారు డాక్టర్ గారి కాపులో. లూసీ డ్రైన్ చేసేది.

రోజురోజుకూ నారాయణ లూసీల స్నేహితల వింత పరిణామాలు దాల్చింది. లూసీ నారాయణ సాన్నిధ్యం కోసం పరితపించేది. అతను లేనిదే ఊణంకూడా గడపలేక పోయేదామె. నారాయణ ఆమె సర్వస్వం.

మలయావచ్చిన తరువాతకూడా అనసూయమ్మకు ప్రభుత్వం డబ్బు పంపుతూనే వున్నది. సీతారాంకు ఉత్త

రాలు రావడంలేదు. శారదనుండిగూడ ఉత్తరాల జాడలేదు.

సీతారాంకు ఈ విషయంలో బాధగాడన్నా గుండె దిటవు చేసికొని కాలం వెళ్ళబుచ్చుతున్నాడు. రాబోతాయనుకొనే మంచి రోజులను తలచుకొని ఆనందిస్తూ మధురూహలతో గడిపేవాడు.

అతని చునోవికారాలను, విచారాలను తాత్కాలికంగానైనా మరుసగలగడానికి ముఖ్యమైన కారణం డాక్టరు శర్మగారి కుటుంబపు మంచితనమూ, ముఖ్యంగా రోజ్ మేరీ సాంగత్యము. ఒక్కోరోజున మేరీతో మాట్లాడుతున్నా సీతారాం దీర్ఘాలోచనల్లో ఉండేవాడు. మేరీ అతని ఉదాసీనతకు కారణం గ్రహించడానికి ఎన్నోవిధాలుగా ప్రయత్నించేది. సీతారాం విచారంతో ఉంటే ఆమె భరించలేక పోయేది. ఒక్కోరోజున ఉండలేక ఆమె అడిగేది, “ఏమిటి సీతారాం, అలా వున్నావ్. సంగతేమిటి చెప్పవా?” అని గోముగా.

సీతారాం మాత్రం ఆ ప్రశ్నతో ఉలిక్కిపడేవాడు. ముఖకవళికలను మార్పుకొని; ఇంకో ప్రస్తావన లేచి ఆసంగతే మరపించేవాడు.

మేరీ సీతారాంను ఆలోచనవలయాలనుండి మళ్ళించాలని, సంతోషపెట్టాలని ప్రయత్నించేది.

సంవత్సరన్నర అయింది సీతారాం నారాయణ మలకూనావచ్చి. నారాయణ యూసీల స్నేహం యినునుడించి

పరస్పరం ప్రేమగా మారింది. వారిప్రేమ సామ్రాజ్యానికి నారాయణ మహారాజు. యానీ పట్టమహిషి.

నీతారాం, మేరీల స్నేహితంకూడా యినుమ డించినా నీతారాం కుటుంబ పరిస్థితులేవీ ఆమెకు తెలియదు.

*

*

*

ఒకరోజున సాయంత్రం నీతారాం, మేరీ, డాక్టర్ గారు, కల్చరల్ క్లబ్బులో ఏదో ప్రదర్శన జరుగుతుంటే వెళ్ళారు. యానీకి అలాంటివంటే యిష్టంలేదు. ఆరోజు నారాయణకూడా స్టూడుంటోనే ఏదో పనుండి ఆగిపోయాడు.

నారాయణ ఆఫీసుపని పూరించేసికొని డాక్టర్ గారిం టికి వచ్చేటప్పటికి, చిరుచీకటి అప్పుడే ప్రపంచాన్నావ రిస్తోంది. నారాయణ ఏరో మధురాలోచనలలో లోని కెళ్ళాడు.

కుడివైపుననే యానీగది ఉన్నది. యానీ కిటికీప్రక్కనే బెడ్ పై పడుకొని, కిటికీగుండా నీలాకాశాన్ని, అప్పుడే ప్రభవించి ప్రభాసించే చందురుణ్ణి చూచి పరవశమై పోతోంది.

యానీని చూడగానే నారాయణ మనస్సు పులకిం చింది. చప్పుడు చేయకుండా మెల్లిగావెళ్ళి కళ్ళమూశాడు నారాయణ. అతని హస్తస్పర్శకు యానీ ఉలిక్కిపడింది. తెలుసుకొని; నవ్వుతూ; ఎరగనట్లు అన్నది “అబ్బ - ఎవరూ !”

నారాయణ జవాబు చెప్పలేదు.

“అబ్బ - ఎవరు బాబూ”

“చెప్పకో చూతాం”

“అబ్బ ఎవరో తెలియడంతేదు బాబూ, భయమేస్తోంది”

“అబ్బో... ఏం తెలియదు బుజ్జి పాపాయివి. నువ్వు చెప్పకపోతే నేను చెప్తాను. మరి నా కేమిస్తావ్”

“ముందు ఎవరో చెప్పితే”

నారాయణ పట్టువిడువలేదు.

“ఈ రాణి కళ్ళు మూయడానికి ఒక్కడికే అర్హత ఉన్నది. అలాంటప్పుడు ఎవరో వేరే చెప్పవసరంలేదు.”
కళ్ళు మూసిఉంచే అరచేతులతో యాసీ బుగ్గల్ని మెత్తగా మెల్లగా స్పర్శించాడు నారాయణ.

“నేను చెప్పలేను బాబూ, మీరే చెప్పండి. నాకు సిగ్గేస్తుంది”

“మరి చెప్పినందుకు బహుమానం ?”

“అదికూడా మీరే కోరుకోండి”

“అలాగా, సరే... నేనెవరో తెలుసా-నీ హృదయ సామ్రాజ్యాధిపతిని. యాసీ నువ్వో రాణి ప్రేమ సామ్రాజ్యైక చక్రవర్తిని-నా నారాయణను”

కళ్ళు తెరచి నారాయణ యాసీ కళ్ళల్లోకి చూశాడు. యాసీ పద్మంలాంటి వదనంలో సిగ్గు దొంతరలు ముంచుకొచ్చినయ్యే.

సిగ్గునభినయించే ఆమె మోమును చూచి, కిటికీ గుండా దొంగ చూపులు చూస్తున్న రే రేడు సిగ్గుపడ్డాడు—

“ఎందుకో... సిగ్గు”

కళ్ళలో కళ్ళుకలిపి త్రాగేసేటట్లు చూస్తూ నారాయణ కాంక్షతో ఆమెను తనవైపుకు త్రిప్పుకొన్నాడు...

లూసీ, నారాయణ, తన్మయత్వంలో, మధురానందంలో, పరిసరాలు, తనువులు మరిచి ఏకమైనారు.

*

*

*

జరిగినది తలచుకొనేటప్పటికి లూసీ ముఖపద్మం వడలి పేలనమయింది - జరిగినది తలచుకొని నారాయణ కూడా భయపడ్డాడు.

లూసీ వణకిపోయింది. భయపడుతున్న లూసీని చూస్తూ అన్నాడు నారాయణ - భయపడుతున్నావా లూసీ”

“నాన్నగార్కి తెలిస్తే...”

“నిజమే డాక్టర్ గార్కి తెలిస్తే !... ద్రోహినని, మోసగాడినని... యిప్పటివరకు తనపైనున్న గౌరవం, సద్భావం... మంటగలిసి పోతాయి.” నారాయణ కంపించి పోయాడు. కాని ధైర్యంతో అన్నాడు. “భయపడకు లూసీ, ఏమీ కాదులే... డాక్టర్ గార్కితో నేను మాట్లాడుతాను. నువ్వేమీ అధైర్యపడబోకు”

లూసీకి ధైర్యం చెప్పి తప్పుకునచ్చాడేకాని నారాయణ మనస్సుకు శాంతిలేకపోయింది.

తను పొట్టపోసుకోవడానికి మిలిటరీలో చేరడమేమిటి? యిలా కానిదేశం రావడమేమిటి? డాక్టర్ గార్కుటుంబంలో స్నేహమేర్పడి, లూసీతో ప్రేమబంధం కలవడమేమిటి? ఆ క్షణంలో తను, వెనుకాముందూ ఆలోచించలేక పోయాడు. పర్యవసానం ఆలోచించకుండా విచక్షణాజ్ఞాన

శూన్యతతో, ఆ క్షణిక వ్యామోహానికి, బలహీనతకు
 లోబడిపోయాడు. యిప్పుడు లూసీ సంగతేమిటి. ప్రస్తుతం
 తెలియకపోయినా; కొన్నాల్టికన్నా డాక్టరుగారికి, భార్యకు
 అందరికీ తెలియకపోదు. లూసీ తనమీద గంపెడు ఆశ
 లతో, కలలుగంటూ ఉంటుంది. ఆమె ఎంత భయ
 పడ్తోందో ఈ విషయంలో. తనుమాత్రం శర్మగారిదగ్గరకు
 వెళ్ళి ఎలా తలెత్తును మాటాడగలుగుతాడు...నారాయణ
 కంతా అయోమయంగా తోచింది.

ఏమీచేయడానికి తోచక, మర్నాడు మామూ
 లుగా నారాయణ శర్మగారింటికెళ్ళలేదు.

వారం గడిచింది. సాయంత్రమవుతోంది. సీతారాం
 డాక్టరుగారింటికి వెళ్ళేప్పటికి, డాక్టర్ గారు, మేరీ, డాక్టర్
 గారి భార్య ఎవరో తెలిసిన ఫ్రెండ్స్ ఇంటికి వెళ్ళారట.
 లూసీమాత్రం సోఫాలో కూర్చుని ఉంది.

సీతారాంను చూస్తూనే గౌరవభావంతో లేచి
 నుంబొంది. లూసీకి సీతారాం అంటే అమితమైన గౌరవ
 ప్రపత్తులు. లూసీ ముఖకవలం వడలిపోయి నిర్జీవంగా
 ఉన్నది. కళ్ళు ఉబ్బి, అప్పటివరకూ ఏడ్చినట్లుగా ప్రస్ఫు
 టంగా కనుపించింది. సీతారాంకుకూడా అనుమానం
 వేసింది లూసీని చూడగానే. అంతకుమునుపు ఎన్నడూ
 అంత ఉదాసీనంగా లూసీ ఉండనేలేదు. లూసీ ఎల్లప్పుడూ
 చలాకీగా నవ్వుతూ త్రుళ్ళుతూ, క్లబ్బులకు, మైదానం,
 నారాయణతో కలిసి తిరుగుతూ ఉండేది.

సందిగ్ధంలో లోపలికడుగు పెడతానేరా అన్నయ్యా, కూర్చో అలా” అన్నది తలవంచుకొంటూనే.

“నాన్న గారూ వాళ్ళూ ఏరమ్మా.”

“లేరన్నయ్యా...జార్జ్ టవున్ లో నాన్న స్నేహితు డొకాయన ఉన్నారు. అంతా అక్కడి కెళ్ళాను. నాన్న గారన్నాడుకూడా, నీతారాం అన్నయ్య వస్తారేమో, వస్తే ఇలా ఉండలేకపోయినందుకు ఊమించమని చెప్పమన్నారు.”

“ఫరనాలేదమ్మా...అయ్యో యింతమాత్రానికే... నువ్వు అలా ఉన్నావేం?!”

ఆ ప్రశ్నతో లూసీ ముఖం విచారంతో నల్ల బడింది. దుఃఖం ఆపుకోలేక చేతులు అడ్డంపెట్టుకొని ఏడ్చింది.

“అయ్యో చెల్లీ. అదేమిటి. ఎలాగో ఉంటే అడిగాను కాని...ఊమించు. నాన్నా, మేరీ వస్తే నేనొచ్చానని చెప్పు. లేపు కలుస్తా మళ్ళీ” నీతారాం లేచాడు వెళ్ళడానికి.

లూసీ తలెత్తి నీతారాంను చూచింది...ఆమెవదనం నిర్వేదావృతమై నర్సిం చబోయే మేఘశకలంలా ఉన్నది.

“అన్నయ్యా” ఏదో చెప్పబోయింది లూసీ.

నీతారాం ఆగి...వెనక్కితిరిగి “ఏమిటమ్మా... చెప్పు...ఏదో దాస్తున్నావ్...ఫరవాలా... అన్నయ్య నేగా చెప్పు.” అన్నాడు అనునయంగా.

లూసీ జరిగినది చెప్పడానికి సిగ్గుపడినా, చివరి కెలాగో చెప్పింది నీతారాంకు.

శీతారాం ఉలిక్కిపడ్డాడు. నారాయణ, లూసీల స్నేహితం యిలాంటి క్రొత్తపుంతలు తొక్కుతుందని ఎన్నడూ అతను అనుకోలేదు. నారాయణ అలాంటివాడు కాదే. అయినా చూవ్వనం అలాంటిది. పాలపొంగులాగా అకస్మాత్తుగా ఎలాంటి పనినయినా చేయిస్తుంది. అప్పటికి గానీ శీతారాంకు జ్ఞాపకం రాలేదు. నారాయణ వారం నుండి డాక్టర్ గారింటికి రానడంలేదని. యిప్పుడు అర్థమయింది. నారాయణ తనతోరాకపోవడంలోగల కారణం, అంతరార్థం.

“చెల్లీ... తప్పు మానవసహజం. పొరపాట్లు అందరూ చేస్తూ ఉంటారు. వాటిని మెళుకువతో దిద్దుకోవడంలోనే ఉన్నది గొప్పదనం. యివాళ నారాయణను అడుగుతాను ఈ విషయంలో. వాడిని అడిగేముందు నిన్ను కూడా ఒకటి అడగతలచుకొన్నాను. నారాయణను వివాహం చేసికోడం నీ కిష్టమేనా?”

లూసీ సమ్మతించినట్లు తలఠాపింది. సిగ్గుతో తల వంచుకొనే... అప్పటికిగాని లూసీకి ధైర్యంచెక్కిలేదు. శీతారాం ఊరడించినతరువాత తృప్తిగా గాలి పీల్చుకొన్నది—

రాత్రి పదిగంటలు కానస్తోంది. టెంబ్ లో క్రొవ్వొత్తి కాలుతూ, కాంతిని చుట్టూ విరజిమ్ముతోంది. నారాయణ ఏదో ఆలోచిస్తూ పడుకొన్నాడు. శీతారాం కూడా ప్రస్తావన ఎలా తేవాలా అని సందేహిస్తున్నాడు.

బయట సెంక్రేల బూట్ల చప్పుడు - ఆ నీరవని సబ్బతో
ధ్వనిస్తున్నాయి. చల్లటిగాలికి ఒళ్ళు జలదరిస్తోంది. పుచ్చ
పువ్వులాంటి స్వచ్ఛమైన వెన్నెల ప్రపంచాన్ని ఆన
రించింది.

“ఏమిటా నారాయణా! అలా ఉన్నా వేంరా!”

నారాయణ శీతారాం ప్రశ్నకు ఆలోచననుండి
తేలుకొని ఉలిక్కిపడ్డాడు. మళ్ళీ శీతారాం అడిగాడు. ఇవాళ
ఊసీ నిన్ను అడిగింది. వారంనుండి కనిపించడంలేదని
యిదనతోన్నది పాపం!”

నారాయణ అదిరిపోయాడు. విషయం శీతారాంకు
తెలియలేదుకదా అని. జవాబు ఏమీ చెప్పలేక స్తబ్ధగా
ఉండిపోయాడు.

“అసలు సంగతికూడ తెలిసింది. అనుకోకుండా
ఎన్నో తప్పులు జరుగుతుంటాయి. ధైర్యంతో పరిష్కరించు
కోవాలిగాని, విచారిస్తే ఏం లాభంరా?”

నారాయణ తలవంచుకొన్నాడు.

“ఊసీ నాకు అన్నీ చెప్పింది. ఆమె ఎంత భయ
పడున్నదో చెప్పలేను. వారంనుండి నువ్వు కనిపించటం
లేదట. బేంబేలుపడి, క్రుళ్ళి క్రుళ్ళి ఏడుస్తున్నది. ఇటు
చూడరా. నావైపు చూడు!”

నారాయణ తలెత్తి శీతారాం వైపు భారంగా,
సిగ్గుతో చూచాడు.

“నిజమేనా?!”

నారాయణ ఒప్పుకొన్నాడు. దిగ్గులలేచి శీతారాం

చేతులుపట్టుకొని అన్నాడు. “నాకేం కోచకుండా ఉందిగా. పొరపాటు జరిగింది. ఇప్పుడు నీ సహాయంకావాలి. ఎలా చెప్పాలా అని సంకోచిస్తుంటే, నువ్వే దారిచూపావ్.”

“ఊసీ దుఃఖం చూస్తుంటే, నేను భరించలేక పోయాను. అమాయకురాలిని నట్టేట్లో ముంచడం మంచిది కాదు. నిన్నొకటి అడుగుతాను. కాదు, అరిస్తాను. ఒప్పుకొంటావా?”

“ఆఁ”

“ఊసీని పెళ్ళిచేసుకో. గొడవవుండదు.”

“.....”

“ఏం... ఏమిటీ ఆకోచన”

“ఏంలేదురా మరి...”

“ఊఁ మరి...”

“ఎలారా... పెళ్ళి చేసుకోడం. మన దేశం కాదు, మనవాళ్ళుకాదు. శర్మగారు మనవారయినా... వర్ణ సంకరం...నామనసొప్పడంలేదురా, తుమించు.”

“ఎందుకు ఒప్పుదు... ఒప్పి తీరాలి. తుమాపణలు- అభయాలకో నువ్వుచేసిన తప్పుడుపని ఒప్పు ఎలాగవుతుంది. నువ్వు ఊసీని వివాహమాడితీరాలి. మనవాళ్ళు కాదు, సంకరం అంటావ్ కాదు, మనవాళ్ళు, మనభాష, ఆమెను పూసుకుని తిరిగినప్పుడు, వళ్ళు తెలియని ఉద్రేకంలో నీ క్రూరకాంక్షలకు బలిచేసినప్పుడు ఏమైనయ్? మీ యిద్దరి వివాహానికి యిలాంటి అర్థంతేని వ్యర్థమైన అభ్యంతరాలు పనికిరావు. యిద్దరూ మనసిచ్చి పుచ్చు

కొన్నాను. నీకూ ఎవ్వరూలేరు. కాని దేశంలో ఒక గౌరవ నీయుణ్ణి అవమానపరచి, నీవు నగుబాట్లు పాల్పడేకన్నా; నిరభ్యంతరంగా లూసీని వివాహం చేసుకో. శర్మగారికి తెలిస్తే పరిస్థితులెలామారుతాయో చెప్పడంకష్టం. నేనన్నీ ఆలోచించే ఈ సలహా యిస్తున్నాను. నీకూ ఆలోచనాశక్తి ఉన్నది. ఆలోచించి నీ అభిప్రాయం చెప్పు. లూసీతో నీ వివాహం అనివార్యం, ప్రస్తుత పరిస్థితులదృష్ట్యా, అటుపై నీ యిష్టం. నే చెప్పిందేదో చెప్పాను.” కోపం వచ్చినా, సానునయంగానే అన్నాడు సీతారాం.

“మరి శర్మగారు వప్పుకోవాలిగదా. ఎలారా...”

“ముందు నీవు సరేనను. మిగతావి సానుకూలపరిచే బాధ్యత నాది. సరేనా... నువ్వేమీ సంకోచించాల్సిన అవసరంలేదు. లూసీగురించి నీకు బాగా తెలుసునుగదా. ఊణఊణానికి, అభ్యుదయాన్ని, ఆధునికతను సంతరించు కొంటున్న ఈ సమాజంలో ఈ వివాహానికెలాంటి అభ్యంతరం, అడ్డంకి ఉండబోవు. అందరికీ సమ్మతమే అవుతుంది. శర్మగారితో నేను మాట్లాడగలను.”

నారాయణ ఒప్పుకొన్నాడు.

నారాయణ హృదయమూ శేలికపడ్డది. యిటు శీతారాంకూడా తృప్తిగా గాలి పీల్చాడు తన ప్రయత్నము ఫలించినదని.

స్టోక్సులో పని పూర్తిచేసికొని, జేమ్స్ అనుమతి తీసికొని సాయంత్రం డాక్టరుగారింటికి వెళ్లాడు శీతారాం.

డాక్టరుగారు ఊటలోకూర్చుని ఏదో ఆలోచిస్తూ, ఆకాశంలోకి చూస్తున్నారు. డాక్టరుగారి భార్యకూడా యింకో కుర్చీలో కూర్చుని, అల్లుకుంటోంది. శీతారాంను చూస్తూనే శర్మగారు, యింకోకుర్చీ చూపిస్తూ, “రానోయ్ శీతారాం, ఇలారా... కూర్చో” అన్నారు.

“ఊ... ఏమిటోయ్ సంగతులు ?”

“ఏమీ లేదండీ... మిమ్మల్ని ఒకటి అడుగుదామని వచ్చాను. చాలరోజులనుండి నా మనస్సులో మెదులు తోంది. కాని మీ రేమనుకొంటారో అని...”

“ఛా... అదేమిటి నాయనా... నేనేమనుకొంటాను. మీకూ, మా కుటుంబానికి ఏదో పూర్వజన్మ సుకృతంవల్ల యింతగట్టి స్నేహమేర్పడింది. సంతోషం. ఎందుకు సంతోషం. చెప్పి శీతారాం...”

“ఏం లేదండీ... మా నారాయణ, మీ లూసీని వివాహమాడటం మీకభ్యంతరం కాదనుకొంటాను.”

డాక్టరు శర్మగారి సంతోషానికి అంతులేకపోయింది. అమాంతంలేచి శీతారాం చేయిపట్టుకొని లేపుతూ గాఢంగా కావిలించుకొన్నారు. మిసెస్ శర్మగారి ఆనందానికి హద్దులు లేకపోయినయ్యాయి.

“ఆహా ! ఎంతటి శుభవార్త... ఇవాళ మరపురాని సుదినం. ఇదటయ్యా సంతోచిస్తున్నావ్ అడగడానికి. భలే వాడివే. నారాయణకేసుయ్యా నిక్షేపం. నారాయణను నా అల్లుడు జేసుకోడం నాకెంతో సంతోషం. అమ్మాయ్

ఊసీ యిలారా... శీతారాం అన్నయ్య ఎలాంటి వార్త
తెచ్చాడో చూడు..."

“నాకూ సంకోషంగా ఉన్నదండీ... ఈ అడిగేపని
నారాయణ నాకు ఒప్పజెప్పాడు. తనే అడగడానికి సిగ్గు
పడ్డాడు పెళ్ళికొడుకుగాను. నాకు తప్పదుగదా. స్నేహితుడి
పెళ్ళి సంబంధం నా ద్వారా భాయపడిందంటే నాకూ
సంకోషం..."

“చూడు నీతారాం. ఊసీపెళ్ళి నాకిష్టమే. ఊసీ
ఉన్నది చూడు ... చిన్నపిల్ల. పెద్దది రోజ్జో వివాహం
కాకుండా, ఊసీకి చెయ్యడం బాగుండదు. ఈవిషయం
పెద్దమ్మాయితో మాట్లాడి చెప్పాను రేపు. కలిసినస్తే ఇద్దరి
వివాహాలూ ఒక్కసారే చేద్దాం.”

నీతారాం ఆనందం ఆర్జవమే అయింది. డాక్టరు
యింతత్వరగా ఒప్పుకొంటారని కలలోకూడ అనుకోలే
దతను. ఈ ఉద్దేశ్యం వారికీ మనస్సులో ఉండి ఉంటుంది.
లేకపోతే ఇంత త్వరగా పరిష్కారం కాకపోను.

“మేరీ, ఊసీ లేరాండి ఇంట్లో!”

“అయ్యో; నామతి చూశావా. ఇందాక సంకో
షంలో ఊసీని కేకవేశాను. అది ఉంటేగా. షికారుకు
వెళ్ళినట్లున్నది. కాదు తీసికెళ్ళింది. మేరీ గదిలో చదువు
కొంటూంది. ఇంతకుముందే అడిగింది మిమ్మల్ని.”

నీతారాం వెళ్ళేటప్పటికి మేరీ సోఫాలో కూర్చుని
ఏదో నవల చదువుకొంటున్నది.

సీతారాండు చూస్తూనే ఉత్సాహంతో, పుస్తకాన్ని ప్రక్కన పెట్టి, నమస్కారంచేస్తూ “రండి సీతారాం, కూర్చోండి” అన్నది లేచినుంచొని.

మేరీ ఆరోజు ఎందుకో హుషారుగా ఉన్నది. “ఏమిటి మేరీ చదువుతున్నావ్. నాన్నా అమ్మగారేమో తోటలో కూర్చున్నాడు. నీవేమో ఇక్కడ పుస్తకంలో మునిగి పోయావ్. ఇక లూసీ ఎక్కడికెళ్ళింది?”

“లూసీ పైరుకెళ్ళింది. రండి. ఇలా కూర్చోండి. మీతో ముఖ్యవిషయ మొకటి మాట్లాడాలి.”

లూసీ విషయమేమయినా తెలిసిపోయిందేమో ననుకొన్నాడు సీతారాం. సీతారాం సోఫాలో కూర్చున్నాడు. మేరీ అతనిప్రక్కనే కూర్చుంటూ అదొకవిధంగా సిగ్గుతో నవ్వుతూ అతని మొహంలోకి చూసింది.

“ఏమిటి మేరీ ముఖ్యవిషయం!”

మేరీకి సీతారాం అడుగుతున్న కొద్దీ సిగ్గు విపరీతమైంది. ఎలా చెప్పాలో తెలియక తికమకపడ్డా సందేహించింది.

“చెప్పు. మేరీ ... ఏవిషయం ... ఏదన్నా పుస్తకం గురించా?”

“అదికాదు సీతారాం. పుస్తకం కానేకాదు, టాపిక్ కొత్తది. మిమ్మల్ని ఒకటి అడుగుతాను. చెప్పండి. రెండేళ్ళ నుండి స్నేహించే శాము. మన యిద్దరి భావాల్నూ, ఉద్దేశాలనూ ఒకటే కూడా. ఎందుకో మీరంటే ప్రత్యేకమైన అభిమానం కలిగింది. మిమ్మని చూస్తున్నట్టుగా ప్రేమించాను.

నన్ను మీరు వివాహమాడడానికి ఎలాంటి అభ్యంతరం ఉండదనుకొంటాను” తలవంచుకొనే అన్నది మేరీ.

సీతారాం అదిరిపోయాడు. అతనికంతా అయోమయంగా తోచింది. సంభీభూతుడై క్షణకాలం అచేతనుడై మేరీ నదనంలోకిచూస్తూ ఉండిపోయాడు.

మేరీని తను వివాహమాడాలా. యిన్నాళ్ళూ ఆమె తనను అదేదృష్టితో స్నేహం చేసిందన్నమాట. తానిన్నాళ్ళూ ఆమెను ఒక సోదరిగా భావిస్తున్నాడేగాని, ఎలాంటి కుత్సితపు దృష్టితోనూ స్నేహంచేయలేదు. మేరీకి అలాంటి ఉద్దేశ్యాలూ కలగడానికి తానే తనకు తెలియకుండా దోహదం చేసినట్లయితే తనపాపానికి నిష్కృతి లేదు.

సీతారాం ముఖశీతననుచూసి మేరీ భయపడిపోయింది. తను కనిస కలలన్నీ భస్మీభూతమై పోతాయేమోనని అనుమానించిందామె.

“క్షమించు చెల్లీ!”

చెల్లీ!! ... తను ఎవరినైతే పెళ్ళాడి జీవితాంతం వారి పాదసేవచేసి తరిద్దామనుకొన్నదో — వా రే ‘సోదరీ’ అని సంబోధన! మేరీ భీతహరిణిలా విలవిలలాడిపోయింది.

“అవును చెల్లీ — నేను వివాహితుణ్ణి. నా భార్య, తల్లి, బిడ్డ, అక్కలు మాదేశంలో ఉన్నారు. ఈసంగతి నీకు చెప్పాల్సిన సందర్భం ఇంతవరకు రాలేదు. నీ మనస్సులో అలాంటి ఉద్దేశ్యాలుద్భవించడానికి కారణం నేనే అయితే నా పాపానికి ఫలితం అనుభవిస్తాను. నా మనోమందిరంలో

నువ్వు లూసీ దేవతాతుల్యులు మేరీ! నిన్నెప్పుడూ
అలాంటి వికృతపు దృష్టితో చూడలేదు. మిరిద్దరూ నా
సోదరీ సమానులు.”

మేరీ దుఃఖానికి మేరలేదు. ఆమె మనస్సులో తీవ్ర
సంచలనం చెలరేగింది. కొన్నిక్షణాలు ఇద్దరిమధ్యా నీరవ
నిశ్శబ్దత అలుముకుంది. మేరీ అదాటున లేచి సీతారాం
పాదాలను స్పృశిస్తూ అన్నది.

“క్షమించు అన్నయ్యా, ఇందులో నీతప్పేమీలేదు.
నా మనోబలహీనతకు ప్రాయశ్చిత్తం చేసుకొంటాను.
నన్ను నువ్వు క్షమించకపోతే నాకు మనశ్శాంతి ఉండదు.”

“మనోవికారాలు మానవులకు సహజమే. క్షమా
పణలు దేనికి మేరీ. నీవు నా చెల్లెలివి. ఇకమీదకూడ
నామీద గౌరవం, స్నేహం యిలాగే ఉంటాయ్ గదూ!
లేక రేపటినుండి నాతో మాట్లాడడం మూసేస్తావా?! ఈ
కానిదేశంలో నేను ఈ కాస్తన్నా సంకోషంగా ఉండ
గలుగుతున్నానంటే మీ కుటుంబమూ, నీ సాంగత్యమే
కారణం మేరీ”

“ఛ—అలా ఎన్నటికీ జరగదు అన్నాయ్! మీ
మనస్సుకు తీరని బాధను కలిగించాను. మన స్నేహం
ఇలాగే శాశ్వతంగా ఉండాలి. ఈ సంఘటనతో విచ్ఛిత్తి
జరగడం హాస్యాస్పదం. మీరే ఇక ఇక్కడికి రావడం మాను
కొంటారేమో. అలా జరుగగూడదు. అనుకొన్నవన్నీ
జరిగిననాడు మానవుడు దేవుడే అవుతాడు. ఆశనిరాశల

సమ్మిశ్రితమే జీవితం” మేరీ అన్నది కన్నీటిని తుడుచు కుంటూ.

“అదేమిటి?! వేదాంతంలో కొచ్చావ్ నువ్వు. అలా నిరాశపడడం మంచిదికాదు మేరీ. మనిద్దరిమధ్య జరిగిన ఈ సంఘటనను తేలికగాతీసికొని మరచిపోవాలి... వస్తా. మా జేమ్స్ గోలపెట్టాడు.”

తరువాత నాలుగురోజులు డాక్టరుగారింటికి వెళ్ళడం పడలేదు సీతారాంకు.

సీతారాం వెళ్ళేప్పటికి, ఆయనా, భార్య తోటలో కూర్చుని ఏరో మాట్లాడుకొంటున్నారు. సీతారాంను చూస్తూనే ఇద్దరూ, సంతోషంతో ఆహ్వానించారు.

“మరి రిజల్ట్ ఏమిటి? తేల్చారా”

“లూసీ వివాహం ఈ నెలలోనే సీతారాం ... నారాయణ కనిపించడంలేదే ... సిగ్గుపడుతున్నాడా పెళ్ళికొడుకు.”

“మేరీ సంగతి ... ఏంచేశారు...”

“మేరీగురించి నీకు తెలుసుగదా. దాని భావాలే వేరుబాబూ. తను పెళ్ళిచేసుకోదట. జీవితాంతం బ్రహ్మచారిణిగానే ఉంటుందిట” అన్నాడు సవ్యతూ శర్మగాడు. సీతారాం మనస్సు కలుక్కుమంది.

ఆయన ఆ విషయాన్ని సవ్యతూ తేలికగా తీసి కొన్నారేగాని, మేరీ అలాంటి కఠోరనియమాన్ని పూనుకో

డానికి వెనుక ఎంత విషాద గాధ ఉన్నదో ఆయనకు తెలియదు.

సీతారాం చాల బాధపడాడు. ఆమె నిర్ణయానికి తనే కారణమయినట్లు. వీరితో స్నేహమే ఇన్ని అనర్థాలకి మూలంగా మారింది. తనను తప్పు అర్థంచేసికొని, నిరాకరింపబడి, ఇప్పుడు ఆజన్మబ్రహ్మచారిణిగా ఉండిపోతానంటోంది మేరీ. పిచ్చిపిల్ల.

మేరీ సోఫాలో కూర్చుని స్టాకింగ్స్ అల్లుతోంది. సీతారాం రావడంతోనే, లేనినవ్వు తెచ్చిపెట్టుకొని ఆహ్వానించింది. ఆమె కళ్లు ఉబ్బిపోయి భారంగా ఉన్నయ్. రాత్రంతా నిద్రలేదని తెలుస్తూనే ఉన్నది ప్రస్ఫుటంగా.

“ఏమిటి చెల్లీ. అంత కఠోర నియమాన్ని అమలు పరచబోతున్నావట”

“నిజమే, అబద్ధమేమీలేదు అందులో...”

“నీకు అది భావ్యమేనా ... జీవితంలో చెలగాటం ఆడుతున్నావు మేరీ. జీవితంలో ఒకవంతు గడవలేదు. నీ జీవితానికి ఎలాంటి అశాఖ్యం చేకూరినా, ఆ పాపంఅంతా నాకు చుట్టుకుంటుంది. దయచేసి నీ పట్టుదలను నాకోసం వదిలెయ్...మేరీ!!”

“నా నిశ్చయం మారదు అన్నయ్యా. నీ తప్పులేదు. బాధపడకు. రాత్రంతా ఆలోచించే ఈ నిశ్చయానికి వచ్చాను” మేరీ ఖచ్చితంగా చెప్పింది తన మనో నిశ్చయాన్ని.

భారంగా నిట్టూర్చాడు సీతారాం ఇక తను చేయ గలిగింది లేక.

ఆ రాత్రల్లా సీతారాంకు మనశ్శాంతి లేకపోయింది. మేరీ జీవితం అలాగానడానికి, ఆమె అంత కఠోర నియమాన్ని అనలంబించడానికి, తను ఎంతవరకు కారకుడు? తను ఏ విధంగానూ కావాలని ఉద్రేకపరచలేదు. తన స్నేహితాన్ని అపార్థంచేసుకొని, జీవితాన్ని చేజేతులా పాడుచేసుకొంటూంది. తన తప్పేంటేదు ఇందులో. శారదకు తను ఏ విధమయిన అన్యాయమూ చేయలేదు. తను ఇన్నికష్టాలుపడి, ఇన్ని వేలమైళ్ళు వచ్చింది, అంతా శారద కోసమే...ఎలాగో సమాధానపరచుకొన్నాడు.

నారాయణ, లూసీల వివాహం ఆడంబరంగా జరిగింది. డాక్టరుగారి స్నేహితులు, నారాయణ, సీతారాంల స్నేహితులు, విలునయిన బహుమతులు తెచ్చాడు పెళ్ళికి. సీతారాంకూడా నారాయణకు, లూసీకి చక్కని ప్రెజెంట్లు పన్నెండు తెచ్చిచ్చిచ్చాడు.

వివాహమయినకొన్నాళ్ళికి ఒకరోజున సీతారాంతో అన్నది లూసీ “నీవు నాకుచేసిన ఈ సహాయానికి జీవితాంతమూ ఋణపడివుంటాను అన్నయ్యా. నీ ఋణం ఎలా తీర్చుకొంటానో” అన్నది సజల నయనాలతో.

“అయ్యో లూసీ, అదేమిటి. కన్నీళ్లుకూడానా...ఛీ...తప్పు. ఇది నా కర్తవ్యం చెల్లీ. నా చెల్లెలుకోసం ఆమాత్రం చేయడం ఏమంత గొప్పకాదులే. ఇప్పుడు

నారాయణ నీ చేతుల్లోకి వచ్చాడుగా. చెవులు మెలిబెట్టు
అల్లరిపిల్లాడు మరీనూ" అన్నాడు సీతారాం.

లూసీ కపోలాలు సిగ్గుతో ఎర్రబడి గులాబి రేకులే
అయినై.

నాజీ రాక్షసులు, మిత్రరాజ్యాల మధ్య ఘోర
సంఘర్షణ తగ్గుముఖం పట్టింది. హిరోషిమాలో అమెరికా
వాళ్లు బాంబులుకురిపించారు. సర్వనాశనమయింది. ఆకాశా
న్నంటే హఠాత్తులు, కుప్పలుగాకూలి తీరని నష్టం సంభ
వించింది. లక్షలాది జనం ఆ వినాశకారి విమాన్ల కీలల్లో
దహించుకుపోయారు. వేలాది ప్రజలు అంగవిహీనులయి
వికృతంగా మారి అంతులేని వింతజబ్బుల పాలయ్యారు.
నాజీహంతకులు పట్టుబడ్డారు. హిట్లరు నియంత రాక్షస
కృత్యాలకు, అతని అనుచరుల హంతక చర్యలకు ఆట
కట్టింది. మన మిత్రరాజ్యాలు ఐదారేళ్ళ ఘోర సంగ్రామా
నంతరం హాయిగా గాలి పీల్చారు. మిత్రరాజ్యాలదే గెలు
పయింది.

సీతారాంవాళ్ళ రెజిమెంట్ మళ్ళీ ఇండియాకు
తరలించబడింది. డాక్టరు శర్మగారు, కుటుంబంతో బాటుగా
ఇండియాకు వచ్చేశారు. నారాయణ అల్లుడైనప్పటినుండి
తన ప్రయత్నంలో తను ఉన్నారాయన. అందులో మాతృ
దేశంమీద, మాతృదేశతమింద ప్రేమలేనివా రెవరు?!

డాక్టరుగారుకూడ సీతారాంవాళ్ళతో బాటు మన దేశం
వచ్చేశారు.

ఇళ్ళకు వెళ్ళదలచిన సైనికులందరినీ డీమోబులైజ్ చేశారు.

తను అప్పుడప్పుడూ కూడబెట్టినదీ, వచ్చేటప్పుడు మిలిటరీ అధికారులు యిచ్చినదీ అంతాకలిపి పదివేలు దాకా సీతారాంవద్ద ఉన్నై. తన కష్టాలు గట్టెక్కినయ్ అనుకొన్నాడు. శారదను ఎప్పుడు చూద్దామా, బాబును ఎప్పుడు అక్కున జేర్చుకొందామా అని ఆతని హృదయం ఆత్మతతో, ఆనందంతో పరవళ్లు త్రొక్కింది.

ఆరోజు ఇల్లువదలి వచ్చేనాటిరాత్రి—శారద అన్న “మంచిరోజులు వచ్చి తీరుతై మనకు. మనంకూడ ఆనంద డోలికలలో ఊగిసలాడుతాము. అలా ఆశించాలి మరి”... “ఎంతటి భయానక హాలాహాలాన్నయినా అమృత ప్రాయంగా చవిచూస్తాను.” అన్న వాక్యాలు సీతారాం మనస్సులో మెదిల్చినై.

తనెంతమాత్రం ప్రయోజకుడైనా అదంతా శారద అచంచలమైన ఓర్పు, దీక్ష ప్రభావమే. అనుకొన్నాడు సీతారాం తన మనోంతరాళంలో.

యింటికివెళ్ళి శారదను అక్కున జేర్చుకొని “శారదా! హాలాహాలాన్నయినా అమృతప్రాయంగా స్వీకరించే ఓర్పు, మంచితనమూ, నీవద్ద ఉన్నై, ఆ అపారమైన ఓర్పు, సహనమే, మనకు మంచిరోజుల్ని తెచ్చినై. మన జీవితం ఏమాత్రం సుఖపడ్డా అంతా నీ మహిమే. కాబట్టి తీసుకో బహుమానం.” అని ఏదయినా మంచి బహుమానం యివ్వాలి. బాబుకు అయిదేళ్ళు వచ్చిఉంటాయ్. తనను

గురుపట్టడు. ఎవరో క్రొత్తవాణ్ణి చూసినట్లు చూస్తాడు.

“ఎవరో కాదురా, మీ నాన్నగారురాబాబూ!” అని శారద

చెప్పి బాబును తనదగ్గరకు పంపుతుంటే ఎంత ఆనందంగా

ఉంటుంది. అమ్మ తన మనస్తత్వాన్ని మాడ్చుకొనే

ఉంటుంది. శారదకు అమ్మకు ఎలాంటి కలతలు, పోట్లాటలు

ఉండిఉండవు. ఏవేవో ఆలోచనలు సాగుతున్నయ్

సీతారాం మనస్సులో.

విడిపోయేముందు సీతారాంను పంపడానికి డాక్టరు

గారు, భార్య, మేరీ, లూసీ, నారాయణ స్నేహను

కొచ్చారు.

“అన్నయ్యకు ఎంత సంతోషంగా ఉన్నదో! వదిన

దగ్గరకు ఎప్పుడెళ్ళి వాల్దామా అని ఉన్నది” లూసీ కిలకిలా

నవ్వింది.

అంతా నవ్వారు. ఇప్పుడు లూసీ, మేరీ ఇద్దరూ

చక్కగా తెలుగు మాట్లాడుతున్నారు. సీతారాం నారా

యణల స్నేహంతో తెలుగు నేర్చుకోగలిగారు. పూర్వం

శర్మగారే బలవంతాన నేర్పేవారు. లేకపోతే ఇంగ్లీషే

అంతా మాట్లాడుకోడం.

“వెళ్ళి డేమాలతో ఉత్తరం వ్రాయోయ్.

తర్వాత ఒకసారి అమ్మాయ్ని, బాబుని తీసికొనిరా, నాకు

యిక్కడే చాలమంది తెలిసినవాళ్ళున్నారు. అల్లుడూ

నేనూ జాయింట్ గా ఏదయినా వ్యాపారం పెట్టాం. తర్వాత

నేను అన్ని వివరాలతో వ్రాస్తాతే.”

“తప్పకుండా రావాలి అన్నయ్యా! వదినను,

బాబును తీసికొనిరావాలి” మేరీకి దుఃఖం పొంగిపొరలి వచ్చింది.

డాక్టర్ కుటుంబం, నారాయణ, సీతారాంకు భార హృదయాలతో వీడ్కోలు యిచ్చారు.

*

*

*

ఈ నాలుగైదేళ్ళలో, ఊరు ఏమీ మార్పు చెంద లేదు.

ఇంటికి చేరడంతోనే అనసూయమ్మ ఎదురై సంతోషంతో ఉక్కిరిబిక్కిరైంది. పెద్దక్క కూతుళ్ళూ కొడుకులూ, చుట్టేశారు మామయ్య వచ్చాడని. యిప్పుడు వీరంతా యిక్కడెందుకున్నారో సీతారాంకు అర్థంకాలేదు. అనసూయమ్మ యివే అవే అడిగింది ఆత్రంగా. కాని శారద, బాబు మాత్రం కనుపించలేదు సీతారాంకు.

చివరికి ఆతృత అణచుకోలేక సీతారాం అడిగేశాడు అనసూయమ్మను.

“శారద ఏదమ్మా!”

“కానీరా. అంతాచెప్తాను. ఇప్పుడేనా రావడం.”

పిల్లలు బిక్కుబిక్కుమంటూ ఎక్కడివాళ్ళక్కడ జానుకున్నారు. అనసూయమ్మ మొహం వివర్ణమయింది. ఆమె కూడా తప్పించుకుని లోపలికి వెళ్ళబోయింది.

సీతారాంకు ఆతృతతో, అనుమానం జతజేరింది. కోపం పెల్లుబికింది. అమ్మ మనస్సు మార్పుకోలేదు. ఏదో జరిగి ఉంటుంది. పోట్లాడి యింటికి పంపేసి ఉంటుంది.

వెంటనే ఉద్రేకంతో పోబోతున్న అనసూయమ్మ రెక్కపట్టుకొని ఆపుజేశాడు.

“ఏది? శారద ఏది చెప్పి?” సీతారాం కళ్లు నిప్పులు చెరుగుతున్నా య్. ముఖం భయంకరంగా ఉన్నది. అనసూయమ్మ స్తంభించిపోయింది. సీతారాం ఆకృతిని, కోపాన్ని చూసి. అతని కళ్ళల్లోకి భయంగా, బెదురుగా చూస్తూ ఉండిపోయింది.

“ఊఁ చెప్పి! శారదా బాబూ ఏరి?” కుదిలించి వేశాడు అనసూయమ్మను.

“లేదు...”

“ఎక్కడికెళ్ళిందో చెప్పి ననబెట్టక”

“లేదు... చచ్చిపోయి రెండేళ్ళయింది.”

సీతారాం హృదయం బ్రద్దలయింది. అతని ఆశా హర్షాలన్నీ నేలకూలిస్తే. అంతా అయోమయంగా తోచింది. అనసూయమ్మ చెంప ఛణేల్మంది.

వెనుకాముందూ చూడలేదు. అనసూయమ్మ రెక్కవదలకుండానే తేరుకొని అన్నాడు.

“ఎందుకు చచ్చిపోవాల్సి వచ్చింది. నిజం దాచానో నువ్వు దానిదగ్గరకే వెళ్తావ్. చంపేస్తాను.”

“అందరూ ఎలాచస్తారో అలాగే చచ్చిపోయింది.”

“ఏమయిందో వివరంగా చెప్పి ... అడ్డదిడ్డపు సమాధానాలు చెప్పక”

“జబ్బుచేసింది.”

“బాబుకూడా జబ్బుచేసిందా? వాడేడి”

ఇంతలో బాబే అటుగా వచ్చాడు. అయిదేళ్ళ కుర్రాడు. వంట్లో సత్తునలేదు. కళాకారులు లేవు, చిక్క పోయి ఉన్నాడు. సరయిన గుడ్డలుకూడా లేవు. సీతారాం హృదయం తరుక్కుపోయింది. అమాంతం వెళ్ళి వాణ్ణి ఎత్తుకొని హృదయానికి హత్తుకొన్నాడు.

బాబు ఉక్కిరిబిక్కిరై పోయాడు. ఆకాశ వాత్సల్యానికే తబ్బిబ్బిపోయాడు. ఇంతనరకు ఒక్కసారికూడా అంతప్రేమను చవిచూసి ఉండడు!

తిరిగి అనసూయమ్మను నిలదీసి అడిగాడు.

“డబ్బు వస్తోందికదా. మందులు ఎందు కిప్పించలేదు?”

“ఆకాశడబ్బు ఎన్నింటికి వస్తుంది. పెద్దది నెక్లెసు చేయించుకొన్నదా...”

“ఘా!... సిగ్గుండాలి - జబ్బుచేసి ఒకనైపు చచ్చి పోతుంటే మందులు ముందా, అలంకారానికి నెక్లెసు ముందా... సిగ్గులేదూ!” ఎడాపెడా మళ్ళీకొట్టాడు అనసూయమ్మను.

మనస్సు వికలమయిపోగా, బాబును తీసికొని అలా కాలవగట్టుకు పోయాడు సీతారాం.

రంగయ్యపంతులు కలిశాడు. రంగయ్య సీతారాం
వాళ్ళ పొలం కొలుకుతీసుకొన్నాడు. సీతారాం తండ్రి
పోయినప్పటినుండి, రంగయ్య ఆ ఒక ఎకరాన్ని పండి
స్తున్నాడు. అన్ని సంగతులూ సీతారాంకు రంగయ్యపంతులే
చెప్పాడు... అనసూయమ్మ సరిగ్గా అన్నం అదీ పెట్టేది
కాదుట. శారదను కొట్టేదట ఎప్పుడుపడితే అప్పుడు. సగం
ఆమె కొట్టడంవల్ల, పెట్టేబాధలకే, జబ్బుచేసిం దంటాడు
రంగయ్య. మందులిప్పించవమ్మా, యిదెక్కడి శతృత్వం,
కోడల్ని అలా బాధలు పెట్టావా అని అంటే ఎదురు అతని
మీదకే పోట్లాట కొచ్చిందట... “మందులు ఎక్కడినుండి
వస్తాయి — డబ్బులేదు — మాకు చేతకాదు” అనేదట.

శారద చనిపోయిన తరువాత అనసూయమ్మను
తిట్టనివాళ్ళు తేరట ... అన్నీ వివరంగా చెప్పి కంట తడి
పెట్టాడు రంగయ్య.

సీతారాం భవిష్య దాలో చనలన్నీ చెల్లాచెదురై
పోయినై. అత నెవరికోసం దేశాలుతిరిగి డబ్బు సంపాదించు
కొచ్చాడో, వాడు శాశ్వతంగా దూరమైపోయాడు. “యిక
ఆపిల్లాడ్ని కూడ ఆరాకుసి హస్తాల్లోపెట్టే ఎప్పుడో ఒకప్పుడు
వాడుకూడ శారద దగ్గరకే వెళ్తాడు. నాబాబును అలా
ఎన్నటికీ అన్యాయంచెయ్యను. ఈ నరరూప రక్కసులకు

దూరంగా వాడిని తీసికొని వెళ్ళిపోతాను.” అనుకొన్నాడతను.

“శారదమ్మ జబ్బులో ఉండగా ఆమె తల్లి దండ్రుల యిద్దరూ వచ్చారు బాబూ! అనసూయమ్మగారు వారితో మాట్లాడితేనా బాబూ! రాగానే పోట్లాటవేసుకు కూర్చున్నారు. శారదమ్మను తీసికెళ్తానంటే ససేమిరా వీలులేదంటుంది. శారదమ్మగారు కూడ, “నే నిక్కడే ఉంటాను. ఎక్కడికీ రాను. మీరు వెళ్ళండి” అని చెప్పేశారు. ఎన్ని కష్టాలుపెట్టినా తొణకలేదు బాబూ. మాలక్కి. మీరొచ్చేదాకా ఆయింట్లోనే ఉండాలని పట్టుదల.”

సీతారాం దుఃఖం ఆపుకోలేక పైకి ఏడ్చేడు ... రంగయ్య బాబునుతీసికొని సముదాయించాడు... “ఇక్కడ ఉంటే నాబాబుకూడా దక్కడు రంగయ్యా, బాబును తీసికొని ఎటన్నా వెళ్ళిపోతాను:..”

“చిన్నప్పుడు మిమ్మల్ని చూస్తుంటే; మాబాబు కలకత్తేరు అవుతాడని అనుకొనేవాణ్ణి బాబూ. బాబు గానూ అలాగే అనేవారు. మీ అదృష్టం యిలా ఉంటుందని అనుకోలేదు. మనం ఏరో సాధించాలని అనుకొంటూ ఉంటాంగాని, విధిగీసిన గీటుదాటి ఒక పొర్లుకూడ దాటలేం బాబూ. అనసూయమ్మగారు మీరేరో డబ్బుతేస్తారని ఆశపడ్తోంది. జాగ్రత్తపడండి. లేకపోతే మీతోబాటు బాబు

గూడ పనికిరాకుండా పోతారు. నిరాశపడకుండా బాబును తీసికొని ఎటన్నా పొండి బాబూ!” రంగయ్య ఏడుస్తూనే చెప్పాడు; తన కళ్ళముందే సంసారం యిలా విచ్ఛిన్నం చెందడంచూసి; అతనిమనస్సు తరుక్కుపోయింది.

సీతారాందగ్గర డబ్బు ఎంత ఉందో తెలిసికోవాలని ఎన్నో ప్లానులు పేసింది అనసూయమ్మ. సీతారాం నానా తిట్లూతేట్లాడు. ఒక్క చిల్లి గవ్వ యివ్వనుపొమ్మన్నాడు. “నేనెంత పాపం చేసుకొంటేనో నువ్వు నాతల్లివైనావు. నువ్వు మనుష్యులలో పుట్టవలసినదాసివి కావు - రాక్షస అంశ ఉన్నది; అందుక నే అది చస్తున్నా పట్టనట్టు ఊరుకో గలిగావు. మీపాపానికి పరిహారం చెల్లించుకొనేరోజు తప్ప కుండా వస్తుంది. ఇకముందు నీకూనాకూ ఎటువంటి సంబంధం ఉండబోదు...” అని చెప్పి బాబును తీసికొని సీతారాం వచ్చే శాడా ఊరునుండి.

సీతారాంను, అతనిచేతిలోని ఎముకల గూడయిన బాబునుచూసి నారాయణ నిర్ఘాంతపోయాడు. సీతారాం కూడా సరిగ్గా తిండి, నీరులేక బికారిలా ఉన్నాడు. డాక్టరు గారూ వాళ్ళు సీతారాం పరిస్థితిని చూసి అచేతను లయినారు.

“ఏమిటి మూర్తి! - ఏమిటీ వాలకం?” అన్నాడు నారాయణ సీతారాంనుపట్టి కుదిలించివేస్తూ.

సీతారాం అంతా చెప్పాడు... డాక్టర్ ఫామిలీ,
నారాయణ, పడ్డబాధ వర్ణనాతీతం.

“ఈ నాబాబు భవిష్యత్తును నీవు తీర్చిదిద్దాలిరా!”
అన్నాడు సీతారాం భారహృదయంతో గాఢదికంగా.

నారాయణ సరే నన్నాడు.

“లూసీ... ఆరోజు... నీ ఋణాన్నెలా తీర్చుకోగల
నన్నయ్యా. అన్నావు కదూ... ఇదిగో—నా బాబును ఒక
మనిషిగా జేసి... నీ కోరిక తీర్చుకో... వాడి బాధ్యత నీదే.”

లూసీ దుఃఖం ఆపుకోలేకపోయింది. రోజ్ మేరీ
పరిస్థితి చెప్పలేము. సీతారాం, బాబును వదిలేసి ఎటన్నా
దేశాలపాలవుతాడేమోనని భయపడింది. “బాబును వదిలేసి
ఎటు వెళ్తారు... ఇక్కడే ఉండాలి మీరు...”

“నా మనసేం బాగోలేదు మేరీ. నీ వనుకొన్నట్లు
నేనేమీ అలాచేయనులే. అయినా నేను ఉండి ఏమీ అనుభ
వించాల్సింది లేదు. అంతా జరిగిపోయింది.”

మేరీ అదిరిపోయింది. “అలా జరుగగూడదు. మీరు
ఉండాలి. మీ బాబును అనాధను చేయడం భావ్యంకాదు
సీతారాం!”

“నేనేమీ ప్రాణత్యాగంచేయను మేరీ. నా మనస్సు
బాగోలేదు. మనశ్శాంతికోసం దేశాలు తిరిగివస్తాను, అంతే”

సీతారాం వాగ్దానం చేశాడు. ఎవరూ సీతారాంను ఆపలేకపోయారు.

తరువాత సీతారాం అందరిదగ్గర సెలవుదీసికొని, తనవద్దఉన్న డబ్బంతా నారాయణకిచ్చి, కొంత డబ్బుతో వచ్చేశాడు.

నారాయణ బాబును ఆదరిస్తాడనీ, వాడికి లోటు లేకుండా పోషణభారం వహిస్తాడని దృఢవిశ్వాసం సీతారాంకు వున్నది.

నిశ్చింతగా, సీతారాం దేశమంతా సంచారం చేశాడు. పుణ్యక్షేత్రా లన్నిటినీ సందర్శించాడు. కొన్నేళ్ళ తరబడి నారాయణ, బాబును వదిలి తిరిగి చివరకు ఒక చోట స్థిరనివాసం ఏర్పరచుకొన్నాడు...నారాయణకూడ సీతారాం ప్రాణస్నేహితుడు. మాటతప్పేవాడు కాదు. బాబును స్వంతకొడుకులా పెంచి ప్రయోజకుడిగా చేశాడు. ఇప్పటికీ బాబుకి తండ్రి ఉన్నాడని, నారాయణ తండ్రి కాడని జెలియదు. సీతారాంకూడ ఆ విషయం తెలియకుండా దూరంగా వుంటున్నాడు. బాబు జీవితం చెడిపోకుండా; వృద్ధిలోకి వచ్చాడని సీతారాంకు అపరిమితమైన తృప్తి. అతనికి కావలసింది అదే. అకస్మాత్తుగా రహస్యాన్ని చెప్పి తిరిగి కల్లోలం రేపడం సీతారాం కిష్టంలేదు”

మూర్తిగారు చెప్పడం ఆపి మురళి ముఖంలోకి చూశారు. “ఇదే మురళీ! నా స్నేహితుడి గాధ. వాడి జీవితం అలా నాశనమయింది. బాధను అణచుకోలేక నీకు చెప్పా బాబూ. అది నీ రచనలలో ఇమిడ్చి, ఈ విషాద భయంకర జీవితాన్ని ప్రజలకు పరిచయం చెయ్యి”

మురళి ఆగలేకపోయాడు. ఆత్మత అణచుకోలేక... మూర్తిగారి చేతులు పట్టుకొంటూ అన్నాడు. “వాళ్ళే క్కడున్నారో చెప్పండి. అలాంటి లోకాతీతుడైన నారాయణనూ, సీతారాంగారి బాబును కలుస్తాను. సీతారాంగార్నికూడ కలవాలనిఉంది. నాకాభాగ్యం కలిగించండి, నామీద దయవుంచి” అన్నాడు మురళీకృష్ణ భావావేశంతో.

మూర్తిగారు చిరునవ్వు నవ్వాడు. “చెప్తాను బాబూ! ఆవిషయం యావత్తూ చెప్పాలనే నిన్నింత అర్థరాత్రివరకూ నిద్రలేకుండా కూర్చోబెట్టాను...విను...సీతారాం, నారాయణ, బాబూ, మేరీ, లూసీ అంతా యిప్పుడు ఈ నా కుటీరంలోనే ఉన్నారోయ్...”

మురళికి ఏమీ పాలుబోలేదు. “నాకేం అర్థం గాకుండా ఉంది. వివరంగా చెప్పండి బాబుగారూ!” అన్నాడు మురళి ఆత్మతతో.

“అవునోయ్. సీతారాం, నారాయణ అంతా ఇక్కడే ఉన్నారు. ఆ సీతారాం నేనేనోయ్. నువ్వేనోయ్ నా

బాబువి" అన్నాడు మూర్తిగారు మురళిని హృదయాన చేర్చుకొంటూ.

శీతారాం, మూర్తిగారు ఒక రేనని తెలియగానే మురళి సంభించిపోయాడు. కూర్చున్న చోట భూమి విచ్చిపోయి రసాతలానికి కృంగిపోతున్నట్లు భయంకరమైన అనుభూతిని పొందాడు. ఎదురుగా పర్ణశాలలా మూర్తిగారి ముచ్చటయిన కుటీరం, చుట్టూ ఆహ్లాదకరమైన తోట, సుందర ప్రకృతి లానణ్యం. ఏమీ కనుపించలేదతనికి. అంతా శూన్యం. పూర్ణచంద్రుని కిరణస్రోతస్విని, పిల్లయేటి ముహుర్ముహురావం, వాటన్నిటికీ అతీతుడై చేప్తుడిగి స్తంభీభూతుడై పోయాడు మురళి.

“నాన్న గారూ!” అని పెద్దపెట్టున అరుస్తూ ఆయన పాదాలమీద పడిపోయాడు మురళి.

శీతారాంగాడు, సంతోష విచారాలు మిళితంకాగా, గాడ్గదికంగా; కొన్ని సంవత్సరాల అనంతరం, పుత్ర పరిష్కంక సుఖాన్ననుభవిస్తూ... కొంతతడవు తననుతానే మరచిపోయారు.

“అవునుబాబూ... నేను నీ తండ్రినే. ఆ అభాగ్యుణ్ణి నేనే నాన్నా!... యిప్పటివరకు మీతల్లిగా నిన్ను పెంచి వాత్సల్యామృతంతో పెద్దచేసిన ఆమె అరుణాదేవికాదు...

ఆనాటి లూసీ బాబూ ! మీనాన్నగా నిన్నింతటివాణ్ణి
చేసిన ఆయన నా ప్రాణమిత్రుడు నారాయణ రా !...
ఈ నా కుటీరంలో నాతోబాటు ఉంటూ ఆజన్మ బ్రహ్మ
చారిణిగా కఠోరనియమాన్ని పుచ్చుకున్న ఈ కరుణాదేవి
ఆనాటి భగ్న ప్రణయిని రోజ్ మేరీ బాబూ ! ఆనాటి రోజ్
మేరీ లూసీలకు ఈనాటి ఈ త్యాగమూర్తులు అరుణా కరుణా
దేవీలకు ఏమీ సాపత్యంలేదు తండ్రీ. అంతా నీకోసం పేర్లు
మాచ్చుకొని అజ్ఞాతంగా ఉండాల్సివచ్చింది. భవిష్యత్తులో
ఇలాంటిరోజు వస్తుందనే ముందు చూపుతోనే ఇలా చేశాను.
రోజ్ మేరీ, నేను యిక్కడ అజ్ఞాతంలో నివాసం ఏర్పరచు
కొన్న తదనంతరం, తాను నామీద తన అచంచలమైన
భక్తితత్పరతలకు, అభిమానానికి తార్కాణంగా నాకు సప
ర్యలుచేస్తూ నాతోనే ఉంటూ వచ్చింది. ఆమె జీవితం
యిలా అఘోగతి పాలుగావడం నామూలంగానే. డాక్టర్
గారూ, భార్యా అకస్మాత్తుగా పదేళ్ళక్రితం హృద్రోగంతో
మరణించారు.”

సీతారాం తేరుకొనేలోపలే గలభాకు అంతా
లేచారు. జరిగినదంతా తెలిసికొన్నారు.

“అవునుబాబూ ! మీనాన్న ఆయనే. ఆయనకోరిక
ప్రకారం నిన్ను పెంచే బాధ్యత నేను తీసికొన్నాను. మీ
తల్లి అరుణకాదు. ఆమె ఎన్నడో మానవుల కఠోర అంత

త్తులకు వికృత చేష్టలకు బలి అయిపోయింది. ఈమె ఆమాడు మలయాలో వివాహమాడిన లూసీయే. పెంచి పెద్దచేసింది మేమైనా, నీవు యిప్పుడు సంతోషపెట్టాల్సింది, ఈ మీ నాన్నను. ఆయనకోసం మీ అమ్మ రూపంలో సేవలు చేస్తున్న కరుణాదేవిని. ఆమె ఆనాటి రోజు మేరీ మురళీ!..." అన్నాడు రాజశేఖరం ఉర్రఫ్ నారాయణ గారు.

మురళి ఆయన పాదద్యయంపై వాలిపోయాడు. ఆయనమీద భక్తి ప్రపత్తులతో ఉబికివచ్చిన కన్నీటి కడలితో, ఆయన పాదయుగ్మాన్ని తూళనం చేశాడు మురళి.

అతనికి అత్యంత ఆపులయిన మేరీ యాసీల వదనాలతో శుభ్రజ్యోతస్సలు ప్రతిఫలించినవి. నారాయణగారు మురళిని లేవనెత్తి ఆప్యాయతతో తల నిమిరారు.

మురళి స్తబ్ధుడై అందరివైపు ఆనందంతో, అమాయకంగా చూస్తూ నిల్చుండిపోయాడు.

రేరేడు శీతలకిరణపుంజంతో మురళి హృది పులకించింది... పిల్లయేలు ఆ నిశ్శబ్ద నిశీధంలో మధురగానా న్నాలాపించింది. ఎక్కడో చెట్ల గుబుర్లలోని కోయిల కలకలనాదం మృదులమధురంగా దిక్కులు వ్యాపించింది. మాధవీలత చిరుపవనానికి పులకించి జలజలలాడింది. ముద్దగులాబి, మలె పొదలు మధుర పరిమళాన్ని నెదజల్లుతూ సంతోషంతో ఒప్పు విరుచుకున్నై.

—o—

పంచామృత
వేమన గ్రంథాన్ని
ప్రచురించినది

196

మనసు ఫౌండేషన్ పుస్తకాల పరిశీలనాపట్టిక

పుస్తకం పంఖ్య	TPLA115B198
పుస్తకం పేరు	మమత మానవత
తారీఖు	26/10/24
మొదటి అడ్డు	NO
వెనుక అడ్డు	NO
మొత్తం పేజీలు	197
విద్య సైజు పేజీలు	NO
ఖాళీ పేజీలు	4,196
లేని పేజీలు	NO
తయారు చేసినది	munisha
పేజీలు విడదీసినది	munisha
స్కాన్ చేసినది	tharun
పరీక్ష చేసినది	RAMYA
పేజీలు పరిశీలించినది	
ప్రయోగం చేసినది	
ప్రయోగం చేసినది	
పరిశీలన	Good